

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

15 Μαρτίου 1909

ΕΤΟΣ Θ' ΤΕΥΧΟΣ 203

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ ἐκ τῆς Συλλογῆς Παύλου Γνευτοῦ.

ΑΡ. ΚΟΥΡΤΙΔΗ Αἱ ἡρωίδες τοῦ Σαίξπηρ.

Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗ Τὸ Νεοελληνικὸν Θέατρον ἀπὸ τοῦ 1844—1854.

Α. ΑΝΔΡΕΪΕΦ Ἡ Σιωπή, διήγημα, τέλος.

ΒΟΡΕΙΟΥ Ἑλληνισταὶ καὶ Φιλέλληνες Ε. Φ. Χίτζιγ.

Α. Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΥ Ἡ σημασία τῶν γραπτῶν στηλῶν Παγασῶν.

ΔΗΜ. ΓΑΗΝΟΥ Ροδόλφος Ὅυκεν, τέλος.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

Λόγοι καὶ Ἀντίλογοι ὑπὸ Παύλου Νιρβάνα.

» » » Σάντσου.

Μουσική, ὑπὸ Θ. Ι. Σακελλαρίδη.

Ἀρχαιολογικά.

Πολιτικὴ σελὶς ὑπὸ Ἀγρίππα.

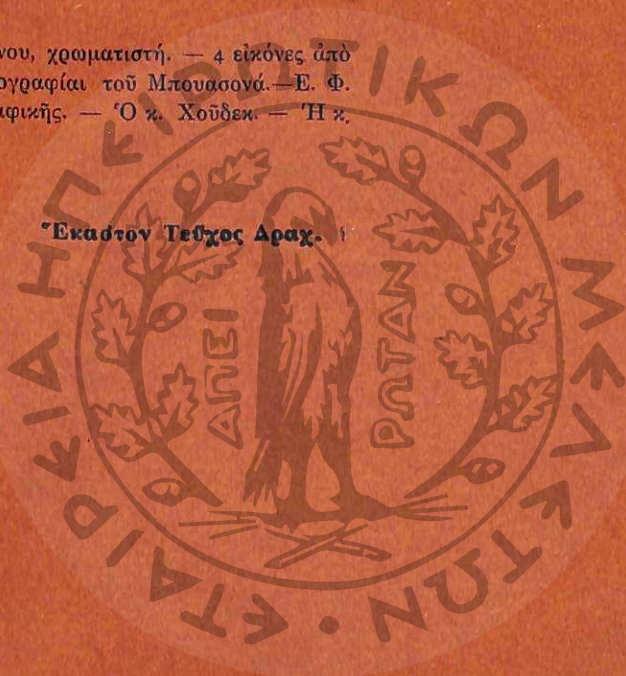
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ Ἡ Μιρέϊγ τοῦ Μισράλ. — Ἡ διάλεξις τοῦ *κ*. Σικελιανοῦ. — Ἐνα γράμμα τοῦ *κ*. Κωστή Παλαμά. — Ἡ αἰωνία Ἑλλάς. — Διὰ τὴν Παγὰν Λαλέουσαν. — Ὁ Μπαρρὲς περὶ τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους. — Ὁ Πουενκαρὲ διὰ τὸν Σουλὺ Προυντόμ. — Γαλλίδες ποιήτριαι. — Ἀλληλογραφία. — Ὀλιγόστιχα. — Προτομή τοῦ Σολωμοῦ. — Νέαι ἐκδόσεις.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Τὸ Δηνάριον ὑπὸ Τισιανοῦ, ἐκτὸς τοῦ κειμένου, χρωματιστή. — 4 εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ. — Ἑλληνικὰ ταξείδια, 2 φωτογραφίαι τοῦ Μπουασογά. — Ε. Φ. Φίτζιγ. — 4 εἰκόνες περὶ τῆς ἀρχαίας ζωγραφικῆς. — Ὁ *κ*. Χοῦδεκ. — Ἡ *κ*. Νίνα Φωκᾶ.

Ἀθήναι, ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35

Ἐκαστὸν Τεύχος Δραχ.

ΤΙΜΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

Αι έγγραφα αρχίζουν κατά μήνα.
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος φρ. 25
» δι' έξ μην. » 13
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος φρ. 25
» δι' έξ μην. » 13

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΑΘΗΝΑΙ. 35 'Οδός 'Αριστοτέλους.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΚΑΤΑ ΔΟΣΕΙΣ: Δρ.—Φρ. 4 κατά διμηνίαν, προπληρωτέα. Η 1η δόσις Δρ.—Φρ. 5.
ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΜΗΝΙΑΙΟΙ (διά την Ελλάδα μόνον) Δρ. 2 κατά μήνα, προπληρωτέα. Η 1η δόσις Δρ. 3.
— Πάσα αίτησις πρὸς έγγραφην συνοδεύεται ἀπαραίτητως ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου εἰς τραπεζ. ἢ ταχ. ἐπιταγήν.

Πρὸς τὸν κ. ΚΙΜΩΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΝ

Διευθυντὴν τῶν «Παναθηναίων» ΑΘΗΝΑΣ

Όλα τὰ τεύχη τῶν προηγουμένων ἐτῶν πωλοῦνται ὑπερτιμημένα.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ τῶν «Παναθηναίων» εἰς ὅλην τὴν Ρωσσίαν ὁ κ. 'Αναστάσιος Μάλτος.
'Οδησὸς rue Pouschkin No 66.

ΤΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ἐκδίδονται τὴν 15 καὶ 30 ἐκάστου μηνός.
'Εκαστον ἔτος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο τόμους ἀπὸ 15 'Οκτωβρίου καὶ ἀπὸ 15 'Απριλίου.
Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.
'Εν τεύχεσσι ἀποστέλλεται δωρεάν ὡς δαίγμα.

ΛΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ 1909

4 Δραχμαὶ ἑκαστον γραμματίον
ἰσχύον
διὰ τὰς 4 κληρώσεις

ΚΕΡΔΗ 900.000 ΔΡΑΧΜΑΙ

1 Δραχμὴ ἑκαστον γραμματίον
ἰσχύον
διὰ μίαν ἐκ τῶν 4 κληρώσεων

4	Κέρδη μεγάλα	ἐξ	100.000	ἐκ	400.000	Δραχμῶν
4	»	ἐξ	25.000	ἐξ	100.000	»
4	»	ἐκ	10.000	ἐκ	40.000	»
12	»	ἐκ	5.000	ἐξ	60.000	»
20	»	ἐκ	1.000	ἐξ	20.000	»
1644	»	ἐξ	100	ἐξ	164.400	»
1312	»	ἐκ	50	ἐξ	115.600	»
4000	ἐν ὅλῳ Κέρδη ἀξίας Δραχμῶν		900.000	Δραχμῶν		

Η πρώτη κλήρωσις γενήσεται τῇ 26 'Απριλίου (9 Μαΐου) 1909, ἡ δευτέρα τῇ 28 'Ιουνίου (11 'Ιουλίου) 1909 ἡ τρίτη τῇ 25 'Οκτωβρίου (7 Νοεμβρίου) 1909 καὶ ἡ τετάρτη τῇ 31 Δεκεμβρίου 1909 (13 'Ιανουαρίου) 1910.

Γραμματία πωλοῦνται: Εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα καὶ λοιπὰς δημοσίας ἀρχάς, εἰς τὰς Τραπεζάς, εἰς τοὺς σταθμάρχας καὶ στασιάρχας τῶν σιδηροδρόμων, τοὺς διαχειριστὰς τῶν μονοπωλίων καὶ τὰ πρακτορεῖα τῶν ἐφημερίδων πρὸς δραχμὰς τέσσαρας ἑκαστον ἰσχύον διὰ τὰς τέσσαρας κληρώσεις καὶ πρὸς δραχμὴν μίαν ἑκαστον γραμματίον ἰσχύον διὰ μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κληρώσεων.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ 'Εθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν 'Αρχαιοτήτων, 'Υπουργεῖον Οἰκονομικῶν, 'Αθήνας.

Η πώλησις τῶν γραμματίων ἀρχεῖται ἀπὸ τῆς 15/28 'Ιανουαρίου 1909.

Ο Διευθύνων Τμηματάρχης Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

ΔΩΡΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

Τόμοι ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ χαρτοδεμένοι ἐκτὸς 3ου, 5ου, 10ου, 12ου, 13ου καὶ 14ου ἑκαστος Δρ.—Φρ. 2.—
Διὰ τὰς ἐπαρχίας 50 λεπτά, διὰ τὸ ἑξωτερικὸν 1 φρ. ἐπὶ πλέον ταχυδρομικά.

Όλη ἡ σειρά, τόμοι 16, ἐλεύθεροι ταχυδρομικῶν τελῶν Δρ.—Φρ. 192

Η ὅλη σειρά, τόμοι 16, πωλεῖται καὶ κατὰ δόσεις μηνιαίας ἐκ Δρ.—Φρ. 6
Κατὰ τὴν πληρωμὴν ἐκάστης δευτέρας δόσεως ἀποστέλλεται ἕνας τόμος. Οὕτω
μὲ τὸν 16ον τόμον θὰ ἔχη ἀποπληρωθῇ ἡ ἀξία ὅλων.

Παῦλον Νιρβάνα: Γλωσσικὴ αὐτοβιογραφία.—'Εκδοσις «Παναθηναίων» . . . πρὸς Δρ.—Φρ. 0.50 ἀντὶ 1
Παγὰ Λαλέουσα, ποιήματα.—'Εκδοσις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2
'Αρχιτέκτων Μάρθας, δράμα.—'Εκδοσις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2
Τέχνη καὶ Φρενοπάθεια . . . » 0.50 ἀντὶ 1

Κίμωνος Μιχαηλίδη: Σάν Ζωὴ καὶ Σάν Παραμύθι, διηγήματα καὶ εἰκόνες.—'Εκδοσις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2

Σπύρον Μελά: Ο Γυῖς τοῦ 'Ισκιου, δράμα.—'Εκδοσις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2

Οσκαρ Ουάιλντ: Σαλώμη, δράμα.—'Εκδοσις «Παναθηναίων» . . . » 0.75 ἀντὶ 1

Μ. Μαλακάση: Η Κυρά τοῦ Πύργου, δράμα.—'Εκδοσις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2

Πετρωμένα, ποιήματα . . . » 2 ἀντὶ 3

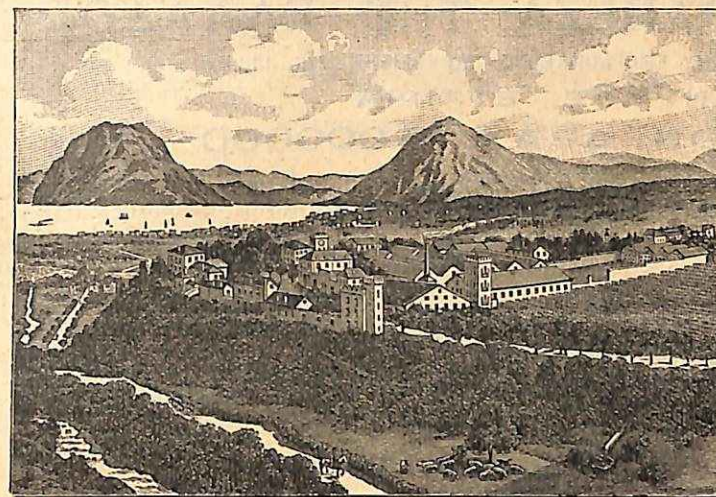
Ι. Πολέμη: Κειμήλια, ποιήματα . . . » 1.50 ἀντὶ 3

Εξωτικά . . . » 1 ἀντὶ 2

Γ. Στρατήγη: Τραγούδια τοῦ Σπιτιοῦ, ποιήματα.—'Εκδ. «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 3

Ν. 'Επισκοποπούλου: Ἑρμῆς ψυχῆς, δράμα.—'Εκδοσις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2

Λεύκωμα τῶν «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2

ΧΡ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Γενικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς ἐν Πάτραις Οἰνοποιητικῆς 'Εταιρίας

Η "ΑΧΑΪΑ,"

ΑΘΗΝΑΙ.—'Οδὸς Νέης 1 καὶ ὁδὸς Πανεπιστημίου 52.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΗΣ
ΤΗΣ
ΑΥΛΗΣ ΤΗΣ Α.Β.Υ.
ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΗΣ
ΤΗΣ Α.Β.Υ.
ΤΟΥ ΠΡΙΓΚΗΠΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΟΙΝΟΙ ΚΑΙ ΚΟΝΙΑΚ ΚΛΑΟΥΣ

Παρακαταθήκη οἴνων παλαιῶν ἄνω τῶν 5 ἐτῶν ἐπιδορπίων καὶ ἱαματικῶν

Μαυροδάφνη, Μαλβασία, 'Αχαιοὺς

ὡς καὶ ἐπιτραπέζιων οἴνων

Δεμέστιχα λευκὸς καὶ μέλας Μορέα καὶ Καλάβρυτα.

ΚΟΝΙΑΚ «Royal» τοῦ 1887

» «des Princes» τοῦ 1890

» «Τῶν 2 Στεμμάτων» τοῦ 1895

» «Τοῦ Στέμματος» τοῦ 1900

Τιμολόγια ἀποστέλλονται παντὶ τῷ αἰτούντι.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΗΛΙΑΣ Ι. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

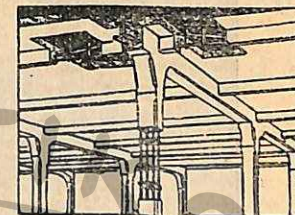
ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΩΝ ΓΕΦΥΡΟΠΟΙΩΝ

5—ΟΔΟΣ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ—5

Μελέται καὶ ἐκτελέσεις μηχανικῶν καὶ οἰκοδομικῶν ἔργων.—'Εφαρμογὴ συστήματος Hennebique.

Κατασκευὴ γεφυρῶν ἀφλέκτων οἰκῶν, δαπέδων, στηλῶν κ.τ.λ. διὰ σκυροκονιάματος σιδηροπαγοῦς (béton armé) συστήματος Hennebique.

ΜΕΓΑ ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΕΝ Τῇ ΠΑΓΚΟΣΜΙῳ ΕΚΘΕΣΕΙ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ 1900

—'Αντιπροσωπεῖα ἐν Ἑλλάδι τοῦ ἐν Παρίσι οἴκου Hennebique.—

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ, ΓΛΥΠΤΙΚΗΣ & ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΑΡ. ΛΑΪΟΥ

'Αριστούχου τοῦ Πολυτεχνείου 'Αθηνῶν

καὶ τῆς 'Ακαδημίας Μονάχου

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΙΩΝ & ΧΑΛΚΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ.—'Οδὸς Κολοκοτρώνη 55 Α

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ ΙΔΡΥΘΕΙΣΗΣ ΤΩ 1886

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡΑΧ. 5.000.000

Τμήμα Τραπεζικόν.—Συνάλλαγμα.—Έκδοσις επιταγών (chèque).—Πιστωτικά έπιστολαί.—Είσοπραίς.—Δάνεια επί ένεχύρω Χρεωγράφων.—Προεξοφλήσεις.—Καταθέσεις.—Φύλαξις τίτλων και τιμαλφών.

Τμήμα Ταμιευτηρίου.—Ταμιευτήριον 4 %.—Μηνιαία καταθέσεις άνατοκιστικά.

Τμήμα Χρηματιστηρίου.—Αγοραπωλησίαι χρεωγράφων.—Χρηματιστικά έντολαί.

Τμήμα Έμπορίου.—Προμήθειαι έμπορευμάτων.—Αντιπροσωπείαι οίκων.—Πληροφορίαι έμπορικά.—Δέρματα κατεργασμένα βυρσοδεψείου Μοσχάτου.

Γενικόν Πρακτορείον έν Έλλάδι του Γαλλικού «Rhenix» ασφαλείας κατά του πυρός και της ζωής.

ΤΟΚΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

3 1/2 % απόδοσις εις πρώτην ζήτησιν.

4 0/0 » μετά τρεις μήνας.

4 1/4 % » μετά έξ μήνας.

4 1/2 % απόδοσις μετά έν έτος.

5 0/0 » μετά δύο έτη.

5 1/2 % » μετά δύο έτη και πλέον.

Διά καταθέσεις εις χρυσόν κατά 1/2 % όλιγώτερον.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ ΜΑΝΤΙΚΑ

ΕΝ ΑΜΙΣΩΙ

Τά κομψότερα Σαρόνια από τά έλεκτότερα
Αγγλικά και Γαλλικά υφάσματα εις τό μέγα
έμποροραπτικόν κατάστημα:

ΣΩΚΡ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Όδός Σταδίου 12 (Έναντι Βουλής).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΑΡΕΚΙΝΑ

ΗΓΓΥΗΜΕΝΗ ΕΙΔΙΚΗ ΣΚΕΥΑΣΙΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΜΠΟΥΓΑΔΑ

ΚΑΘΑΡΙΖΕΙ, ΛΕΥΚΑΙΝΕΙ ΚΑΙ ΑΠΟΛΥΜΑΙΝΕΙ

ΑΝΔΡΕΟΥ Γ. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

Φαρμακοποιού - Χημικού

Διά της χρήσεως της Έλληνικής Βαρεκίνας επιτυγχάνεται ό τέλειος καθαρισμός, λεύκανσις και άπολύμανσις των άσπυρρούχων χωρίς ταύτα να υπόκεινται και εις την έλαχίστην βλάβην, καθότι ή επίδρασις αυτής επ' αὐτῶν γίνεται χημικῶς και οὐχί διά τεχνικῶν μέσων (τριψίματος, κοπανίσματος κλπ.) έπομένως περιορίζεται εις τό να καθαρίζη, λευκαίνη και άπολυμαίνη τά άσπυρρούχα, διατηροῦσα την στερεότητα αὐτῶν, καθῶς και τά εις χείρας ήμῶν έπίσημα πιστοποιητικά διαφόρων χημικῶν βεβαιούσι. Προκύπτει δέ και οικονομία κόστους, χρόνου και χρήματος, κατά τά 2/3, έν συγκρίσει πρός τό παλαιόν σύστημα της μπουγάδας.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ

Φαρμακείον Άνδρέου Γ. Θεοδωροπούλου.

Διασταύρωσις Άριστοτέλους και Ήπειρου.— Άρ. τηλ. 382.

ΜΙΧΑΗΛ Β. ΜΑΝΟΥΣΟΣ

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΟΙΚΩΝ

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ ΠΑΝΤΟΣ ΕΙΔΟΥΣ

ΜΕΤΕΘΥΝΣΕΙΣ

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ 10. Παρά τη πλατεία Συντάγματος.

ΛΑΡΥΓΓΟ-ΩΤΟΛΟΓΟΣ ΙΑΤΡΟΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Πλατεία Αγίου Γεωργίου 4.

Ακριβώς έμπροσθεν του Συλλόγου Παρνασσού.

Ώραι επίσκεψεως 10—12 π. μ. 3—5 μ. μ.

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Ε. ΚΑΖΑΝΗ

ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

ΒΡΑΒΕΥΘΕΝ

ΕΙΣ ΤΡΕΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΜΕ ΤΑ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ

ΔΟΣ ΛΕΚΑ — ΣΤΟΑ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΟΝΟΝ

ΤΟ ΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

Ε. ΚΑΖΑΝΗ

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΕΝ ΤΗ ΕΚΘΕΣΕΙ ΤΟΥ ΒΟΡΩ

ΜΕΓΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΝ, ΧΗΜΕΙΟΝ ΚΑΙ ΦΑΡΜΑΚΕΜΠΟΡΕΙΟΝ

Α. ΦΩΚΑ

Φαρμακοποιού Α' τάξεως της άνωτάτης Φαρμακευτικής Σχολής των Παρισίων

Ακριβεστάτη έκτέλεσις όλων των συνταγών υπό προσωπικού άπαρτιζομένου υπό έπιστημόνων φαρμακοποιών. — Γαλλικά και Αγγλικά ειδικότητες (Spécialités). — Πρόσφατα μεταλλικά ύδατα. — Απολυμάνσεις και άποστειρώσεις διά τελειοτάτων συσκευών και κλιβάνων. — Τεχνητός όρρος.

Όλα τά είδη των χημικῶν αναλύσεων. — Αναλύσεις υδάτων μετά μικροβιολογικής έρεύνης. — Μικροβιολογικόν εργαστήριον τέλειον.

ΤΜΗΜΑ ΦΑΡΜΑΚΕΜΠΟΡΙΚΟΝ

Όλα τά φαρμακευτικά είδη εις τιμάς άναταγωνίστους

ΕΔΩΔΙΜΑ ΚΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΚΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΑΘΗΝΑΙ — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 21Γ — ΑΘΗΝΑΙ

Τηλέφωνον άριθ. 137

Όλα τά είδη των έδωδύμων νωπότατα από τά καλλίτερα έργοστάσια και ως εκ της μεγάλης καταναλώσεως άνακαινίζόμενα καθ' έκάστην.

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΡΓΥΡΟΥΝ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΒΟΡΩ

ΔΙΑ ΜΕΛΙ ΚΑΙ ΕΔΗΕΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ THOMSON HOUSTON. — ΕΔΡΑ: ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΜΕΤΟΧΑΣ: ΔΡΑΧΜ. 10.000.000. * ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΟΜΟΛΟΓΙΑΣ: ΦΡ. ΧΡ. 10.000.000

Κεντρικόν Έργοστάσιον έν Νέφ Φαλήρω. Σταθμοί: Έν Αθήναις, Πειραιεί, Νέφ Φαλήρω και Κηφισία. — Ηλεκτρική κίνησις του άπ' Αθηνών εις Πειραιά Σιδηροδρόμου και των Τροχιοδρόμων Αθηνών, Πειραιώς και Περιχώρων. — Προνόμιον φωτισμού δι' ήλεκτρισμού και άερίου των πόλεων Πειραιώς, Πατρών, Σύρου, Καλαμών, Άργοστολίου και Χαλκίδος. — Ηλεκτρικός Τροχιοδρόμος Πατρών.

Η Έταιρία άναλαμβάνει εγκαταστάσεις φωτισμού και κινητηρίου δυνάμεως και έν γένει πάσαν έργασίαν σχετιζομένην με τόν ήλεκτρισμόν υπό πάσας αὐτοῦ τάς μορφάς. — Προμηθεύει παντός είδους υλικά ήλεκτρισμού και ίδια όργανα και μηχανάς THOMSON HOUSTON των οποίων είναι

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ

Αθήναι. — Όδός Έρμού

Πλούτος γραφικής ύλης. — Έντυπα και έπισκεπτήρια καλλιτεχνικά. — Έργοστάσιον φακέλλων τέλειον. — Χάρτης τυπογραφικός λευκός και έξωφύλλων παντός είδους και ποιότητος.

Εύθηνία, ταχύτης, ακρίβεια.

ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΤΟ ΦΑΛΗΡΟΝ

ΙΩΑΝ. Κ. ΚΟΝΤΣΙΔΕΛΟΥ

Παράρτημα έν Αθήναις

Όδός Χαλκοκονδύλη 34α.

ΟΛΑ ΤΑ ΓΑΛΑΚΤΕΡΑ ΕΙΔΗ

ΓΑΛΑ ΑΓΝΟΤΑΤΟΝ

πρός 80 λεπτά ή όκά

ΜΙΑ ΔΟΚΙΜΗ ΑΡΚΕΙ

ΔΙΑ ΝΑ ΣΑΣ ΠΕΙΣΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΣΤΕΑΤΟΚΗΡΟΠΟΙΕΙΟΝ Ο "ΦΟΙΒΟΣ",

ΕΤΑΙΡΙΑ ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ. 1893
ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡ. 500.000
ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ

Βραβευθέντα διὰ χουσών βραβείων ἐν τῇ Παγκοσμίᾳ
Ἐκθέσει τῶν Παρισίων, τῇ Διεθνείᾳ Ἐκθέσει
τῆς Κρήτης καὶ τῇ Διεθνείᾳ Ἐκθέσει τῶν Ὀλυμπίων.

Στεατοκήρια (Σπερματσέτα) ἀρίστης καὶ
πρώτης ποιότητος, χρωματιστά καὶ ἐκκλησιῶν,
κατασκευαζόμενα διὰ νεωτάτης χημικῆς μεθόδου,
δίδουσιν ἅπλετον φῶς, τήκονται ἄνευ σταγόνων
καὶ σβύνουσιν ἄνευ ὁσμῆς. **Στεατίνη, Παραφ-
φίνη, Κηρίζινη, Γλυκερίνη καὶ Ἐλαϊνίνη.**

Γραφεῖον Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σοφοκλέους ἀρ. 2.

ΕΤΑΙΡΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΙΤΙΔΟΠΟΙΕΙΟΥ

ΧΗΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ. 1882

ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡ. 3.000.000

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ

ΒΡΑΒΕΥΘΕΝΤΑ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΔΙΑ ΧΡΥΣΟΥ ΒΡΑΒΕΙΟΥ

Πυρίτις ἄκαπνος πολέμου καὶ κυνηγίου. Πυ-
ρίτις μαύρη καὶ Δυναμίτις ὅλων τῶν εἰδῶν.
Φυσίγγια ἀκάπνου καὶ μαύρης πυρίτιδος παντὸς
ὅπλου. Κάλυκες Μάνλιχερ, Γκρό καὶ περιστροφῶν.
Θεικὸν δξύ, Νιτρικὸν δξύ, Ὑδροχλωρικὸν δξύ,
Θεικὸς χαλκός, Θεικὸς σίδηρος, Ἀντιπερονοσπο-
ρίνη, Στουπέτσι, Μολυβδοσωλήνες, Σκάγια.

Τιμαὶ ἀνεπίδεκτοι συναγωνισμοῦ.

ΤΕΪΑ ΚΥΑΝΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ BLUE CROSS TEA

Εἶναι τὰ ἄριστα τῶν Τεϊῶν, συσκευάζονται εἰς πακέτα
καὶ κυτία ἐν Λονδίῳ, ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν ἀνωτέρων
ὑπαλλήλων τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Ζητεῖται ἐπὶ ἐκά-
στου πακέτου ἢ κυτίου τὸν ΚΥΑΝΟΥΝ ΣΤΑΥΡΟΝ.

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ εἰς τὰ πρώτης τάξεως Ἐδωδιμο-
πωλεῖα Ἀθηνῶν, Πειραιῶς, Βό-
λου, Πατρῶν, Σύρου, Ἀργοστολίου, Λαμίας καὶ Κρήτης.

Ἀντιπρόσωπος διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Κρήτην

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΚΟΛΛΑΣ. — Ἐν Πειραιεῖ (Στοὰ Ριζάρη).

HOBBES, HART & CO LD

ΜΟΝΟΚΟΜΜΑΤΑ

ΧΑΛΥΒΔΙΝΑ

ΧΡΗΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΠΥΡΟΣ
ΤΗΣ ΠΤΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΛΕΠΤΩΝ

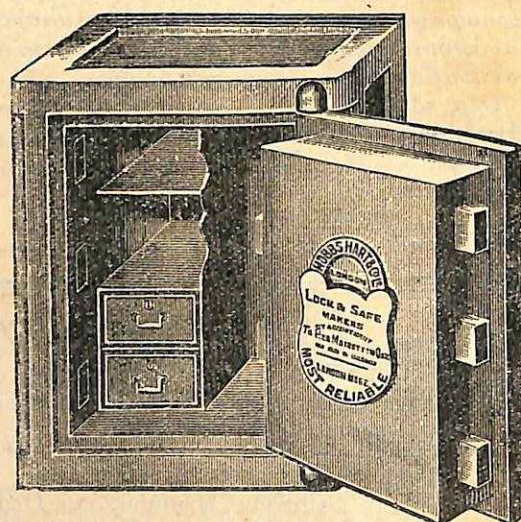
ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΑΙ

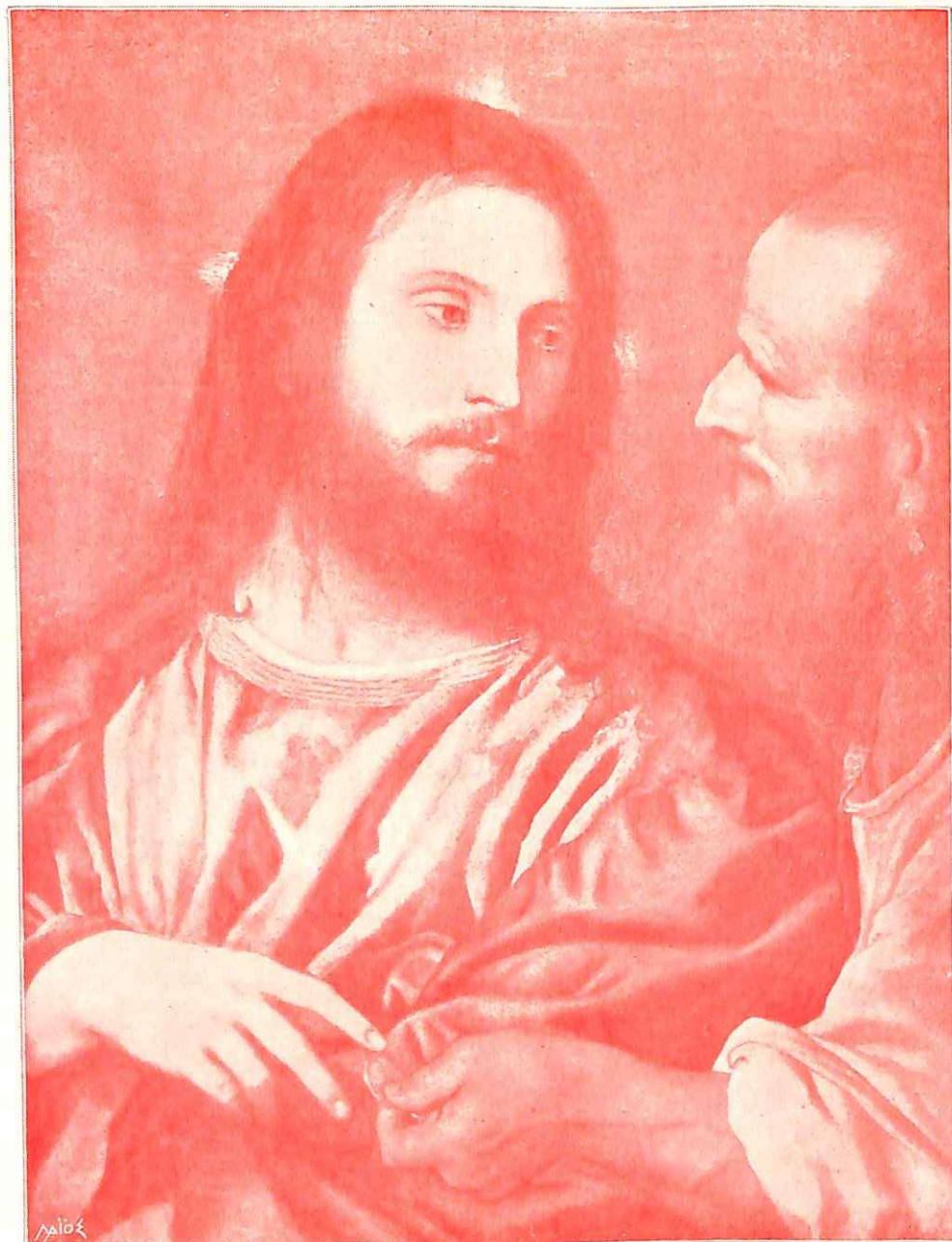
ΤΩΝ ΘΗΣΑΥΡΟΦΥΛΑΚΙΩΝ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

ΔΙΑΡΚΗΣ ΕΚΘΕΣΙΣ: 76, Cheapside, London E. C.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ: Arlington Street, Islington, N.

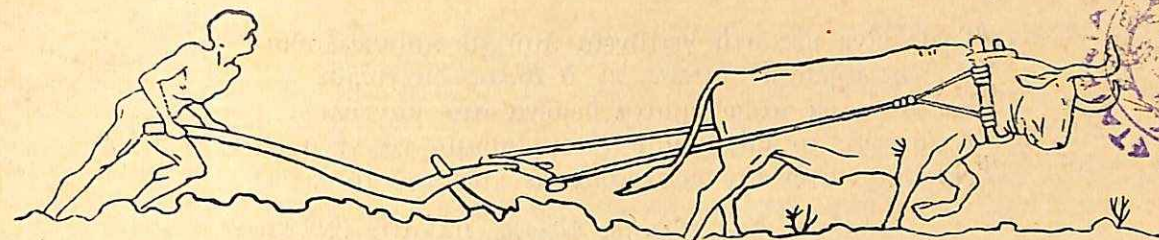
ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ: ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΔΗΝΑΡΙΟΝ

ΥΠΟ ΤΙΣΙΑΝΟΥ — ΑΡΕΣΣΗ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Θ' 15
ΜΑΡΤΙΟΥ 1909

ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ

Στὸν ἡλιακὸν ἐκάθουμουν τὸ μάουλό μου ἐβάστου
Διψάσαι τὰ χεῖλη μου νερὸ τοῦ ποιημάτου
Καὶ πιάνω τὸ χρυσὸ σταμνὶ καὶ τάργυρό λαῆνι
Καὶ πάω στὴ λαμποπηγὴ νὰ πιῶ καὶ νὰ γιμῶσω
Ἐκεῖ ἔβρα καὶ κατάλαχα τὴν κούρβα τοῦ καλοῦ μου.
Τὰ χοχλακίδια ἐμάδευγε κ' ἐπέτα τοῦ σταμνιοῦ μου.
Ἐγὼ δὲν τὴν ἐμίλησα, κείνη πετροβολᾷ με.

- « Μωρ' ἂν τὰ πῶ τὸν ἄντρα μου μωρ' ἂ σὲ παραγκρίσω »¹.
- « Μωρ' ἂν τὰ πῆς τὸν ἄντρα σου μωρ' ἂ μὲ παραγκρίσης.
Ἐμὲ φιλᾷ κ' ἐμὲ τσιμπᾷ κ' ἐμὲ περιλαμπάζει.
Ἐμὲ τὰ δάκρυα μου σφογγᾷ καὶ σένα σφαγκελώνει ».

Φεύγει καὶ πάει στὸν ἄνδρα τῆς κλαμένη βουρκομένη.

- « Τί ἔχει ἐμὲ ἡ γενέκα μου καὶ μέρχεται κλαμένη; »
- « Στὸν ἡλιακὸν ἐκάθουμουν τὸ μάουλό μου ἐβάστου.
Διψάσαι τὰ χεῖλη μου νερὸ τοῦ ποιημάτου.
Καὶ πιάνω τὸ χρυσὸ σταμνὶ καὶ τάργυρό λαῆνι
Καὶ πάω στὴ λαμποπηγὴ νὰ πιῶ καὶ νὰ γιμῶσω.
Ἐκεῖ ἔβρα καὶ κατάλαχα τὴν κούρβα σου καλέ μου.
Τὰ χοχλακίδια ἐμάδευγε κ' ἐπέτα τοῦ σταμνιοῦ.
Ἐγὼ δὲν τὴν ἐμίλησα, κείνη πετροβολᾷ με... ».
- « Εἶδες τὴ μάτια μου εἶδες τὴν ἀγαπητικιά μου,
Ἐνα κομμάτι μάλαμα κ' ἕνα ριγλὶν ἀσῆμι;
Στὰ κάλλη καὶ στὴν ὁμορφιά τὴν κούρβα μου περνᾷς τη.
Μ' ἀλήθεια στὰ ξανθὰ μαλλιά ἡ κούρβα μου περνᾷ σε. »
- « Ἄν ἔρτ' ὁ Μᾶς ἀφέντης μου κ' Ἀποίλης ἀδερφός μου.
» Δέξου τὴν κόρη σ' ἀρωστία μαδίσαν τὰ μαλλιά της ».
- « Ἐγὼ τ' ὀφταρμογάτανο ² στὸν κόρφο μου κρατῶ το,
» Καὶ μιὰ καὶ δυὸ νὰ τὸ λειψτῇ πάλε μαλλιά θὰ κάμῃ ».

¹ Παραγκρίζω = μαντατεύω, μαρτυρῶ.

² Γαητάνι καμωμένο ἀπὸ ἑπτὰ κλωστὲς παρμένες ἀπὸ ἑπτὰ μονοστέφανα, δηλ. στέφανα τοῦ πρώτου γάμου, ποὺ τὰνδρόγυνα ζοῦν καὶ κανεὶς ἐξ αὐτῶν δὲν ἔχει ἔλθει εἰς δεύτερον γάμον. Τὸ ἐκρατοῦσαν στὸν κόρφο τοὺς διὰ τὸ μάτι.

- «Τρεῖς εἶνε μὲς στὴ γειτονεῖα ποῦ μὲ παρακαλοῦσι
 Ὁ ἓνας μῆλα μ' ἔστειλε κι' ὁ ἄλλος δαχτυλίδι
 Κι' ὁ ἄλλος τὰ φιλήματα δεμένα στὸ μαντύλι».
 — «Ἐπίστεψές το μάτια μου τέτοιο πρᾶμα νὰ γένῃ
 Ν' ἀπαρνιστῶ τὸν μαστραπὰ νὰ πιῶ ποῦ τὸ λένι;»

Ἐκ τῆς Συλλογῆς ΠΑΥΛΟΥ ΓΝΕΥΤΟΥ

ΗΡΩΪΔΕΣ ΤΟΥ ΣΑΙΚΣΠΗΡ*

MIRANDA

Παρωμοίωσαν τὸν Σαίκσπηρ πρὸς στοιχεῖον
 τῆς φύσεως μυστηριώδες, ἀνεξερεύνητον εἰς
 τὴν προέλευσίν του, τεράστιον, καταπληκτικὸν
 εἰς τ' ἀποτελέσματά του. Παρωμοίωσαν αὐτὸν
 μὲ γιγαντιαῖον ποταμὸν, ἀναβρύσαντα ἐκ τῆς
 πηγῆς του μὲ τιτάνειον μένος, ἀνοίγοντα μὲ
 παράφορον δύναμιν τὴν κοίτην του, διασχίζοντα
 τὴν γῆν, ἀρδεύοντα λαοὺς διανοίων, γονιμο-
 ποιοῦντα χώρας πνευματικάς, σχηματίζοντα εἰς
 τὰς ἐκβολὰς του μὲ τὰς ἐπιχώσεις του νέους
 κόσμους, νέαν βλάστησιν, νέαν ζωὴν...

Ὀλόκληροι λογοτεχνίαὶ παρήχθησαν ἐξ αὐτοῦ.
 Ὁ Σαίκσπηρ ἐδάνεισε τὴν γλῶσσαν του εἰς τὸν
 Μίλτων καὶ τὸν Βύρωνα, τὸν διάλογόν του εἰς
 τὸν Οὐῶλτερ Σκῳτ. Ὁ ἀμερικανὸς Ἑμερσον
 λέγει ὅτι ὅλος ὁ κόσμος ἀπεσεκοπηρώθη. Οἱ
 Γερμανοὶ θεωροῦσι τὸν Σαίκσπηρ ὡς τὸ ἀπο-
 κορύφωμα τοῦ ἀγγλοσαξωνικοῦ πνεύματος, καὶ
 οἱ ἥρωες τῆς γερμανικῆς ποιήσεως ὁμολογοῦσιν
 ἑαυτοὺς ὑποτελεῖς του· ὁ Γκαίτε εἶπε: «Δὲν ἐν-
 θυμοῦμαι ἂν βιβλίον τι ἢ ἄνθρωπος ἢ περί-
 στασις τῆς ζωῆς μου παρήγαγον εἰς ἐμὲ τὸσον
 μεγάλην ἐντύπωσιν ὅσην τὰ δράματα τοῦ Σαί-
 κσπηρ.» Ἡ ποιητικὴ ἀναγέννησις τῆς Γαλλίας
 ἔγινε διὰ τῆς πνοῆς αὐτοῦ, ἐρχομένης μὲ τὴν
 βοὴν τῆς τρικυμίας ὡς πνοῆς τοῦ ὠκεανοῦ. Ὁ
 Βίκτωρ Οὐγγώ, ὁ μέγας θαυμαστής του, εἶπε:
 «Πρέπει νὰ γονυπετῶμεν πρὸ τοῦ Σαίκσπηρ
 καὶ νὰ τὸν λατρεύωμεν».

Τὸν παρωμοίωσαν, προσέτι, καὶ πρὸς τὸν
 Πᾶνα, ὃχι τὸν μικρὸν θεὸν τῶν ἀρκάδων βου-
 κόλων, ἀλλὰ τὸν παγκόσμιον Πᾶνα, τὸν ἐγκλεί-
 οντα τὸ σύμπαν, ἐκεῖνον ὃν ἐπικαλεῖται ὁ Ὀρ-
 φικὸς ὕμνος:

παντοφύης, γενέτωρ πάντων, πολυώνυμα δαῖμον
 κοσμοκράτωρ, αὐξητά, φασφόρε, κάρπιμε Παιάν.

Ὁ μέγας Πᾶν ἐβράδιζε μὲ πόδας τράγου, ἐνῶ

* Ἀπόσπασμα, μετὰ παραλειφθέντων μερῶν, ἀπὸ
 τὴν Διάλεξιν τὴν γενομένην ἐν τῷ Ὁδεῖῳ Ἀθηνῶν
 τῇ 16 Φεβρουαρίου, (ὁγδόῃ ἐκ τῆς σειρᾶς τῆς διορ-
 γανωθείσης ὑπὸ τῆς γαλλοφώνου ἐφημερίδος «Ἑλλη-
 νικὸς Κόσμος»).

τὸ κυανίζον στήθος του ἀντικατόπτριζε πάσας
 τὰς εἰκόνας τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης, πάντα
 τὰ ἄστρα τοῦ στερεώματος. Ὅμοιος ὁ Σαίκσπηρ
 βαδίζει ἐπὶ τῶν ἀσχημιῶν, ἐπὶ τοῦ βδελυροῦ
 καὶ τοῦ φρικώδους, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἀντανεκλᾷ
 τὸ ἄπειρον, ἀπεικονίζει ὅλον τὸ πολύμορφον
 κάλλος τοῦ κόσμου, καὶ τὴν θάλασσαν τῶν ἀν-
 θρωπίνων παθῶν τὴν τὸσον βαθειὰν καὶ τρι-
 κυμώδη, καὶ τὴν αἰθερίαν ἰδανικότητα εὐγενῶν
 ὑπεργειῶν ψυχῶν.

Δὲν δύναμαι ἐνταῦθα νὰ ὁμιλήσω περὶ τοῦ
 ὀπτικοῦ θαύματος, τῆς στερεοσκοπικῆς ἀκριβείας
 μὲ τὴν ὁποίαν παρατηρεῖ καὶ περιγράφει τὸν
 ἔξωτερικὸν κόσμον· οὔτε περὶ τῆς εὐφυλογίας
 του τῆς τολμηρᾶς, τῆς ἀγνοούσης ὅρια, τῆς ἐκ-
 ρηγνυμένης μὲ ἰσχυρὰν αἰφνιδίαν πολύχρωμον
 λάμψιν χάριτος ἢ βωμολοχίας· οὔτε περὶ τῆς
 λυρικῆς του μέθης, κεραυνώδους καὶ ἀγρίας ἢ
 ἄβυσσος καὶ περιπαθεστάτης, ἢ ὁποῖα ἄλλοτε βα-
 ρυβροντᾷ καὶ ἄλλοτε κελαδεῖ. Δὲν θὰ ὁμιλήσω
 οὔτε περὶ τῆς τέχνης του τῆς ὑπερφουδῆς μὲ τὴν
 ὁποίαν ἀσκεῖ ἀπερίοριστον δύναμιν ἐπὶ τοῦ γέ-
 λωτος καὶ τῶν δακρύων μας· οὔτε περὶ τοῦ ὕφους
 του, τοῦ ὑπερεντεταμένου, εἰς τὸ ὁποῖον, ἐν ἀντι-
 θέσει καὶ συγκρούσει, συμφορῶνται μεταφοραί,
 ἀλληγορίαι, παραδόσεις, φιλοσοφικαὶ ἰδέαι, ἀνα-
 τρεπτικά δόγματα, εἰδυλλιακαὶ εἰκόνας, στυγεραὶ
 κατάραὶ βασιλέων, ὕβρεις ἱπποκόμων, φιλοσο-
 φίαι νεκροθαπτῶν, ὑπαινιγμοὶ γελωτοποιῶν,
 ἐκρήξεις ἀγάπης καὶ μίσους, ὅλα εἰς τὸ διὰ πα-
 σῶν, ὡς ἐν παραισθήσει καὶ ὀπτασίᾳ.

Καταπληκτικὴ εἶνε ἡ φιλοσοφικὴ διεισδυτικό-
 της του. Εἰς τὸ πρᾶγμα τὸ ὁποῖον παρατηρεῖ,
 δὲν ἀνευρίσκει ὅπιν τινα αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτὴν τὴν
 ψυχὴν του, τὸ μυστήριόν του. Ὡς δι' ἀκτίνων
 Ραϊτγκεν βλέπει τὴν ἐσωτερικὴν κατασκευὴν του.

Τὸ κέντρον τῆς παραγωγῆς τῶν ἰδεῶν καὶ τὸ
 κέντρον τῆς ἐκφράσεως αὐτῶν, ἂν καὶ ἐπικοινων-
 νοῦσι, ἐργάζονται ἀνεξαρτήτως ἀλλήλων καὶ συνή-
 θως κατ' ἀντίστροφον ἔντασιν. Ὁ ἐγκέφαλος ὁ
 δραστήριος δημιουργὸς πρωτοτύπων καὶ ἀδρῶν
 νοημάτων, ὡς ἐὰν τὸ πλῆθος αὐτῶν ν' ἀπέφραττε

τὴν δίοδον, δὲν ἔχει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀνοικτὴν
 τὴν ἐκφραστικὴν διέξοδον. Ἡ διανόησις, ἡ ἐμ-
 πνευσις εἶνε ἐνίοτε μεγάλη, τεραστία ὡς εἰς τὸν
 Κάντιον, τὸν Μπετόβεν, τὸν Βαλζάκ, ἀλλ' ἡ δια-
 τύπωσις ἐπίπονος, ἐπώδυνος, ἀγωνιώδης. Εἰς
 ἄλλους ἐγκεφάλους, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ κυρίως
 νοητικὴ ἐργασία δὲν εἶνε ἐξαιρετικὴ, δέκα εἰκόνας,
 ὡς δέκα πολύχρωμα καὶ περιλαμπρα ὀχήματα
 ἀναμένουν νὰ προτιμηθοῦν διὰ νὰ μετακομί-
 σουν εἰς τὴν λεκτικὴν ἐκφρασιν, τὴν κοινοτοπικὴν
 συνήθως ἰδέαν. Ἐντεῦθεν ἡ ἔλλειψις πρωτοτύ-
 πων ἰδεῶν παρὰ τῷ Οὐγγώ καὶ ὁ καταπληκτικὸς
 πλοῦτος μεγαλοφαντάστων, ἀλλήλας διαδεχομέ-
 νων εἰκόνων, τόσον ὥραιων, ὥστε νὰ ἐμποιῶσι
 τὴν ἐντύπωσιν μεγάλων ἰδεῶν. Μὲ τὸσον χρυ-
 σοῦφῃ βασιλικὴν πορφύραν ἐνδύει τοὺς θερά-
 ποντας, ὥστε μᾶς φαίνονται ἀνακτες.

Ἄλλ' εἰς τὸν ἐγκέφαλον τοῦ Σαίκσπηρ τὸ
 κέντρον τῆς παραγωγῆς καὶ τὸ κέντρον τῆς ἐκ-
 φράσεως, κατὰ σπανίαν, ἴσως μοναδικήν, ἰσορ-
 ροπίαν μεγαλοφυΐας, ἐργάζονται μὲ τὴν αὐτὴν
 ἀδρότητα καὶ ἔντασιν. Εἰς τὸν Σαίκσπηρ μαζὶ
 μὲ τὴν σημαντικὴν, βαθειὰν καὶ πρωτότυπον
 ἰδέαν, μαζὶ μὲ τὴν εὐκρινῆ, ζωντανὴν ὀπτασίαν
 γεννᾶται αὐτομάτως καὶ ἡ ἐξόχως παραστατικὴ,
 ἡ ἐξόχως ζωντανή, ἡ διὰ τοὺς αἰῶνας τεχνουργη-
 μένη τελεία ἐκφρασις. Γεννᾶται δ' ὅλως φυσικῶς,
 ἀβιάστως· οἱ ὑπομνηματισταὶ τοῦ ἀποροῦν διὰ
 τὴν ἔλλειψιν ἀποσβέσεων καὶ διορθώσεων εἰς
 τὰ χειρόγραφα του.

Ἄλλ' ὁ ἀκριβολόγος ἐρευνητὴς δὲν ἀπορρο-
 φᾶται ὑπὸ τῶν λεπτομερειῶν· τὸ βλέμμα του
 ἔχει προσέτι τὴν εὐρεῖαν ἀντιληπτικότητα, τὴν
 βαθέως φιλοσοφικὴν, νὰ περιλαμβάνῃ τὸ σύνο-
 λον, τὸ διαφεύγον τοὺς πολλούς.

Βλέπει πέραν τῆς συνήθους ἀληθείας. Ὑπὸ
 τὴν λάμψιν τῆς ἀστραπῆς τῆς μεγαλοφυΐας του
 ὁ ὀφθαλμὸς του συναρπάζει ὅτι μένει ἀόρατον
 εἰς τοὺς ἄλλους· ἀπὸ τὴν ἀστραπὴν αὐτὴν παρα-
 λαμβάνει καὶ ἡ γλῶσσα του τὴν ὑπερέντασιν τοῦ
 φωτεινοῦ, τὸ ἐκθαμβωτικόν.

Ὀνομαστὸς ψυχολόγος τῶν συναισθημάτων
 παρωμοίωσε τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν πρὸς τὸν
 Ἄδην τῶν ἀρχαίων, εἰς τοῦ ὁποῖου τὰ σκοτεινὰ
 βάθη ὅστις κατέλθῃ, ὅπως τὸ πάλοι ὁ Ὀδυσ-
 σεύς, θὰ ἴδῃ σκιάς διερχομένας. Αἱ σκιαί αὗται
 εἶνε ἀκόμη ἀοριστότεραι, ἀκόμη ἀσυλληπτότεραι
 εἰς τὴν γυναικεῖαν ψυχὴν. Ἄλλ' ὁ Σαίκσπηρ
 ὑπῆρξεν εὐτυχὴς Ὀδυσσεύς· τὰς εἶδε, τὰς ἐκρά-
 τησε πλησίον του, συνωμίλησε μαζὶ τῶν. Οὐδεὶς
 εἰσέδυσσε βαθύτερον εἰς τὸ μυστήριον τῆς γυναι-
 κείας ψυχῆς, ὅπως οὗτος, ὁ καρδιογνώστης.
 Οὐδεὶς ἔπλασε γυναικεῖας μορφὰς χαριστεράς,
 ἀβροτέρας, ἰδανικότερας, ἡδυπαθεστέρας, ἐνεργη-
 τικωτέρας, τρομερωτέρας, ἀληθεστέρας. Γυναῖκας,
 τὰς ὁποίας ἐξήμεσεν ἡ κόλασις, καὶ γυναῖκας εἰς
 τοὺς ὧμους τῶν ὁποίων ἀναζητοῦμεν τὰς πτέ-

ρυγας, ἃς εἶχον πρὶν κατέλθουν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Γάλλος συγγραφεὺς συγκρίνων τοὺς γυναι-
 κείους χαρακτῆρας τοῦ Σαίκσπηρ πρὸς τοὺς τοῦ
 γαλλικοῦ θεάτρου λέγει: «Ἡ Γεσικά, ἡ Δυσδαί-
 μόνα, ἡ Ἰουλία, ἡ Μιράνδα, εἶνε τύποι ἔρω-
 τος, χάριτος, ἀγνότητος, οὗς ἐντελῶς ἀγνοεῖ τὸ
 κλασικὸν γαλλικὸν θέατρον. Εἰς τὰ γαλλικὰ δρα-
 ματικά ἔργα, αἱ γυναῖκες δὲν λησιμονοῦνται,
 ἀλλὰ καταβιβάζονται, ὅσαι δὲ ὑψώνουν σπανίως
 τὴν λυσίκομον κεφαλὴν των, πλησιάζουν σχεδὸν
 πάντοτε πρὸς τοὺς ἄνδρας καὶ ὡς πρὸς τὴν
 γλῶσσαν καὶ ὡς πρὸς τὰ πάθη. Ἄλλ' ὅταν ἀνα-
 λογισθῇ κανεὶς ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Σαί-
 κσπηρ τὰ γυναικεῖα πρόσωπα ὑπεδύνοντο ἄνδρες,
 θὰ ἐννοήσῃ πόσον ἀνυπολόγιστον θησαυρὸν
 ἔρωτος καὶ ποιήσεως εἶχε συσσωρευμένον εἰς
 τὴν καρδίαν του ὁ ἀγγλος ποιητὴς, ὁ μόνον τὸ
 πνεῦμα του ἔχων κάτοπτρον οὐχὶ δὲ ὅπως οἱ
 γάλλοι κλασικοὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Κλαιρόν,
 τῆς Μπεγιάρ, τῆς Σανσελὲ καὶ τῆς Δεζελιέ.»

Ἀπὸ τὴν ψυχολογίαν γνωρίζομεν ὅτι ὁ πνευμα-
 τικὸς βίος τῆς γυναικὸς ἐκδηλοῦται μᾶλλον κεντρο-
 φερῶς, διότι αὕτη συγκρατεῖ τὰς ἐντυπώσεις καὶ
 τὰς θερμαίνει εἰς τὴν ἐστίαν τοῦ θυμικοῦ αὐτῆς,
 ἀντιθέτως πρὸς τὸν πνευματικὸν βίον τοῦ ἀν-
 δρὸς ἐκδηλούμενον φυγοκέντρως, ἐκρηγνύμενον
 πρὸς τὰ ἐκτὸς ὡς ἐνέργειαν καὶ πράξιν. Τὴν
 ἀλήθειαν ταύτην ἐπιβεβαιοῦσι δύο γυναῖκες, αἰ-
 τινες ἐκ διαφόρων εἰσόδων κατήλθον εἰς τὸν
 «Ἄδην» τῆς γυναικεῖας ψυχῆς, ἡ ψυχολόγος
 Ρουμπινσταίν καὶ ἡ μεγάλη ἐρμηνεύτρια τῶν
 ἡρωίδων τοῦ Σαίκσπηρ Μις Τζαίημσον.

Ἡ ἀγάπη τῆς γυναικὸς μένει ἀπλοῦν συναί-
 σθημα εἰς τὴν καρδίαν τῆς, ἐφ' ὅσον τῇ εἶνε
 δυνατόν ν' ἀντῇ καὶ νὰ εὐωδιάξῃ σιωπηλῶς ὡς
 ἀγνοούμενον ἴον τῶν ἀγρῶν. Ἄλλ' ὅταν παρεμ-
 βάλλονται ἐμπόδια, ὅταν ἡ τραχὴ ἀντίστασις
 τῶν ἀνθρωπίνων θελήσεων ἢ ἡ τυφλὴ βία τῶν
 πραγμάτων ζητῇ νὰ τὴν καταπνίξῃ, τότε — ἂν
 εἶνε ἀληθινὴ ἀγάπη — ἀφίνει τὴν ἀμυντικὴν τῆς
 ὑπόστασιν, ἐκσπᾷ φυγοκέντρως εἰς ἐνέργειαν ὡς
 ἀκαταγώνιστον πάθος.

Ἡ ἀγάπη τῆς Ἰουλίας καὶ τῆς Ἑλένης (All's
 well that ends well) εἶνε τοιαύτη ἀγάπη. Εἶνε
 ἀκατανίκητος ἐνδόμυχος ὥσις ὡς ἀνάγκη τῆς
 ζωῆς, πάθος συνταράττον τὰ τρισβάθα τῆς ὑπάρ-
 ξεως, εἶδος ὀρμεμφύτου, τὸ ὁποῖον ἐξαγριού-
 μενον ὑπὸ τῆς ἀντιστάσεως δαμάζει τὴν σκέψιν
 καὶ τὴν βούλησιν. Ὅλας τὰς ἐνεργείας τῆς ψυ-
 χῆς τὰς ὑποδουλώνει, ἀλλ' ἐνῶ τὰς ἀναβιβάζει εἰς
 τὴν μεγαλειτέραν ἔντασιν των.

Ὁ Ρωμαῖος εἶνε ὁ ἀπερίσκεπτος τῆς ἀγάπης,
 ὁ μὲ τὴν ἀκατάσχετον ὁρμὴν του κορμίζων καὶ
 τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὴν ἀγαπημένην του εἰς τὸν
 ὄλεθρον. Ἄλλ' ἡ Ἰουλία, ἡ ὁποία τὰ πάντα
 τολμᾷ, ἡ ὁποία ἀνοίγει διὰ μέσου πάντων τῶν

ἐμποδίων δίοδον, διαφυλάττει μέχρι τῶν τελευταίων στιγμῶν τὴν περισκεψίν της μέσα εἰς τὸ ἀπειρον πάθος της. Εἰς τὴν φοβερὰν τρικυμίαν ὅπου ἔρριψε τὸ εὐθραστον σκάφος τῆς ἐφηβικῆς περιπαθοῦς ὑπάρξεώς της δὲν παραιτεῖ τὸ πηδάλιον.

Ἡ τρομερὰ ἀπόφασίς της — τῆς ὁποίας καὶ μόνη ἡ σκέψις τῇ ἐμπνέει φρίκην κατ' ἀρχὰς — νὰ παίξῃ μετὰ τὸν θάνατον, νὰ ὑποδυθῇ τὴν νεκράν, νὰ κηδευθῇ μέσα εἰς φέρετρον, νὰ διανυκτερεύσῃ εἰς τὸ νεκροταφεῖον ἐντὸς ἐνὸς τάφου, μεταξὺ σκελετῶν, δὲν εἶνε ἀπηλπισμένη καὶ βιαία κίνησις τρόμου, — ὡς κρημνισμός ἐκ τοῦ ὕψους τὴν στιγμὴν τοῦ κινδύνου, — ἀλλὰ συμπέρασμα λογικῆς, πόρισμα ὑπολογισμοῦ, συμπέρασμα τῆς λογικῆς τοῦ ὑπερτάτου πάθους, πόρισμα τῶν ἐσχάτων ὑπολογισμῶν τῆς καρδίας. Καὶ ὅταν οὕτοι κρημνίζονται διὰ μιᾶς — ὅχι ὑπ' αὐτῆς — ὅταν βλέπῃ ἐξηπλωμένον νεκρὸν ἐπὶ τῶν μαρμάρων τοῦ μνημείου τὸν Ρωμαῖον, τίποτε πλέον δὲν ἐρωτᾷ, τίποτε δὲν ζητεῖ. Δι' αὐτὴν ζωὴ ἦτο ἡ ἀγάπη· δι' αὐτὴν δὲν ὑπάρχει πλέον ζωὴ· καὶ μόλις ἀνεστήθη, μόλις ἀνέδυσεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ζωῆς, βυθίζεται πάλιν, διὰ παντὸς τώρα, εἰς τὰ σκοτεινὰ βάθη τοῦ θανάτου.

Εἰς μίαν μελέτην μου, περὶ τῆς συγχρόνου γυναικὸς ἔγραψον πρό τινας. «Ἄν δὲν εἶνε εἰς αὐτὴν (τὴν γυναῖκα) πεπωμένη ἡ γλυκεῖα ὑποτέλεια εἰς προσφιλεῖ κυριαρχίαν, ἂν ἡ μοῖρα δὲν ἐπιφυλάττῃ εἰς αὐτὴν κελადήματα λίκνου, ἀλλὰ τὴν ὠθεῖ ἐκτὸς τοῦ οἴκου εἰς τὴν τραχεῖαν βιοπάλην τῆς ἀναζητήσεως ἄρτου δι' ἑαυτὴν καὶ διὰ τοὺς ἄλλους, τότε τὴν ἀχρησιμοποίητον ἀγάπην πρέπει νὰ μεταβάλῃ εἰς ἀγωνιζόμενον σθένος. Μὴ ἔχουσα βραχίονα νὰ στηριχθῇ πρέπει νὰ στηριχθῇ ἐφ' ἑαυτῆς. Μὴ ἔχουσα τύχην νὰ γείνῃ κισσός, πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν νὰ δοθῇ ἐπὶ τοῦ ἰδίου τῆς κορμοῦ. Νὰ ἐμπιστευθῇ ἑαυτὴν εἰς ἑαυτήν. Νὰ ὑψώσῃ τὴν κορυφὴν ἐτοίμην εἰς τὴν ὀρμὴν τῆς θυέλλης καὶ τὰ κτυπήματα τοῦ κερανοῦ.»

Τοιαύτη γυνή, πρόδρομος τῆς νεωτέρας γυναικὸς κατὰ τὴν ἀδάμαστον αὐτοπεποίθησιν, ἐξ ἑαυτῆς ἀναμένουσα τὴν εὐτυχίαν καὶ δημιουργοῦσα αὐτὴν διὰ τῶν ἰδίων της χειρῶν εἶνε ἡ Ἑλένη τοῦ «Ὅλα εἶνε καλὰ ὅταν τελειώνουν καλά». Δὲν μεταβάλλεται ὅμως ἐν αὐτῇ εἰς ἀγωνιζόμενον σθένος ἡ ἀχρησιμοποίητος ἀγάπη, ἀλλ' ἡ ἀγάπη ἡ ἐπίμονος, ἡ βλαστήσασα διὰ νὰ γιγαντωθῇ, ἡ ῥύψασα τὰς ἰσχυρὰς ρίζας της εἰς τὰ βαθύτατα τῆς ὑπάρξεώς της διὰ νὰ ζήσῃ.

Ἡ νεαρὰ κόρη ἀπανθρώπως περιφρονηθεῖσα ἀπὸ τὸν ἄνδρα τὸν ὁποῖον ἐμμανῶς ἀγαπᾷ, θανασίμως ὑβρισθεῖσα, δὲν λιποψυχεῖ. Ἀνορθοῦται ἀγωνίστρια τοῦ ἔρωτος. Ὅλον της τὸ πάθος ἀποχαλυβοῦται εἰς καρτερίαν. Μετὰ τὴν ἡρωϊ-

κὴν αὐτὴν πανοπλίαν ἀγωνίζεται ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτου καὶ τὸ κατακτᾷ. Ἡ ἀλαζονικῶς ἐχθρική ἀγκάλη, ἥτις τὴν ἐξεδίδωκεν, ἀνοίγεται τέλος εἰς αὐτὴν ὡς ἄσυχον ἀγάπης. Τὴν Ἑλένην ὠνόμασαν «σκλάβαν συγχρόνως καὶ ἡρωίδα». Ἐγὼ τὴν ὀνομάζω μόνον «ἡρωίδα τῆς ἀγάπης»· διότι ὁ ἡρωϊσμός εἶνε διττός· ὁ ἐνεργὸς ἡρωϊσμός τῶν ἐξορμώντων ἀτρομῆτως εἰς τὸν κίνδυνον, τῶν ἐπιχειρούντων τὰ παράτολμα· καὶ ὁ παθητικὸς ἡρωϊσμός, τῶν ἰσχυρῶν ἐν τῇ ὀδύνῃ, τῶν σιωπηλῶς καταπινόντων τὰ δάκρυα, τῶν μαρτυρικῶς ὑπομένωντων. Ἡ Ἑλένη εἶνε καὶ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο. Εἶνε ἡ ἡρωὶς τῆς ἀγάπης.

Αἱ ἀποφασιστικαὶ αὗται γυναῖκες, εἰς τὰς ὁποίας ὁ ἔρως ἐνεργεῖ ὡς μάχिमον σθένος, σθένος ἀμυντικῆς ἀντιστάσεως μέχρις ἐσχάτων ἢ ἀδαμάστου ὀρμῆς εἰς τὰ πρόσω, πρὸς κατάκτησιν, ἔχουν εἰς τὸν κόσμον ἀδελφὰς δειλὰς καὶ συνεσταλμένας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ γυναικεῖος χαρακτήρ φαίνεται διαλυόμενος εἰς τὰ γυναιώματα, τὰ πολυτιμώτατα αὐτοῦ στοιχεῖα, τὴν ἀθωότητα, τὴν αἰδήμονα συστολήν, τὴν χάριν, τὴν περιπάθειαν. Ἡ πνευματικὴ καὶ ἡθικὴ δύναμις, τῆς ὁποίας εἶνε ἱκαναί, μένει λανθάνουσα, κεκλεισμένη καὶ κεκρυμμένη ὅπως τὸ ἄρωμα εἰς τὴν κάλκα πρὶν ἀνοίξῃ. Τὴν εὐτυχίαν τὴν ἀναμένουν, δὲν τὴν ζητοῦν. Τὸ ἀπόκρυφον καὶ φοβισμένον ἰδεῶδες των εἶνε ὅχι τόσον ν' ἀγαπήσουν ὅσον ν' ἀγαπηθοῦν. Δι' αὐτὰς ὁ ἔρως δὲν εἶνε ἀγών, εἶνε ἡ γλυκυτάτη αἰχμαλωσία. Εἶνε δεσμώτιδες τῆς ἀγάπης· εὐγνώμονες πρὸς τὰ δεσμά των.

Ὁ Σαΐκσπηρ ἐδημιούργησε δύο τοιοῦτους ἄβρους γυναικεῖους τύπους· περισσότερον μὲ ὄνειρον παρὰ μετὰ σάρκα· θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι μόλις ἐγγίξουν τὴν γῆν καὶ ὅτι φέρουν μαζί των τὴν ἀτμοσφαῖραν τοῦ οὐρανοῦ τὴν ὁποίαν ἀνέπνευσαν. Τὴν Ὁφελίαν καὶ τὴν Μιράνδαν.

Τὰ εὐθραυστα ταῦτα ὄντα ἂν ἐκτεθοῦν εἰς τὴν ὀρμὴν τραχείας καὶ ἐχθρικῆς τύχης, χωρὶς δύναμιν πρὸς ἀντίστασιν, χωρὶς ἰσχὴν πρὸς ἐγκατέστησιν ὠθοῦνται μοιραίως εἰς θλίβεράν καταστροφὴν ὡς ἡ δυστυχὴς κόρη τοῦ Λαέρτου. Ὁ χαρακτήρ της καὶ τὸ σῶμα της μόλις ἔχουν σχηματισθῇ, καὶ τὸ ἄβρον ἄνθος δὲν εἶνε προωρισμένον ν' ἀντιστῇ εἰς τὴν χάλαζαν καὶ τὴν καταιγίδα. Εὐρεθεῖσα μεταξὺ ἐγκλήματος καὶ ἐκδικήσεως κατασυντρίβεται. Ὁ πόνος της δὲν ἐκπαῖ εἰς λόγους, μόνον εἰς σιωπηλὰ δάκρυα, εἰς τοὺς σταλάζοντας γόους περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ ὁ ἀρχαῖος τραγικός. Ἡ ἀνέκφραστος χάρις της τὴν παρακολουθεῖ μέχρι τοῦ θανάτου. Πρὸς λουτρὸν νύμφης παρωμοίωσαν τὴν αὐτοκτονίαν της. «Τὸ ἐρωτικὸν τραγούδι τὸ ὁποῖον ὑπομέλει ἀποφυλλίζουσα τὸν ἑξ ἀνθέων στέφανόν της, περιίπτται ἀκόμη εἰς τὰ χεῖλη της ὅταν εἰσολισθαίνῃ εἰς τὸ παφλάζον ὕδωρ».

Ἄλλ' ἂν ἡ Μοῖρα τὸ τοιοῦτον πάντα γνον καὶ ἄβρον ὃν περιβάλῃ μετὰ ἀπαλὰς θωπείας, τότε γεννᾶται ἐν ἰδεῶδες, ἀνεκφράστως ἐπίχαρι, ὑπέροχον καὶ εὐτυχὲς πλάσμα ὡς ἡ Μιράνδα τῆς «Τρικυμίας».

Ἡ «Τρικυμία» εἶνε τὸ τελευταῖον ἔργον τοῦ Σαΐκσπηρ. Εἰς τὴν σιωπηλὴν ἡρεμίαν τῶν ἀγρῶν, μακρὰν τῆς τύρβης τοῦ κόσμου, ἔτοιμος ν' ἀποχαιρετίσῃ καὶ τὸν ταραχώδη κόσμον τῆς ἰδικῆς του δημιουργίας, ἀφήκεν ὡς ἐσχάτην ἀναλαμπὴν τῆς μεγαλοφυΐας του τὸ λυρικοδραματικὸν αὐτὸ ποιητικὸν ἀριστοτέχνημα, εἰς τὸ ὁποῖον τὸ ὑπερφυσικὸν ἐναρμονίζεται τόσον θεσπεσίως μετὰ τὸ φυσικὸν καὶ τὸ φανταστικὸν μετὰ τὸ ἀληθινόν.

Νεώτεροι ἐρευνᾶν ἀπέδειξαν ὅτι καὶ τὸ φανταστικὸν τοῦτο στηρίζεται ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ.

Ἀγγλικὸς στόλος πλέων εἰς Βιοργινίαν κατελήφθη ἀπὸ σφοδρὰν τρικυμίαν καὶ διεσκορπίσθη. Ὑπετέθη ὅτι ἡ ναυαρχὴς κατεποντίσθη. Τὸ θαλασσοπλήκτον πλοῖον διέρρεε, ἀπὸ τὴν ἀκατάπαντον δὲ ἀντλησιν οἱ ναῦται ἐβυθίσθησαν εἰς βαθὺν ὕπνον. Ἐξαφνα, παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα ὁ πλοῖαρχος ἀνακαλύπτει ξηρὰν καὶ ῥίπτει ἔξω τὸ σκάφος μεταξὺ δύο βράχων. Οἱ ναυαγοὶ εὐρέθησαν εἰς συστάδα νήσων, τὰς Βερμούδας, ἡ νήσους τοῦ Διαβόλου. Αἱ νῆσοι αὗται ἦσαν ἤδη γνωσταὶ μακρόθεν εἰς τοὺς θαλασσοπόρους· ἀλλὰ τὰς ἀπέφευγον ὡς μαγευμένας καὶ διὰ τὰς ἀγρίας τρικυμίας, αἱ ὁποῖαι ἐβρονχῶντο ἀκαταπαύστως περὶ αὐτάς.

Ἐκ τῆς περιπετείας ταύτης ἐδανείσθη ὁ Σαΐκσπηρ τὸ γραφικώτατον πλαίσιον τῆς «Τρικυμίας». Ἀλλὰ καὶ ἡ παράδοξος εἰκὼν, τὴν ὁποίαν περιβάλλει τὸ πλαίσιον τοῦτο, ἀπεικονίζει ψυχικὴν πραγματικότητα. Ὁ δραματικὸς μῦθος, ὅσον καὶ ἂν φαίνεται ὅτι στερεῖται πάσης ὁμοιοληθείας καὶ πιθανότητος καὶ κινεῖται εἰς τὸ ὑπερφυσικόν, περιλαμβάνει, μέσα εἰς τὸν μαγικὸν κόσμον τῶν πνευμάτων, πραγματικὰς πράξεις· ἀθεσμον διάρρηξιν τῶν ἱερῶν δεσμῶν τῆς συγγενείας, καταπάτησιν τῶν καθηκόντων τῆς φιλίας, αἰσχροὺς ἀγνωμοσύνην καὶ ἀπιστίαν. Ἡ περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀπαισιοδοξία τοῦ Σαΐκσπηρ, ἡ χαρακτηρίζουσα τὰ τελευταῖα ἔργα του, πληροὶ καὶ τὴν «Τρικυμίαν». Ἀλλ' ἐδῶ μετὰ τὴν τρικυμίαν ἐπέρχεται ἡ γαλήνη. Πρὶν ὅμως ἐπανθήσῃ τὸ τελικὸν γλυκὺ μεδίαιμα τῆς συγγνώμης ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ μεγάλου καρδιογνώστου, τὰ συστέλλει σπασμὸς πικρίας διὰ τὴν ἀνθρωπίνην κακίαν.

Ὁ Πρόσπερος δούξ τοῦ Μιλάνου εἰς τὴν μελέτην καὶ τὰς μυστικὰς ἐπιστήμας παραδεδωμένος, ἐνεπιστεύθη τὴν διοίκησιν τοῦ Δουκάτου εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἀντώνιον· ἀλλ' ὁ φιλόδοξος ἀδελφός, ἀπιστος καὶ προδοτής, ὑποσχεθεὶς φρόρον ὑποτελείας εἰς τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως, διὰ τῆς βοήθειας αὐτοῦ ἐκθρονίζει τὸν Πρόσπερον

καὶ φορεῖ τὸ δονικὸν στέμμα. Τὸν δυστυχῇ ἐκπτωτον ἐπιβιβάζει μετὰ τὸν τριετὲς θυγάτριόν του, τὴν Μιράνδαν, εἰς παλαιὸν σκάφος, διαρρέον, χωρὶς ἐξάρτηα, χωρὶς ἰστία, κατάλληλον μόνον νὰ καταποθῇ ὑπὸ τῶν κυμάτων.

Ἀλλὰ μετὰ τὸ πλοῖον τοῦτο — εἰς τὸ ὁποῖον κρυφίως στέλλει τροφάς, ἐνδύματα καὶ τὰ μαγικά βιβλία τοῦ Προσπερου ὁ ἐντιμὸς Γονζάλος, ὁ σύμβουλος τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως — κατορθώνει ὁ ἐξόριστος νὰ φθάσῃ εἰς μίαν ἐρημικὴν νῆσον. Ἡ νῆσος αὕτη ἀνήκει εἰς τὸ τέρας τὸν Καλιμπάν ἀπὸ τὴν μητέρα του Συκόρακα, ἥτις ἄλλοτε τὴν εἶχε καταλάβῃ. Ὁ Πρόσπερος ἀνέθρεψε τὸ τέρας· «τοῦ ἔδειξε πῶς νὰ λέγῃ τὸ φῶς τὸ μεγάλο καὶ πῶς τὸ μικρότερον ποὺ καίνε τὴν ἡμέρα καὶ τὴν νύκτα». Τὸ μισητὸν αὐτὸ ἀνδράποδον, τὸ ὁποῖον ἐγαύγιζεν ὡς κτήνος, ἐμόχθησεν ὁ ἀγαθὸς Πρόσπερος νὰ τὸ διδάξῃ τὴν ἀνθρωπίνην λαλίαν. Ἀλλ' αὐτὸ ἔμεινε κτήνος. Εἰς μίαν θηριώδη ἐκρηξιν μίσους πρὸς τὸν εὐεργέτην του ἀναφωνεῖ: — Ἡ μιλιὰ ποὺ μ' ἔμαθες σὲ τοῦτο μονάχα μ' ὠφέλησε· ξέρω νὰ καταριῶμαι· λοιμικὴ νὰ σὲ θερίσῃ γατὶ μ' ἔμαθες τὴν μιλιὰ σου!

Ποῖον τρομακτικὸν βάθος ἀπαισιοδοξίας ἀνοίγουν ὡς ἄβυσσον αἱ λέξεις αὗται!... Τὸ κτήνος δὲν λησμονεῖ ἑαυτὸ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· ὁ πολιτισμὸς δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν χειλέων· ἀλλ' ἡ ἐγγενὴς ὕλακὴ ἐκρήγνυται ὡς κατάρα.

Μετὰ τὴν μαγείαν τοῦ ὁ Πρόσπερος ὑποτάσσει ὅχι μόνον τὸν Καλιμπάν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀγαθὸν αἰθέριον πνεῦμα, τὸν Ἀριέλ. Τώρα ὅμως δὲν εἶνε μόνον ὁ ὄνειροπόλος μελετητής· εἶνε καὶ ὁ ἐνεργὸς καὶ αὐστηρὸς διοικητής. Εἰς τὸ μαγικὸν βασίλειόν του, ἐπὶ τῶν ἀοράτων δυνάμεων καὶ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως ὡς νόμος κυριαρχεῖ ἡ θέλησίς του.

Ἐνῷ οἱ ἐχθροὶ του παραπλέουν τὴν νῆσον τοῦ ἐξεγείρει τρικυμίαν, ἡ ὁποία κατασυντρίβει τὰ σκάφη καὶ ἐκβράζει τοὺς ναυαγούς εἰς τὴν ἀκτὴν. Περιήλθον τέλος εἰς τὴν ἐξουσίαν του!... Ὁ Πρόσπερος ὅμως τοὺς εἴλκυσεν ἐκεῖ ὅχι διὰ νὰ τοὺς τιμωρήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς μεταμορφώσῃ ψυχικῶς, νὰ τοὺς ἐξευγενίσῃ καὶ τοὺς συγχωρήσῃ. Διότι εἶνε ἀγαθὸς καὶ μεγαλόψυχος. Ἡ μισανθρωπία του ἐνέχει τὴν προαότητα ἀμνηστικῆς συμπαθείας. Ὑψοῦται ὑπεράνω τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν, εἰς τὴν γαλήνην τοῦ φιλοσόφου. Ἐκδίκησιν ἐννοεῖ τὴν συνδιαλλαγὴν, ἥτις δύναται νὰ γείνῃ διὰ τοῦ γάμου τῆς Μιράνδας μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως. Διὰ τοῦτο παραγγέλλει εἰς τὸν Ἀριέλ νὰ χωρίσῃ τὸν νεαρὸν Φερδινάνδον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ναυαγούς, τὸ δὲ χαριεστάτον πνεῦμα μετὰ γλυκεῖαν μελωδίαν ἀοράτου μουσικῆς ὁδηγεῖ τὸν περιεπαισμένον νέον πρὸς τὴν Μιράνδαν.

Ἡ Μιράνδα εἶνε ἴσως ἡ θελκτικωτάτη γυναικεία μορφή, ἐξ ὧν ἐπλασεν ὁ Σαίκσπηρ. Ἡ ψυχὴ της εἶνε ἀγνή ὥς νὰ ἐξῆλθε πρὸ μικροῦ ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Δημιουργοῦ. Καμία ἀσχημία δὲν ἐδόλωσε τὴν διαύγειάν της. Ἡῦξεν ἐν τῇ μονώσει μακρὰν πάσης γήϊνης ἐπαφῆς. Τὸ μόνον συνδέον αὐτὴν πρὸς τὴν γῆν εἶνε ἡ συμπάθεια. Ὅταν ὁ Πρόσπερος ἐξεγείρῃ τὴν φοβερὰν τρικυμίαν, ἡ ψυχὴ της ἀγωνιᾷ διὰ τοὺς κινδυνεύοντας.

— ὦ! ἓνα ὠραῖο καράβι κατασυντριμμένο! Ἀχ! ἴσια κατὰ τὴν καρδίαν μου ἦλθε κ' ἐκρούσε ἐκεῖνη ἡ βοή!

Ποία θελκτικὴ ταραχὴ συνταράττει τὴν ψυ-

ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ — ΤΥΠΟΙ ΙΟΥΔΑΙΩΝ

χὴν της ὅταν συναντᾶται μὲ τὸν Φερδινάνδον!... Προσηλώνει ἄφρονος τὰ βλέμματά της εἰς τὰ βλέμματά του, τὰ προσηλωμένα εἰς αὐτήν, καὶ ἐγκαταλείπεται ἡδέως εἰς τὸ νέον, τὸ ἀγνωστον συναίσθημα, τὸ ὁποῖον καταπλημμυρεῖ μὲ γοητεῖαν τὴν ὑπαρξίν της· ἀνοίγεται ὥς ἄνθος, φυσικῶς ἡ παρθενικὴ της καρδιά καὶ σκορπίζει εὐωδίαν.

— Τί εἶν' αὐτό, ἀναφωνεῖ ὅταν βλέπῃ ἔξαφνα τὸ βασιλόπουλον. Θεέ μου! πὼς κυττάζει ὁλόγυρα! Τί ὠραῖος ποὺ εἶνε! Πνεῦμα θὰ εἶνε!...

Ἀγνοεῖ τὰς ἐπιτηδευμένας ἐπιφυλάξεις τοῦ πολιτισμοῦ, τοὺς ἀκκισμοὺς τῆς σεμνοτυφίας. Ὅρθῶς ἐλέχθη ὅτι ἡ πρώτη γυνὴ δὲν ἠρουθρίασεν ὑπὸ τὸ ἐρωτικὸν βλέμμα τοῦ Ἀδάμ. Ἡ Μιράνδα παραδίδει τὴν καρδίαν της εἰς τὸν Φερδινάνδον μὲ ὅλην τὴν τόλμην τῆς ἀγνότητος.

— Ἐγώ, τοῦ λέγει, δὲν γνωρίζω καμία ἀπὸ

τὸ γένος μου· δὲν θυμοῦμαι καμίας γυναικὸς πρόσωπο, εἰμὶ τὸ ἰδικό μου ἀπὸ τὸν καθρέπτη. Μήτε εἶδα ἄλλους ποὺ ν' ἀξίζουν νὰ τοὺς ὀνομάσω ἄνδρας, ἐκτὸς ἀπὸ σέ, καλὲ μου φίλε, καὶ τὸν ἀκριβὸ μου πατέρα. Τί λογῆς πρόσωπα ἔχουν οἱ ἄλλοι δὲν γνωρίζω· ἀλλὰ μὰ τὴν σεμνότητά μου, δὲν ἐπιθυμοῦσα ἄλλο σύντροφο ἢ τὸν κόσμον παρὰ σέ, μήτε ἡ φαντασία μπορεῖ νὰ πλάσῃ ἄλλη μορφή παρὰ σέ, νὰ μ' ἀρέσῃ.

Ὅταν ἀκούῃ τὸν Φερδινάνδον νὰ τῆς λέγῃ ὅτι τὴν ἀγαπᾷ «πᾶρα πᾶν ἀπ' ὅ,τι κι' ἂν εἶνε ἢ τὸν κόσμον» κλαίει καὶ ἀναφωνεῖ, ἀμηχανοῦσα διὰ τὸ ἀνεξήγητον.— Τρελλὴ ποὺ εἶμαι νὰ κλαίω γιὰ κείνο ποὺ χαίρομαι!... — Γιατί κλαῖς; τὴν ἐρωτᾷ ὁ Φερδινάνδος, καὶ ἀποκρίνεται τὰ ἀφελῆ αὐτὰ καὶ βαθύτατα:

— Γιατί δὲν εἶμαι ἀξία καὶ δὲν τολμῶ νὰ προσφέρω ἐκεῖνο ποὺ ποθῶ νὰ δώσω καὶ τρέμω νὰ δεχθῶ ἐκεῖνο, ποὺ ἂν τὸ στερηθῶ πεθαίνω!... Μακρυνὰ ἀπὸ μένα ἐντροπαλὴ προσποίησι καὶ σπρῶξε με ἄδολη ἐσὺ καὶ ἀγία ἀπλότης... Ἐγὼ εἶμαι γυναικα σου, ἂν θέλῃς νὰ μὲ στεφανωθῇς, εἰδειμὴ θέλω ν' ἀποθάνω σκλάβα σου· γιὰ σύντροφο μπορεῖς νὰ μ' ἀρνηθῇς, ἀλλὰ γιὰ σκλάβαν σου θὰ σοῦ εἶμαι, θέλεις δὲν θέλεις.

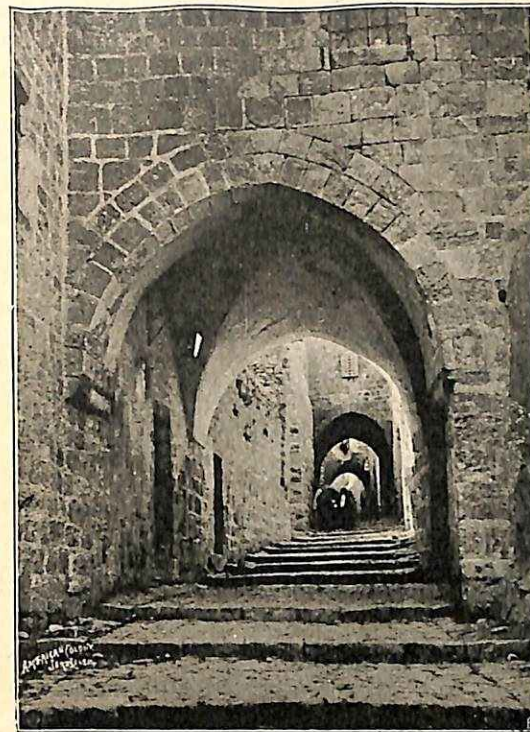
— Νὰ τὸ χέρι μου! λέγει ὁ Φερδινάνδος.— Νὰ καὶ τὸ δικό μου! ἀποκρίνεται ἡ Μιράνδα, καὶ μέσα ἢ αὐτὸ ἡ καρδιά μου!

Ἀλλὰ παραδίδουσα τὴν καρδίαν της διαφυλάττει τὴν ἀγνότητά της· ἡ ἔμφυτος σεμνότης τὴν ἀπομακρύνει τῆς προσφιλοῦς ἀγκάλης· ἡ νηφαλιότης τῆς ἀθώας ψυχῆς ἀγρυπνεῖ μέσα εἰς τὴν ἐρωτικὴν ἔκστασιν.

Ἡ Μιράνδα, εἶπε θαυμασιῶς εἰς κριτικὸς «εἶνε ἡ Γαλάτεια τῆς φύσεως» δὲν ἐξέρχεται ὅπως ἡ ἀρχαία νύμφη ἀπὸ ἀναίσθητον μάρμαρον ἀλλ' ἀπὸ τὸν φρίσσοντα κόλπον τῶν δασῶν καὶ τὴν δροσερότητα τῶν ῥεόντων ὑδάτων. Ὅταν ὁ Φερδινάνδος θέτῃ τὴν χεῖρα του ἐπὶ τῆς καρδίας της, δὲν ζωογονεῖται μόνον μία γυνὴ ἀλλ' ἡ ἑσσαρκωθεῖσα καὶ τοῦ λοιποῦ ζῶσα καλλονὴ τῆς Μοναξιάς.

Ὁ Πρόσπερος ἀκούει καὶ βλέπει μειδιῶν. Εἶν' εὐτυχὴς διὰ τὴν εὐτυχίαν της καὶ διὰ τὸ ἔργον τῆς ἀγαθότητος τὸ ὁποῖον ἀρχίζει μὲ τὴν εὐτυχίαν ταύτην. Ἡ ἱερὰ εὐχὴ του ἐπισφραγίζει τὸν ἅγιον δεσμόν. Μὲ τοὺς μαγευτικοὺς ἤχους θείας μελωδίας προσκαλοῦνται τὰ χαρμόσυνα πνεύματα εἰς τὴν μεγάλην ἑορτὴν τῆς ἀγάπης, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θ' ἀνθήσῃ ἡ συνδιαλλαγὴ καὶ ἡ συγγνώμη.

Ἐορηνευταὶ τινες τοῦ Σαίκσπηρ θεωροῦν τὴν «Τρικυμίαν» οὐχὶ ἀπλῶς τολμηρὸν φανταστικὸν ἀριστοτέχνημα, ἀλλὰ βαθὺ συμβολικὸν ἔργον, τοῦ ὁποῖου ἡ σημασία κεῖται πέραν τῆς ποιητικῆς καὶ δραματικῆς του ἀξίας. Τὸ Ὁραῖον ἐδῶ

ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ — ΔΡΟΜΟΣ

δὲν ἀφίνει τοὺς θαυμαστὰς μέσα εἰς τὴν καλαισθητικὴν γοητεῖαν, εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς ὀδηγεῖ ἀνοίγει καὶ τὴν μυστηριώδη πύλην ἄλλου μαγικοῦ κόσμου τοῦ νοητικοῦ. Οὕτω εἰς τοὺς ναοὺς ἡ μεγαλοπρεπὴς αἴγλη τῆς τελετῆς καὶ αἱ αἰθέριαι μελωδίαί μᾶς ἀνιψώνουν ἐπὶ τῶν περυγίων τοῦ ὠραίου εἰς τὴν ὑπέροχον ἀλήθειαν. Ὁ Πρόσπερος εἶνε ὁ καλλιτέχνης· ἡ Μιράνδα τὸ καλλιτέχνημα· ὁ Φερδινάνδος τὸ μαθητευόμενον κοινόν· αἱ βάσανοι, τὰς ὁποίας ἐπιβάλλει ὁ Πρόσπερος εἰς τὸν ἄγριον Καλιμπὰν καὶ τοὺς χυδαίους Τρίγκουλον καὶ Στέφανον εἶνε ὁ ἀγὼν πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τὴν ἀγριότητα καὶ τὴν χυδαιότητα.

Ἄλλοι ἀρνοῦνται τὸν συμβολισμόν τοῦτον. Ἐγὼ τὸν παραδέχομαι, ἀλλὰ συμπληρῶν αὐτὸν μὲ τὴν ἰδικήν μου, τὴν ἑλληνικὴν ἀντίληψιν. Ἡ Μιράνδα εἶνε τὸ καλλιτέχνημα καὶ ὁ Φερδινάνδος τὸ κοινόν τὸ μέλλον νὰ καταστῇ ἱκανὸν νὰ αἰσθανθῇ, νὰ ἐκτιμήσῃ, ν' ἀφοσιωθῇ εἰς τὸ καλλιτέχνημα. Ἀλλ' εἰς τὴν συμβολιζομένην ταύτην ἀναγέννησιν τῆς τέχνης, ποῖα εἶνε τὰ Πνεύματα, τὰ ὁποῖα καλεῖ ὁ Ἀριεὺ; Λέγονται, Ἰρις, Δήμητρα, Ἡρὰ Ἀπὸ τὸν ἀρχαῖον κόσμον, ὁπόθεν ἐξέκίνησαν, φέρουν μαζί των τὴν χαρίεσσαν ἀπλότητα, τὸ ἥρεμον μεγαλεῖον θεοτήτων τοῦ Ὀλύμπου. Ἐν μέσῳ γλυκείας μελωδίας ἀοράτου μουσικῆς εἰσέρχεται ἡ Ἰρις καὶ προσκαλεῖ τὴν ἀγλαόδωρον θεὰν τῆς εὐκαρπίας.

ΙΡΙΣ. — Δήμητρα, πολὺδωρη θεά, οἱ πλούσιοι

καρποί σου γέννημα, σιᾶρι, κριθάρι, λαθῆρι καὶ βρόμη· τὰ βουνά σου τὰ χορτερά, ὅπου βόσκουνε τὰ πρόβατα καὶ οἱ λειμῶνες σου γιομάτοι ἀγυροσκέπασταις καλύβαις, ὅπου αὐτὰ ξενυκτίζουν· ἡ ροδοκρυστόλισταις ἀκροποταμιαίς σου, ταῖς ὁποῖαις μὲ τὴν προσταγὴν σου ὁ ὕγρὸς Ἀπρίλης περιεντύνει, νὰ φτεριάσουν ἡ κρυόκαρδαις νύμφαις παρθενικὰ στεφάνια· τὰ δάση σου τὰ κατὰσκια, ποὺ ἀρέσουν τοῦ ἀπαρηγόρητου νέου, ὅταν φύγῃ τὴν ἀλύπητη ἀγαπημένην του· οἱ φραγμένοι ἀμπελώνες σου καὶ ἡ ἀκροπελαγία σου ἀκαρπὴ καὶ βράχους γιομάτη, ὅπου ἡ ἴδια πέρνεις ἄερα. Ἡ βασίλισσα τοῦρανοῦ ποὺ μ' ἔχει ὕγρὸ δοξάρι της καὶ μηνύτρα θέλει νὰ τ' ἀφήσῃς ὅλα καὶ νάλθῃς σὲ τούτη τὴ φούχτα χλωρασιά, καθ' αὐτὸ εἰς τοῦτον τὸν τόπον νὰ κάμετε χαραῖς μὲ τὴν ὑψηλὴν τῆς χάρι. Μὲ βία πετοῦν τὰ παγώνια της. Σίμωσε, πλούσια Δήμητρα, νὰ τὴν προῦπαντήσῃς. (Εἰσέρχεται ἡ Δήμητρα).

ΔΗΜΗΤΡΑ. — Χαῖρε, πολυχρῶματη μηνύτρα, ὅπου ποτὲ δὲν παρακοῦς τὴν γυναῖκα τοῦ Διὸς· ὅπου μὲ τὰ κίτρινα φτερά σου στ' ἄνθια μου ἀπάνω σταλάξεις μέλι καὶ χύνεις δροσιτικαῖς βροχαῖς καὶ μὲ τὴν μίαν ἄκρη καὶ μὲ τὴν ἄλλη τοῦ γαλάζιου δοξαριοῦ σου στεφανώνεις τὰ σύλλογγα χωράφια μου καὶ ταῖς γυμναῖς ἀμμου-

ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ — ΟΔΟΣ ΠΥΛΗΣ ΤΗΣ ΙΟΥΠΗΣ

διαίς, λαμπρό ζωνάρι της υπερήφανης γῆς μου· γιατί ἡ βασίλισσά σου μ' ἐκάλεσε ἐδῶ, εἰς τὸ φτωχὸ ἐτοῦτο χορτάρι;

ΙΡΙΣ. — Γὰ νὰ γιορτασθῇ ὁ δεσμός μιᾶς ἀληθινῆς ἀγάπης καὶ φιλοδοξηθῇ κανένα χάρισμα εἰς τοὺς εὐλογητοὺς ἀγαπημένους.

ΑΗΜ. — Ἡ ὑψηλὴ βασίλισσα, ἡ μεγάλη Ἥρα ἔρχεται τὴν γνωρίζω ἀπὸ τὸ βάδισμά της.

ΗΡΑ. — Τί κάνει ἡ εὐεργέτρια ἡ ἀδελφὴ μου; συνέργησε μ' ἐμὲ «νὰ εὐλογήσωμε τοῦτο τὸ ταῖρι, νὰ εὐτυχήσουν καὶ νὰ δοξασθοῦν εἰς τὰ τέκνα τους.» — Λάβετε τιμαῖς, πλούτη, τοῦ γάμου τὰ καλά, μακροήμερουσι καὶ καθημεριναῖς χαραῖς. Σὰς ψάλλ' ἡ Ἥρα ταῖς εὐχαῖς της.

ΑΗΜ. — Λάβετε τοὺς θησαυροὺς τῆς γῆς, τὴν ἀφθονίαν ἀποθήκαις γιομάτες πάντα, ἀμπέλια φορτωμένα σταφύλια, δένδρα βαῖσιμένα ἀπὸ τῶμορφο βάρος· ἡ ἄνοιξις γὰρ σὰς νὰ προφθάσ' εἰς τὰ τέλη τοῦ φθινόπωρου· ἡ σπᾶνι καὶ ἡ χρεῖα νὰ μὴν ἔρθουν κοντὰ σας ποτὲ ἰδοὺ ἀπάνου εἰς τὴν κεφαλὴ σας τῆς Δήμητρας ἡ εὐχαῖς.

ΦΕΡΑΙΝ. — Τοῦτο εἶνε λαμπρότατο θέαμα, κ' ἡ ἀρμονία του μαγεύει. Μπορῶ νὰ τὰ στοχασιῶ πνεύματα;

ΠΡΟΣΠ. — Πνεύματα, ὅπου μὲ τὸ μέσο τῆς τέχνης μου ἐκάλεσα ἀπὸ τῆ σφαῖρά τους, ὅπως ἐνεργήσουν ἐκεῖνο ποὺ μοῦ φαντάστηκε τώρα.

ΦΕΡΑΙΝ. — Ἄς ζήσω γὰρ πάντα ἐδῶ· ὁ θανμαστός πατέρας καὶ μία σύντροφος κατασταίνουν τοῦτον τὸν τόπο Παράδεισο.

ΠΡΟΣΠ. — Τέκνα μου σιωπὴ. Ἡ Ἥρα μὲ τὴν Δήμητρα κρυφομιλοῦν σοβαρά. Κάτι μέλλει νὰ γείνη ἀκόμα· σιγάτε.

ΙΡΙΣ. — Ἐσεῖς, Νύμφαις, λεγόμεναι Ναϊάδες,

ἔφθοροι εἰς τοὺς περιπλανούμενους ὄυακας, στεφανωμέναις βοῦρλα καὶ μὲ τὸ βλέμμα πάντα σεμνόν, ἀφήστε τὸν ἀφρὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ εἰς τὸ κάλεσμα ὑπακούστε τῆς Ἥρας εἶνε ἡ προσταγή. Ἐδῶ, σὲ τοῦτο τὸ πράσινο χῶμα, ἐλάτε, φρόνιμαις νύμφαις καὶ βοηθήσετε νὰ γιορτασθῇ ὁ δεσμός μιᾶς ἀληθινῆς ἀγάπης¹.

Ἔως τώρα ὁ Σαΐκσπερ, ὁ βάρβαρος τοῦ Βορρᾶ, ὡς τὸν ὕβρισην ὁ Βολταῖρος, παρίσταται ὡς ἀντίπαλος τοῦ ἀρχαίου πνεύματος. Ὁ ἕτερος πόλος τῆς Τέχνης. Ἐν ὀνόματι αὐτοῦ οἱ θανμασταὶ τοῦ συντέριβον τὰ ἀρχαῖα εἶδωλα. Ἐξ αὐτοῦ ἐξώρμησεν ὁ ἀχαλίνωτος ὁρμαντισμός, ὁ βίαιος κρημνιστὴς τῆς εὐρυθμίας. Ἀλλὰ δύο ἀπὸ τοὺς κορυφαίους θιασώτας του, ἀπὸ τοὺς ἐγγύτερόν του ἀνελθόντας, δύο μεγάλα δημιουργικὰ πνεύματα, ὁ Γκαῖτε καὶ ὁ Σίλλερ, μετὰ μακρόν τρικυμιώδη περίπλουν τῶν ἰδεῶν προσωρμίσθησαν εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἰδεῶδες. Μήπως ἀρὰ γε καὶ αὐτὸς ὁ Σαΐκσπερ, ὑπὸ τὴν συκαμίνεαν τῆς Στρατφόρδης, ὀλίγον πρὶν ἀναπαυθῇ ἀπὸ τὴν τερασίαν δημιουργίαν του, εἰς μίαν ἀστραπὴν τῆς μεγαλοφυΐας του, ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι τοσάκις ἐφώτισαν τὸ μέλλον, διείδε τὴν ἀναγέννησιν τῆς Τέχνης διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος; καὶ εἰς τὸν βαθυσήμαντον γάμον τῆς Μιράνδας, εἰς «τὸν δεσμόν μιᾶς ἀληθινῆς ἀγάπης» ἐκάλεσεν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ τὴν Ἰριδα, τὴν Ἥραν καὶ τὴν Δήμητρα, διὰ νὰ γείνη τὸ λαμπρότατο θέαμα τοῦ ὁποίου, ἡ ἀρμονία μαγεύει;

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΟΥΡΤΙΑΝΗΣ

¹ Ἡ «Τρικυμία», δράμα Οὐίλλεμου Σέϊκσπερ, μετάφρασις Ι. Πολυλά. Κέρκυρα. 1855.

ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ — Η ΠΥΛΗ ΤΗΣ ΔΑΜΑΣΚΟΥ

ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ ΑΠΟ ΤΟΥ 1844—1854

Αἱ ἐπανελημμένοι ἀπόπειραι καὶ ἀποτυχίαι τοῦ Καπέλλα. — Ὁ γαλακτοπώλης θεατρῶνης. — Οἱ noble canaille. — Αἱ ἐλευθερωμένοι Ἀθηναῖοι. — Νέοι ἠθοποιοί. — Ἡ ἐφιππος θεατρικὴ πομπή. — Ὁ «Πουρσονιακός» καὶ τὰ παθήματά του. — Τέσσαρα πρωτότυπα ἔργα.

Τὰ τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Νεοελληνικοῦ θεάτρου ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ μέχρι τοῦ 1844 ἐξέθεσα διὰ μακρῶν ἀλλαχού.

Ἀπὸ τοῦ 1844 μέχρι τοῦ 1856 ὅτε τὸ πρῶτον, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἐλήφθη σοβαρώτερα φροντίς περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου, ἡ ἑλληνικὴ σκηνὴ ἔζησεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βίον οἰκτρὸν, δύναται τις εἰπεῖν. Ὁ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1844 παριστάων ἑλληνικὸς θίασος διελύθη¹, ἐκ δὲ τῶν μελῶν αὐτοῦ ὁ μὲν Ὀρφανίδης ἀπεστάλη εἰς Παρίσιους διὰ νὰ σπουδάσῃ τὴν ἠθοποιάν², ὁ Μπίλλερ ἐκλείσθη εἰς τὰς φυλακάς Πατρῶν διὰ τὰ κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ἄρθρα του³, καὶ ἡ Αἰκατερίνη Παναγιώτου ὑπανδρευθεῖσα, ἀπεχώρησε τῆς σκηνῆς, ἐνῶ διὰ παντὸς ἐχάθησαν τὰ ἔχνη τῆς τε Μαρικοῦς Δομεστίνης καὶ Δευτερίδης.

Ἐν τῷ μεταξύ, κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1844, ὁ Καπέλλας, ὅστις δὲν ἠγνόει κατ' οὐδένα λόγον ν' ἀποσπασθῇ τῶν ἀγκαλῶν τῆς Μελομένης, συνεταίρισθαι μετὰ τοῦ Καρτεσίον, τοῦ Οἰκονομίδου, τῆς Ἀθηνᾶς Φιλίππας καὶ δύο ἄλλων νεοφωτιστῶν, τοῦ Ἰωάννου Δραγάτου καὶ Γ. Δημητριάδου, ἐπεχείρησε νὰ δώσῃ μερικὰς παραστάσεις, ἀλλ' ἀπέτυχεν οἰκτρῶς. Πλὴν καὶ ἡ ἀποτυχία αὕτη οὐδὲ τὸ παράπαν διεσκέδασε τὸν πρὸς τὸ

θέατρον ἔρωτά του, ὅστις εἰς πᾶν νέον ἐμπόδιον ὅπερ συνήντα, ἐξήπτετο ἔτι μᾶλλον ἀπ' ἐναντίας νέα πάντοτε σχέδια ἐνέπνεεν εἰς τὸν δυστυχῆ ἠθοποιόν. Οὕτως ὁ θεατρομανὴς Καπέλλας, ἀρχομένου τοῦ ἔτους 1845, νέαν ἀπεπειράθη ἀπόπειραν πρὸς νεκρανάστασιν τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς, ἀφοῦ προηγουμένως ἔπεισε ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐργολαβίαν τῆς θεατρικῆς ἐπιχειρήσεως ἓνα... γαλακτοπώλην!

Δυστυχῶς καὶ ἡ νέα αὕτη ἀπόπειρα πλέον ἢ οἰκτρῶς ἐνανάγησεν, ἀναγκασθέντος κατόπιν τοῦ ἀτυχοῦς γαλακτοπώλου νὰ νερώνη ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον τὸ γάλα του διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ φέρῃ ἰσοσύγιον εἰς τὴν σπουδαίως παθοῦσαν μικρὰν περιουσίαν του. Τὴν ἀπόπειραν ταύτην καὶ τὸ ἐπακολουθῆσαν οἰκτρὸν ναυάγιον αὐτῆς ἀνήγγειλεν ἡ «Φήμη» τῆς 25 Φεβρουαρίου 1845 διὰ τῶν ἐξῆς ἀμμιγμάτων γραμμῶν: «Εἰς γαλακτοπώλης συνεφώνησε μετὰ τοῦ κ. Καπέλλα νὰ λάβῃ τὴν ἐργολαβίαν τοῦ θεάτρου θέτων ὁ γαλακτοπώλης τὰ χρήματα τῆς ἐργολαβίας καὶ ὁ Καπέλλας τὴν διεύθυνσιν τοῦ θεάτρου· εἰς τὸ τέλος ἔκαμαν λογαριασμόν καὶ ὁ δυστυχὴς γαλακτοπώλης ἐξημίωνετο 650 δραχμαῖς καὶ οὕτω ἡ ἐργολαβία τοῦ θεάτρου ἐπανέσκη».

Τὴν τελευταίαν ταύτην ἀποτυχίαν τοῦ βαρέως φέροντος ὁ Καπέλλας, ἀπῆλθε τῶν Ἀθηνῶν ἐνῶ ὀπισθεν τοῦ πενθίμως ἔτριζον οἱ στρόφιγγες τῶν ἐρμητικῶς κλειομένων πυλῶν τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου. Πλὴν οἱ τριγμοὶ οὗτοι οὐδένα συνεκίνησαν, οὐδ' αὐτὸν κἂν τὸν ἑλληνα Πρωθυπουργὸν ὅστις μετ' ὀλίγον εἰσῆγαγεν εἰς τὴν Βουλὴν πρότασιν περὶ χορηγίσεως 15,000 δραχμ. πρὸς συντήρησιν τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἱταλικοῦ θεάτρου! Τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ κυρίου Πρωθυπουργοῦ δὲν ἔλαβαν νὰ ὑποστηρίξωσιν ἐκθύμως καὶ αἱ τότε ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες, πρωτοστατούσης τῆς περιφήμου «Φήμης» ἥτις ὡς ἐξῆς ἐτελείωνε τὸ ὑπὲρ τῆς ἐπιχορηγίσεως ἄρθρον της: «Ἄλλως τε τὰ χρήματα δὲν μεταβαίνουσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ξένων ὑποκριτῶν, καθόσον οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι οἱ τοιοῦτοι οἱ ἄλλως ἐπονομαζόμενοι noble canaille εἶναι τόσοι πολυέσοδοι ὥστε φεύγουν ἀναυλα!» Εἰς τὴν τοιαύτην ἀκαταμάχητον λογικὴν τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοσιογραφίας πεισθέντες καὶ οἱ πατέρες τοῦ ἔθνους ἐνήφισαν τὴν ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ ζητηθεῖσαν ἐπιχορήγησιν καὶ οὕτω τὸ Ἱταλικὸν θέατρον ἀφ' ἐνός, τὰ ἱπποδρόμια ἀφ' ἑτέρου ἐπεκράτησαν καὶ πάλιν εἰς τὰς Ἀθήνας μέχρι τοῦ 1847, ὅτε δειλὴ-δειλὴ ἀνεφάνη καὶ πάλιν ἡ ἑλληνικὴ σκηνή.

Ἀλλὰ καὶ τῆς νέας ταύτης περιόδου τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου ὁ βίος οὔτε μακρὸς οὔτε λαμπρὸς ὑπῆρξε. Οἱ μέχρι τοῦδε γνωστοὶ ἡμῖν ἠθοποιοὶ ἐξέλιπον σχεδὸν πάντες, διασκορπισθέντες

¹ Ὁ θίασος ἀπηρτίζετο ἐκ τῶν ἐξῆς: Αἰκατερίνης Παναγιώτου, Ἀθηνᾶς Φιλίππας, Μαρικ. Δομεστίνης, Μαρικ. Δευτερίδης, Λεωνίδα Καπέλλα, Θ. Ὀρφανίδου, Σ. Κουρτέση, Ν. Μπίλλερ, Γ. Οἰκονομίδου, Ν. Μακρογεωργίου, Ἰωάν. Κακούρη καὶ τινῶν ἄλλων.

² Ὁ Ὀρφανίδης μεταβὰς εἰς Παρίσιους, ἔκρινε φρονιμώτερον ἀντὶ τῆς ἠθοποιίας νὰ σπουδάσῃ τὴν βοτανικὴν εἰς ἣν καὶ κατόπιν διέπρεψε. «Τὸ ἀξιοπαρατήρητον εἶναι, ὅτι ὁ Ὀρφανίδης εἶχεν ἐνδιατρίψει μόνον περὶ τὴν δημοσιογραφίαν, τὴν ποίησιν καὶ τὴν φιλολογίαν, ὅτε ἀπελθὼν εἰς Παρίσιους μετὰ πενιχρὰς χορηγίσεως τῆς Κυβερνήσεως, ἵνα ἀναπτύξῃ τὰς φιλογικὰς αὐτοῦ γνώσεις, ἠγάπησεν αἰφνης ἐν ἡλικίᾳ τριᾷκοντα ἡδὲ ἑτῶν τὴν βοτανικὴν καὶ ἀπεφάσισε νὰ σπουδάσῃ αὐτήν, παρακινήθεις εἰς τοῦτο ἐκ τυχαίας ἀκοράσεως δημοσίου βοτανικοῦ μαθήματος. Τὸ 1848 ὁ Ὀρφανίδης ἐπανεκάμψεν εἰς Ἀθήνας διορισθεὶς τὸ ἐπόμενον ἔτος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου». («Ὁ Θ. Γ. Ὀρφανίδης ὡς βοτανικός, σκιαγραφία ὑπὸ Θ. Δε-Χελδράϊν, ἐν τῇ «Ἑλληνικῇ Γεωγραφίᾳ» ἔτος Γ' τευχὸς Β' καὶ Γ' 1887).

³ Μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ Θεάτρου κατὰ τὸ 1844, ὁ Μπίλλερ ἐπέδωκεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, διὰ τῆς ὁποίας κατ' ὀρθωσεν, ἀντὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἀθανασία, νὰ εἰσέλθῃ πλέον ἢ ἀπαξ εἰς τὰς φυλακάς διὰ τὰ κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ἄρθρα του. Ἀπαλλαγείς τῆς τελευταίας φυλακισέως του διὰ χάριτος τῷ 1848, ἤρχισε νὰ ἐκδίδῃ ἐν Ἀθήναις ἰδιάν σατυρικὴν ἐφημερίδα, τὴν «Τρακατοῦϊκαν», χωρὶς ἐν τούτοις νὰ λησιμονήσῃ καὶ τὰς σανίδας τῆς σκηνῆς ἐφ' ὧν τακτικῶς ἀνῆρχετο ὁσάκις ἐν τῷ μεταξύ ἐδίδοντο θεατρικαὶ παραστάσεις.

τῇδε κακεῖσε ὡς τὰ ξηρὰ τῶν δένδρων φύλλα, νέα δὲ πρόσωπα ἀνῆλθον ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Γ. Οἰκονομίδου: Ἡ Εὐθυμία Ἰωαννίδου, ὁ Νικ. Ἀναστασιάδης, ὁ Νικ. καὶ Θεόδ. Παναγιώτου, ὁ Π. Ἀναστασίου, ὁ Ζ. Γεωργίου καὶ οἱ γνωστοὶ ἡμῖν Γ. Δημητριάδης καὶ Ν. Μακρογεωργίου¹ ὁ καὶ «δάσκαλος» ἐπιλεγόμενος.

Ὁ νέος οὗτος θίασος, ἀπαρτισθεὶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ προσώπων πρὸς ἃ οὐδ' ἡ Θάλεια οὐδ' ἡ Μελπομένη θὰ συνήνουν ποτὲ νὰ μειδιάσωσιν, ἐπόμενον ἦτο νὰ μὴν εὐδοκιμήσῃ, οὐχ' ἥττον κατώρθωσε καὶ ἔδωκεν ὀλίγας μόνον παραστάσεις ἐκ τῶν γνωστῶν μέχρι τοῦδε ἔργων πρὸς δὲ καὶ τὸ πρῶτον ἤδη τῆς τραγωδίας τοῦ Γ. Πραντοῦνα «αἱ Ἐλευθερωμέναι Ἀθῆναι» περὶ ἧς ἀλλαχοῦ ἐγένετο λόγος. Τῆς παραστάσεως ταύτης, ἣτις ἦτο καὶ τὸ κύκνειον τοῦ θιάσου ἔσχατον διεσώθη καὶ τὸ πρόγραμμα ὅπερ ὡς τὸ ἀρχαιότερον τῶν διασωθέντων ἑλληνικῶν προγραμμάτων, ὁλόκληρον παραθέτω:

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Ἑλληνικῆς παραστάσεως διὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην

ΜΕΡΟΣ Α'

Ἡ ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

(ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΓΟΤΘΟΥΣ)

Τραγωδία εἰς πράξεις πέντε

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

ΚΛΕΟΔΗΜΟΣ, Ἀρχὸν ἐξόρ. Ἀθην. Θ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ
ΔΕΩΣΤΡΑΤΟΣ, Συνὸς. Κλεοδήμου Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ
ΔΕΞΙΠΠΟΣ } Ἀρχόντες Ἀθηναῖοι Λ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
ΕΥΒΟΥΛΟΣ } Ν. ΜΑΚΡΟΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΠΟΛΕΜΩΝ } Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΔΗΣ
ΕΥΑΝΔΡΑ, Γυνὴ τοῦ Κλεοδήμου ΕΥΘ. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ
ΑΡΙΣΤΕΑΣ, μικρὸς υἱὸς τοῦ Κλεοδ. Ν. Ν.
ΚΝΙΒΑΣ, Βασιλεὺς τῶν Γότθων Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
ΑΠΟΙΑΣ, Σύμβουλος αὐτοῦ Ν. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ
ΘΕΟΦΑΝΗΣ, Ἱερεὺς τῆς Ἀθηνᾶς Ν. Π.
ΚΑΛΛΙΩΝ Ζ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Χορὸς πολιτῶν Ἀθηναίων ψάλλον. — Δύο ἄγγελοι. — Στρατιῶται.

Ἡ σκηνὴ εἰς τὰς Ἀθήνας.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΤΑ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΑ ΓΕΛΟΙΑ

Κωμωδία ἀστείωτάτη εἰς πράξιν μίαν

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΦΡΑΝΚΒΙΑ, Δικηγόρος Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΔΗΣ
ΒΙΝΒΑΛ, Ἐργολάβος τοῦ θεάτρου Ν. Ν.
ΔΟΝ ΠΕΤΡΟΣ ΦΙΓΑΡΟΣ, Σπουδαστὴς τῆς κιδάρας Ν. Π.
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΒΛΑΞ, Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
ΠΕΤΡΑΚΗΣ ΧΩΛΟΣ Θ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ
ΑΝΤΖΟΥΛΕΤΟΣ Ν. Ν.
ΓΡΑΦΑΔΟΥΜΠΕΡ, Ἀγγέλης Θ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΣΤΥΠΦΟΡΔ, Ἀγγέλος Ν. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ
ΜΠΕΡΠΑ, Δημοτ. σοφὸς γέρον Ν. ΜΑΚΡΟΓΕΩΡΓΙΟΥ
Ο. ΚΟΥΚ, Τραυλὸς Ζ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Η. ΚΟΥΚ, Λαχλωλὸς ΕΥΘ. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

Ἡ σκηνὴ εἰς μίαν πόλιν τῆς Ἰταλίας ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φραγκβίλ

¹ Ὁ Μακρογεωργίου ἦτον ἀπόμαχος ἐπιλοχίας, λείψανον τοῦ Ἱεροῦ λόγου, λαβὼν μέρος καὶ κατὰ τὰς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Βουκουρεστίῳ δοθείσας ἑλλ. παραστάσεις. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸν Σ/βρίον τοῦ 1852.

Κύριοι,

Ταύτην τὴν ἐσπέραν, κηρύττομεν, ὅτι θέλομεν διδάξαι ἀπὸ σκηνῆς, τὴν τραγωδίαν αἱ «Ἐλευθερωμέναι Ἀθῆναι» ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῶν Γότθων. Πράξις συμβᾶσα περὶ τὰ μέσα τοῦ τρίτου αἰῶνος, γνωστὴ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, προτιμήσαμεν εἰς παράστασιν τὴν τραγωδίαν ταύτην ὡς ἀξίαν τῆς προσοχῆς ὑμῶν διὰ τὴν τραγικότητά της, ἣτις θέλει κινήσῃ τὰς εὐαισθητοὺς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν εἰς ἔλεον, πρὸς δὲ καὶ διὰ τὴν ποικιλίαν της, διότι ἀφ' ἐνὸς τὸ φιλελεύθερον καὶ φιλόπατρι τῶν Ἀθηναίων, ἀφ' ἑτέρου ἡ τυραννικὴ ὁμότης τῶν Γότθων, θέλουν παρασταθῇ μετὰ τοὺς πλέον διαφανεῖς χαρακτήρας πρὸς δὲ τούτοις καὶ πέντε ἄσματα τῆς τραγωδίας ταύτης, τὰ ὁποῖα τονισθέντα, θέλουν ψαλῇ συνοδευόμενα ὑπὸ μουσικῶν ὀργάνων. α') Εἰς τὴν Δ' πράξιν, σκηνὴν Δ' ἐν τῇ φυλακῇ, ἐν ἣ ἡ Εὐάνδρα μετὰ τοῦ υἱοῦ της. β') Πράξις Ε', σκηνὴ Α', εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ λειψάνου τοῦ Χαριλάου ἱερέως τῆς Ἀθηνᾶς, ἄσμα λυπηρότατον. γ') Πράξις Ε', σκηνὴ Γ', εἰς τὴν θυσίαν. δ') Πράξις Ε', σκηνὴ Ε'. ε') Πράξις Ε', σκηνὴ τελευταία, τὸ νικητήριον πρὶν τοῦ ὁποίου γίνεται ἡ καθόδος τοῦ Ἑρμοῦ ἐπὶ τῶν νεφελῶν, προηγουμένων βροντῶν καὶ ἀστραπῶν, καὶ τὴν ἀστείωτάτην κωμωδίαν εἰς πράξιν μίαν: «Τὰ δικηγορικὰ γέλοια», εἰς ἃ προστεθῇ ἡδη καὶ ἕτερον πρόσωπον τὸ τοῦ κιδάριστου.

Ἐλπίζοντες εἰς τὴν περὶ τὰ καλὰ συνδρομὴν τοῦ φιλομούσου καὶ φιλοκάλου τούτου Κοινοῦ καὶ τῆς Γενναίας Φρουρᾶς, ἐξακολουθοῦμεν θαρραλέως τὰς θεατρικὰς παραστάσεις, μὴ φειδόμενοι κόπων.

Ἡ μουσικὴ πλήρης θέλει παιανίσῃ διάφορα τεμάχια μελοδραμάτων καὶ λοιπῶν ἁσμάτων.

ΤΙΜΗ ΕΙΣΘΟΔΟΥ

Διὰ τὴν πλατεῖαν Δρ. 1 — Διὰ τὰ κλειστὰ καθίσματα

Δρ. 1,50 — Ὑπερῶν λεπτ. 60

Διὰ τοὺς κ. ἀξιωματικούς αἱ δύο πρῶται σειραὶ τῶν καθισμάτων.

Κλειδιά θεωρεῖται ἐτοιμῶν α', β' καὶ γ' σειρᾶς εἰς τὰ ταμεῖα τῆς εἰσπράξεως.

Ἀρχεται τὴν 7 1/2 μ. μ.

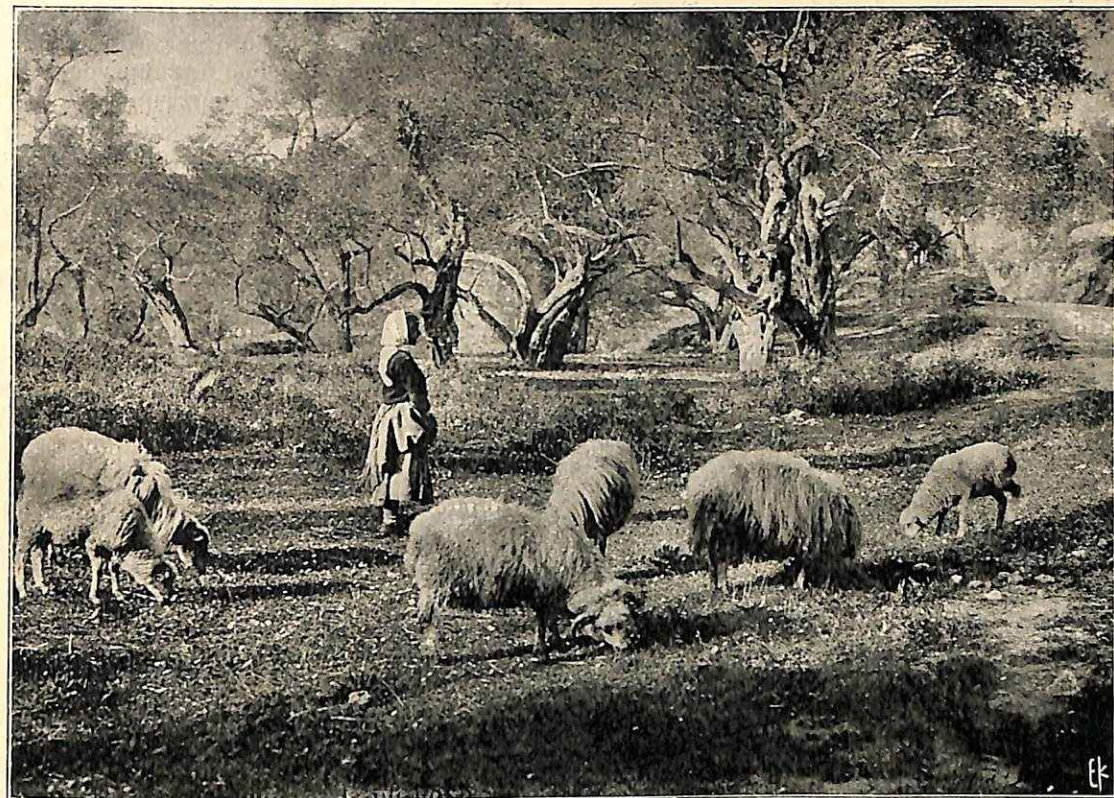
Ὁ Διευθυντὴς

Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΔΗΣ

Μετὰ τὴν παράστασιν τῶν «Ἐλευθερωμένων Ἀθηναίων», ὁ θίασος παθὼν ἐξ ἀτροφίας, διελύθη, πάντων τῶν ἀποτελεσάντων αὐτὸν προσώπων ἀποσυρθέντων διὰ παντὸς πλέον τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς, ἣτις ἐσίγησε καὶ πάλιν μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἐπομένου ἔτους 1848, ὅτε ὁ Καπέλλας, ἐμφανισθεὶς ἐκ νέου ἐν Ἀθήναις, κατήρτισε τελειότερον θίασον ἐκ γνωστῶν καὶ εὐδοκίμων ἠθοποιῶν, ὁποῖοι ἦσαν ὁ Σ. Καρτέσιος, ὁ Ἰωάν. Κουγκουλῆς, ὁ Β. Καρούμπας ὁ ἐπιλεγόμενος Ζωγράφος Σκόπας, ὁ Ε. Ἀλκαῖος ὁ υἱὸς τοῦ ἠθοποιοῦ καὶ ποιητοῦ Ἀλκαίου, ὁ Ἑρμῆς Κολλιάτσος, ὁ Μελισσόβας, ὁ Ν. Μπίλλιος, ὁ Δ. Ζαΐμης, ὁ Α. Ἀντωνίου, ἡ Ἀθηνᾶ Φιλίππικη καὶ ἡ Καλλιόπη Χρήστου, ἡ μετέπειτα κ. Κοτζίᾶ.

[Ἀκολουθεῖ]

ΝΙΚ. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ΚΕΡΚΥΡΑ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΜΠΟΥΑΣΟΝΑ

Η ΣΙΩΠΗ*

Ἐξω ἀπὸ τὸ σπίτι του ὁ πατέρ Ἰγνάτιος ἦτον ἄναγκασμένος νὰ συναναστρέφεται μετὰ πολλὸ κόσμον, μετὰ συναδέλφους καὶ ἐνορίτες, καὶ μὰ φορὰ μετὰ γνωριμίας ὅπου ἐπαιζε χαρτιά· ἐπὶ τέλους ἔβγαζε λόγο στὴ λειτουργίᾳ, μὰ, ὅταν γύριζε στὸ σπίτι, εἶχε τὴν ἐντύπωσιν πὺς ὅλη τὴν ἡμέρα εἶχε σιωπᾶσει. Γιατὶ ὁ πατέρ Ἰγνάτιος δὲν μπορούσε νὰ μιλήσῃ μετὰ κανέναν γιὰ κείνο ποὺ τὸν ἀπασχολοῦσε, γιὰ κείνο ποὺ ἦτον ὅλη τὴ νύχτα, τὸ ἀντικείμενον τῶν στοχασμῶν του: τὰ αἰτία τοῦ θανάτου τῆς Βέρας.

Ὁ πατέρ Ἰγνάτιος δὲν ἠθέλε νὰ καταλάβῃ ὅτι τώρα, δὲν μπορούσε πιά τίποτα νὰ μάθῃ· μάλιστα τὸ ἔθεωροῦσε πολὺ δυνατό.

Κάθε νύχτα — τίς περνοῦσε ὅλες ἄγρυπνος — φανταζότανε τὴ στιγμὴ τῆς τρομερῆς ἐκείνης βραδυᾶς, ὅπου ἡ γυναῖκα του κι' αὐτὸς ἦτανε κοντὰ στὸ κρεβάτι τῆς Βέρας καὶ ὅπου τὴ ρωτοῦσε: «Πές μου!». Καὶ ὅταν στὶς ἀναμνήσεις

τοῦ ἔφτανε σ' αὐτὴ τὴ λέξι, ἐξακολουθοῦσε ἀλλοιώτικα ἀπ' ὅτι ἀληθινὰ εἶχε συμβῇ στὴν πραγματικότητα. Τὰ κλεισμένα μάτια του, ποὺ εἶχαν διατηρήσῃ μίαν εἰκόνα πολὺ ζωντανὴ καὶ καθόλου θαμπὴ αὐτῆς τῆς σκηνῆς, βλέπανε τὴ Βέρα ν' ἀνασηκώνεται στὸ κρεβάτι, νὰ χαμογελάει καὶ νὰ μιλῇ. Μὰ τί ἔλεγε; καὶ ἡ λέξι αὐτή, ποὺ ἡ Βέρα δὲν εἶχε προφέρει, ποὺ θ' ἀποφάσιζε γιὰ ὅλα, φαινόταν τόσο κοντινὴ ποὺ ἐπίστευε ὅτι θὰ μπορούσε νὰ τὴν ἀκούσῃ ἂν ἐκρατοῦσε τοὺς χεῖπες τῆς καρδιάς του κι' ἀφουκραζότανε· μὰ, σύγχρονα, ἦτον ἡ λέξι ἀπέραντα, ἀπελπιστικὰ μακρινὴ. Ὁ πατέρ Ἰγνάτιος σηκωνότανε ἀπὸ τὸ κρεβάτι, τέντων' ἐμπρὸς τὰ χεῖρα του ἐνωμένα καὶ κινῶντας τα ἐφώναζε:

— Βέρα.

Καὶ ἡ σιωπὴ τοῦ ἀποκρινόταν.

Ἐνα βράδυ, ὁ πατέρ Ἰγνάτιος μῆκε στὴν κάμαρα τῆς γυναίκος του, ποὺ εἶχε νὰ τὴν ἰδῇ περισσότερο ἀπὸ μιὰ βδομάδα, κάθισε κοντὰ στὸ προσκεφάλι τῆς κι' ἀποφεύγοντας τὴ βαρεῖα, τὴ σκοτεινὴ ματιὰ της, εἶπε:

* Τέλος. Ἰδε «Παναθήναια» 28 Φεβρουαρίου.

— Γυναίκα, θέλω νὰ μιλήσουμε μαζί γιὰ τὴ Βέρα. Ἀκούς;

Τὰ μάτια σωπαῖναν καὶ ὁ πᾶτερ Ἰγνάτιος ὑψώνοντας τὴ φωνή, ἄρχισε νὰ μιλή με αὐστηρὸ καὶ ἐπίσημον ὕφος, καθὼς ὅταν ξομολογοῦσε.

— Τὸ ξέρω, συλλογιέσαι πὼς εἶμαι ἡ αἰτία τοῦ θανάτου τῆς Βέρας. Μὰ σκέψου, λιγώτερο τὴν ἀγαποῦσα ἀπὸ σένα; Κρίνεις μὲ πολὺ ἀλλόκοτο τρόπο... Ἦμουν αὐστηρός, ἀλλ' αὐτὸ δὲν τὴν ἐμπόδιζε νὰ κἀνῃ ὅ,τι θέλει. Ἐποδοπάτησα τὸ πατρικὸ μου γόητρο, ἔσκυψα ταπεινὰ τὸ κεφάλι ὅταν ἐκείνη ἔφυγε... ἐκεῖ κάτω, δίχως νὰ φοβηθῇ τὴν κατάρρα μου. Καὶ σὺ δὲν τῆς ἐγύρεψες νὰ μείνῃ καὶ δὲν ἔκλαιες ὡς ὅτου σὲ πρόσταξα νὰ πάψῃς; Ἐγὼ λοιπὸν τὴν ἔκαμα ἔτσι σκληρή; Δὲν τῆς ἔλεγα πάντοτε γιὰ Θεό, γιὰ ταπεινωσύνῃ, γι' ἀγάπῃ;

Ὁ πᾶτερ Ἰγνάτιος ἔρριξε μιὰ γλήγορη ματιὰ στὰ μάτια τῆς γυναίκας του καὶ κύτταξε ἀμέσως ἄλλοῦ.

— Τί μπορούσα νὰ κάμω ἀφοῦ δὲν ἤθελε νὰ μου ἐμπιστευθῇ τὴ λύπῃ της; Νὰ προστάξω—τὴν πρόσταξα—νὰ ρωτήσω—τὴ ρώτησα! Λοιπὸν κατὰ τὴν ἰδέα σου, ἔπρεπε νὰ πέσω στὰ γόνατα ἐνὸς κοριτσιοῦ καὶ νὰ κλαίω σὰ γρηά; Μὲς τὸ κεφάλι της... πὼς μπορούσα νὰ μάθω τί γινότανε μὲς τὸ κεφάλι της; Ἐκφυλισμένη κόρη, δίχως καρδιά!

Ὁ πᾶτερ Ἰγνάτιος χτύπησε τὸ γόνατο μὲ τὴ γροθιά.

— Δὲν ἤξερε τί εἶνε ἀγάπῃ. Νά! Δὲ μιλάω γιὰ μένα, εἶμαι τύραννος... τὸ ξέρουν ὅλοι... μὰ ἐσένα, μήπως σ' ἀγαποῦσε; Σένα ποὺ ἔκλαιες, ποὺ ταπεινώθηκες;

Ὁ πᾶτερ Ἰγνάτιος ἄρχισε νὰ γελᾷ ἀθόρυβα.

— Σ' ἀγαποῦσε! Γιὰ νὰ σε παρηγορήσῃ διάλεξε ἓνα τέτοιο θάνατο! Ἐνα θάνατο βάρβαρο, ἀνόσιο! Πέθανε μὲς τὴ σκόνῃ καὶ τὴ λάσπῃ, σὰ σκυλὶ ποὺ τοῦ δίνουν κλωτσιὲς στὰ ρουθούνια! Ἡ φωνὴ τοῦ πᾶτερ Ἰγνατίου χαμήλωνε καὶ βράχναζε.

— Ντρέπομαι! Ντρέπομαι νὰ βγῶ στὸ δρόμο! Ντρέπομαι μπρὸς τὴν ἀγία τράπεζα! Ντρέπομαι μπροστὰ στὸ Θεό! Ἀνάξια κόρη, ἀσπλαχνῇ, ἔπρεπε νὰ τὴν καταραστῇ κανεὶς ἀκόμα καὶ σὸν τάφο!

Ὅταν ὁ πᾶτερ Ἰγνάτιος ξανακύτταξε τὴ γυναίκα του, τὴ βρῆκε ἀναίσθητη. Τὴ συνεφέρανε ὅστερ' ἀπὸ πολλὰς ὥρες. Ὅταν ξύπνησε, τὰ μάτια της σόπαιναν πάντα καὶ δὲν μπορούσε κανεὶς νὰ καταλάβῃ ἂν θυμότανε τίποτ' ἀπ' ὅσα τῆς εἶπε ὁ πᾶτερ Ἰγνάτιος.

Ἐκείνη τὴν ἴδια νύχτα—ἦτον μιὰ νύχτα τοῦ Ἰουλίου, ἡρεμῇ, ζεστῇ καὶ σιωπηλῇ, μὲ φεγγάρι—ὁ πᾶτερ Ἰγνάτιος ἀνέβηκε τὴ σκάλα καὶ πῆγε στὴν κάμαρα τῆς Βέρας, στὶς μύτες τῶν ποδιῶν, γιὰ νὰ μὴ τὸν ἀκούσουν ἡ γυναίκα του καὶ ἡ νοσοκόμος.

Ὅστερ' ἀπὸ τὸ θάνατο τῆς Βέρας, δὲν εἶχαν ἀνοίξῃ τὰ παράθυρα καὶ ὁ ἀέρας ἦτον ξερός καὶ ζεστός, μ' ἐλαφρὴ μυρουδιά καυμένου πράγματος ποὺ σκόρπιζε ἡ στέγη, ψημένη ἀπὸ τὸν ἥλιον ὅλη τὴν ἡμέρα. Ἦταν κάτι ποὺ ἔδειχνε ἐγκατάλειψι, σ' αὐτὸ τὸ δωμάτιον ὅπου καμιὰ ὑπαρξὴ ἀνθρώπινη δὲν εἶχε κατοικήσῃ ἀπὸ καιρὸ καὶ ἡ ταπετσαρία, τὰ ἐπιπλα καὶ τὰ κομποτεχνήματα διάχνουν μιὰν ὁσμὴ ἀδιάκοπης ἀποσυνθέσεως. Οἱ ἀχτῖνες τοῦ φεγγαριοῦ γλιστροῦσαν ἀπ' τὸ παράθυρο σὲ μακρινὴ φωτεινὴ δέσμη ποὺ ἔπεφτε στὸ ἀκηλίδωτο πάτωμα, τὸ προσεχτικὰ πλυμένο καὶ κυμάτιζαν στὶς γωνιὰς τῆς κάμαρας σὰν φέγγος δειλινοῦ· τὸ λευκὸ καὶ καθάριο κρεβάτι, μὲ τὰ δυὸ του μαξιλάρια, ἓνα μικρὸ καὶ ἓνα μεγάλο, φαινότανε σὰν ψεύτικο μὲ κάτι τὸ αἰθέριο. Ὁ πᾶτερ Ἰγνάτιος ἀνοίξε τὸ παράθυρο καὶ στὴν κάμαρα πῆκ' ἓνα μεγάλο κύμα δροσεροῦ ἀέρα, ποὺ μύριζε σκόνῃ, ποταμάκι—τὸ γειτονικὸ—καὶ φτελιὲς ἀνθισμένες: ἀκουγότανε μιὰ γλυκεῖα καντάδα ἣτανε πιθανὸν ἀνθρώποι ποὺ κἀνουνε περίπατο μὲ τὸ βαποράκι καὶ ἔτραγουδοῦσαν. Περπατώντας μὲ γυμνὰ τὰ πόδια, σιγά, ὁ πᾶτερ Ἰγνάτιος, ὅμοιος μὲ λευκὸ φάντασμα, πλησίασε τὸ ἄδειο κρεβάτι, λύγισε τὰ γόνατα καὶ ἀφέθηκε νὰ πέσῃ μὲ τὸ κεφάλι μὲς τὰ μαξιλάρια, σφίγγοντάς τα στὸ μέρος ὅπου θὰ εἶχε ἀκουμπίσῃ τὸ κεφάλι της ἡ Βέρα. Ἔτσι ἔμεινε πολλὴν ὥρα ἔξω οἱ φωνὲς ποὺ τραγουδοῦσαν ἄρχισαν νὰ σβύνουν καὶ ἔπειτα ἐσώπασαν, καὶ ὁ παπᾶς ἦτον ἐκεῖ πάντα, μὲ τὰ μακρὰ μαλλιά του χυμένα στοὺς ὤμους καὶ στὸ κρεβάτι.

Εἶχε ἀλλάξῃ θέσι τὸ φεγγάρι καὶ ἡ κάμαρα εἶχε σκοτεινιάσῃ, ὅταν ὁ πᾶτερ Ἰγνάτιος σήκωσε τὸ κεφάλι καὶ βάζοντας στὴ φωνὴ του ὅλη τὴ δύναμι μιᾶς ἀγάπης ἀπὸ καιρὸ συγκρατημένης καὶ ἀσυναίσθητης, ἐψιθύρισε, στήνοντας τὸ αὐτί, ὡσὰν νὰ εἶχε ἀκούσῃ τὰ λόγια του ἡ Βέρα καὶ ὄχι αὐτός:

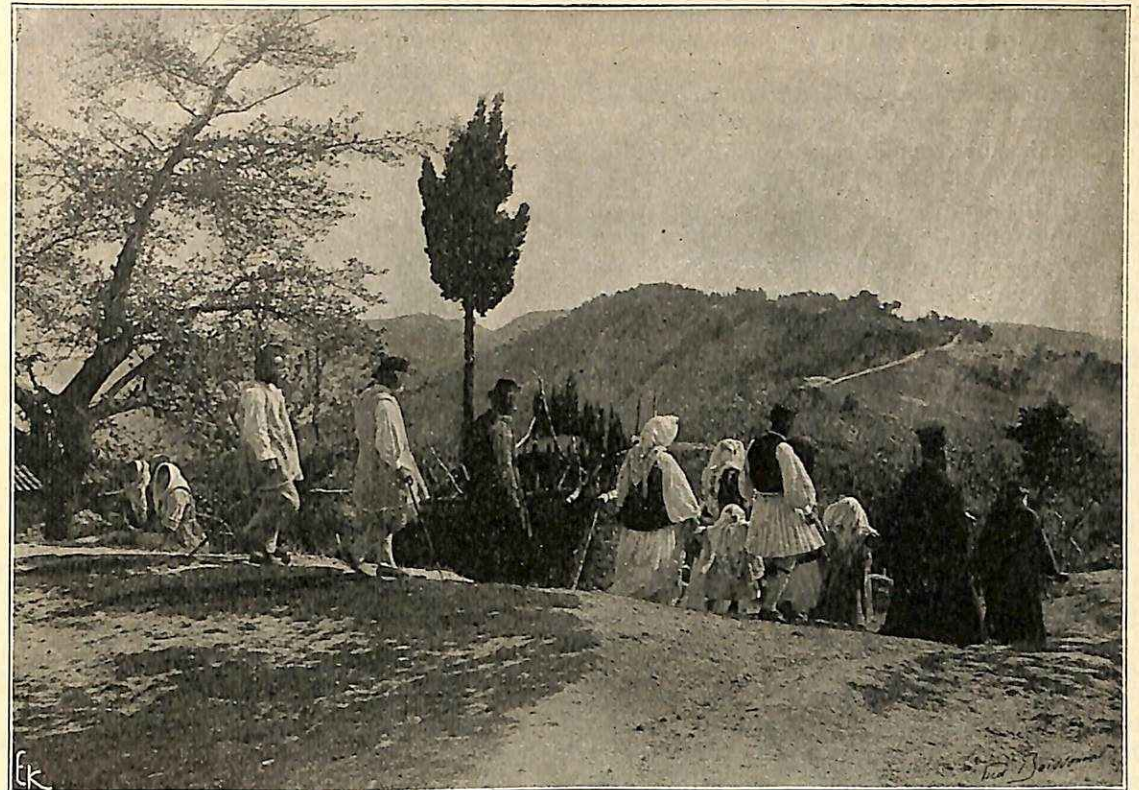
— Κόρη μου, Βέρα! καταλαβαίνεις τί θὰ εἴπῃ; κόρη μου! Κοριτσάκι μου! Καρδοῦλα μου, ψυχὴ μου, ζωὴ μου... Ὁ γέρος... ὁ πατεράκης σου, ἀσπρισμένος πιά, ἀδύνατος...

Οἱ ὅμοι τοῦ πᾶτερ Ἰγνατίου ἔτρεμαν καὶ τὸ βαρὺ του κορμὶ ἀναταράχθηκε. Συγκρατώντας κάποιο ὄργος, ἐψιθύρισε πάλι τρυφερὰ σὰν νὰ ἐμιλοῦσε μὲ παιδάκι!

— Ὁ γέρο-πατεράκης σου... σοῦ γυρεύει... ὄχι, Βέρα, σὲ παρακαλεῖ. Κλαίει. Δὲν ἔχει κλάψει ποτέ. Ἡ λύπη σου, τὰ βάσανά σου, παιδί μου, εἶνε δικά μου. Περισσότερο ἀπὸ δικά μου!

Ὁ πᾶτερ Ἰγνάτιος κούνησε τὸ κεφάλι.

— Καὶ νὰ σοῦ πῶ, Βερότσκα! Τί μὲ πειράζει ὁ θάνατος, ἐμένα ποὺ εἶμαι γέρος; Καὶ σὺ... ἂν ἤξερες πόσο εἶσαι ντελικάτη καὶ ἀδύνατη καὶ ἄτολμη! Θυμᾶσαι, εἶχες τρυπήσει τὸ δάχτυλό

ΚΗΔΕΙΑ ΧΩΡΙΚΗ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΜΠΟΥΛΕΩΝΑ

σου, ἔτρεξεν αἷμα καὶ ἄρχισες νὰ κλαῖς! Κοριτσάκι μου! Κάθε πρωτὶ μοῦ φιλᾷς τὸ χέρι. Πές μου, πές μου γιατί εἶσαι τόσο λυπημένη καὶ θὰ πνίξω μὲ τὰ χέρια μου τὴ θλίψι σου. Εἶνε ἀκόμα δυνατὰ, ἔτσι τὰ χέρια, Βέρα!

Τὰ μαλλιά τοῦ πᾶτερ Ἰγνατίου κινήθηκαν.

— Πές μου!

Ὅλα ἦταν ἡσυχὰ στὴν κάμαρα καὶ ἀπόμακρ' ἀντηχοῦσε τὸ παρατεταμένο σφύριγμα κάποιας μηχανῆς.

Ὁ πᾶτερ Ἰγνάτιος ἐκύτταξε γύρω μὲ τὰ δροθάνοιχα μάτια του, σὰν νὰ εἶχε φανερωθῇ μπροστὰ του τὸ τρομερὸ φάντασμα τοῦ ἀκρωτηριασμένου πτώματος. Σηκώθηκε ἀργὰ καὶ μὲ ἀβέβαιο κίνημα ἔφερε στὸ κεφάλι του τὸ χέρι, τὰ δάχτυλα ἦταν ἀνοιγμένα ἐνῶ ἐσφίγγονταν μὲ προσπάθεια. Ὑποχώρησε πρὸς τὴ θύρα καὶ ἐκεῖ, ἐψιθύρισε ὁρμητικά:

— Πές μου.

Καὶ ἡ σιωπὴ τοῦ ἀποκρίθηκε.

Τὴν ἄλλη μέρα ἐγευματίσε νωρίς, ὁλομόναχος, καὶ ἔπειτα ἐπῆγε στὸ νεκροταφεῖο γιὰ πρώτη φορὰ ὅστερ' ἀπὸ τὸ θάνατο τῆς κόρης του.

Ἐκανε ζέστη, γαλήνῃ καὶ μοναξιά, σὰν ἡ ζεστὴ μέρα νὰ ἦτον φωτερὴ νύχτα: μὰ, κατὰ τὴ συνήθειά του, ὁ πᾶτερ Ἰγνάτιος ἐπρόσεχε νὰ περπατᾷ μὲ ἴσιο κορμὶ ἔβλεπε μὲ ὕφος αὐστηρὸ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ σκεπτότανε πὼς ἦτον ὁ ἴδιος καθὼς καὶ προτύτερα δὲν παρατηροῦσε τὴ νέα καὶ τρομερὴ ἀδυναμία τῶν ποδιῶν, οὔτε τὴ λευκότητα τῶν γενειῶν του, ποὺ ἓνα σκληρὸ κρῦο φαινόταν νὰ ἔχῃ παγώσει. Πήγαινε στὸ νεκροταφεῖο ἀπὸ ἓνα δρόμο μακρινὸ καὶ ἴσιο, ποὺ ἀνηφόριζ' ἐλαφρά. Στὴν ἀκρὴν ὑψωνότανε τὸ τόξο τῆς πύλης ποὺ ἐχρησίμευε γιὰ εἴσοδος ἦτον ὅμοιο μὲ μαῦρο στόμα, αἰώνια ἀνοιχτὸ καὶ ἐφωδιασμένο μὲ λαμπρὰ δόντια.

Ὁ τάφος τῆς Βέρας βρισκότανε στὸ βάθος τοῦ νεκροταφείου, στὸ σημεῖο ποὺ ἐσταματοῦσαν οἱ ἀμμιώδεις δενδροστοιχίες καὶ ὁ πᾶτερ Ἰγνάτιος πλανήθηκε πολὺ μὲς τὰ στενὰ μονοπάτια ποὺ φειδογλιστροῦσαν ἀνάμεσα σὲ βουναλάκια ἀφημένα στὴ λησμονιά καὶ τὴν ἐγκατάλειψι. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, μνημεῖα ποὺ τὰ ἔγερνε ὁ χρόνος, γοίλλιες στραβωμένες, καὶ μεγάλες βαρεῖες πέτρες ἀπάνω στὴ γῆ, σάμπως νὰ ἤθελαν νὰ τὴν σκάσουν μὲ κακὰ γερωντικὴ καὶ θλιμμένη. Ὁ τάφος τῆς Βέρας στηριζότανε ἀπάνω

σὲ μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὶς πέτρες. Ἦτον σκεπασμένος μὲ λιγοστὴ κιτρινωμένη χλόη, καὶ γύρω του πρασίνιζαν ὅλα.

Ἐνα δασάκι ἀπὸ καρυδιᾶς ἀπλωμένο πλατειὰ ἔρριχνε στὸν τάφο τὰ εὐκαμπτα κλαριά, μὲ τὰ πολυθόρυβα καὶ χνουδωτὰ φύλλα. Ἀφοῦ κάθισε στὸ γειτονικὸ τάφο γιὰ νὰ ξεκουραστῇ, ὁ πάτερ Ἰγνάτιος κύτταξε γύρω του, ἔρριξε μιὰ ματιά στὸν ἔρημο, δίχως σύννεφα οὐρανό, ὅπου ἔλαμπε σὲ μίαν ἀπόλυτη ἀκίνησιν, ὁ φλογισμένος δίσκος τοῦ ἡλίου· καὶ τότε μονάχα ἔνοιωσε τὴ βαθεῖα σιωπὴ, ποὺ δὲν μπορεῖ κανεὶς μὲ τίποτα νὰ συγκρίνῃ καὶ ποὺ βασιλεύει στὰ νεκροταφεῖα, ὅταν ὁ ἄνεμος δὲ φυσάει καὶ οἱ φυλλωσιεὶς φαίνονται πεθαμένες. Καὶ πάλι ὁ πάτερ Ἰγνάτιος σκέφτηκε πὼς δὲν ἦτον ἡσυχία, μὰ σιωπὴ. Ἡ σιωπὴ αὐτὴ γέμιζε τὸ νεκροταφεῖον ὡς τοὺς τοίχους, τοὺς ξεπερνοῦσε βαρεῖα καὶ πλημμύριζε τὴν πόλιν. Καὶ δὲν ἐτέλειwane παρὰ ἐκεῖ κάτω, στὰ σταχτιά μάτια ποὺ σωμαίναν μὲ πείσμα ἐπίμονο.

Ὁ πάτερ Ἰγνάτιος ἀνατρίχισε, σήκωσε τοὺς ὤμους καὶ τὰ μάτια του χαμήλωσαν πάνω στὸν τάφο τῆς Βέρας. Κύτταξε κάμποσιν ὥρα τὰ κοντὰ καὶ μαραμμένα ἄχυρα, ποὺ ὁ ἄνεμος εἶχε ἀποσπάσει μὲ λίγο χῶμα ἀπὸ τοὺς κάμποις καὶ ποὺ δὲν εἶχαν καταφέρει νὰ ξαναπιάσουν σ' ἄλλο ἔδαφος· καὶ δὲν μποροῦσε νὰ φαντασθῇ πὼς ἐκεῖ, κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴ χλόη, δυὸ μέτρ' ἀπ' αὐτόν, κοιτόταν ἡ Βέρα. Τὸ νὰ βρεῖσκειται τόσο κοντὰ τοῦ φαινόταν ἀκατανόητο καὶ ἐγεννοῦσε στὴν ψυχὴ του ἀλλόκοτη ἀνησυχία. Ἐκεῖνη, ποὺ εἶχε συνηθίσει νὰ θεωρῇ ὡς αἰώνια χαμένη στὰ σκοτεινὰ βάθη τοῦ ἀπείρου ἦτον ἐκεῖ, στὸ πλάι του... καὶ τοῦ ἦτον δύσκολο νὰ καταλάβῃ ὅτι μ' ὅλ' αὐτὰ δὲν ἦτον ἐκεῖ, καὶ ὅτι δὲν θὰ ἦτον ποτέ. Τότε ὁ πάτερ Ἰγνάτιος νόμισε πὼς, ἂν ἔλεγε μιὰ λέξι, ποὺ αἰσθανότανε σχεδὸν στὰ χεῖλη του ἢ, ἂν ἔκανε κάποιο κίνημα, ἡ Βέρα θὰ ἔβγαине ἀπ' τὸν τάφον, ὁμορφὴ καὶ πεταχτὴ σὰν ἄλλοτε. Καὶ ὅχι μονάχα θὰ σηκωνότανε ἐκεῖνη, μὰ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι νεκροί, ποὺ ἡ παρουσία τους γινόταν αἰσθητὴ μὲ τρομαχτικὸ τρόπο, στὴν παγωμένη καὶ ἱερὴ σιωπὴ!

Ὁ πάτερ Ἰγνάτιος ἔβγαλε τὸ μαῦρο, μὲ πλατὺ γύρο, καπέλλο του, διόρθωσε τὰ κυματιστὰ μαλλιά του καὶ εἶπε μὲ φωνὴ χαμηλή:

— Βέρα!

Στενωχρήθηκε μὲ τὴν ἰδέα μὴ τον ἄκουσε κανεὶς καὶ ἐνῶ σηκωνότανε, κύτταξε πέρα τοὺς σταυρούς. Δὲν ὑπῆρχε κανένας, καὶ ὁ πάτερ Ἰγνάτιος ξαναεἶπε, δυνατὰ ἐτούτῃ τῇ φορᾷ:

— Βέρα!

Ἦτον ἡ συνηθισμένη του φωνή, ξερὴ καὶ ἐπιτακτικὴ, καὶ φαινότανε παρὰδοξο πὼς μιὰ διαταγὴ δομένη μὲ ὕψος ἀγέρωχον ἔμενε δίχως ἀπόκρισι.

— Βέρα!

Ἡ φωνὴ ἔκραζε πάντα, δυνατὴ καὶ ἐπίμονη καὶ ὅταν ἐσώπασε φάνηκε γιὰ μιὰ στιγμὴ στὸν πάτερ Ἰγνάτιο, πὼς ἐκεῖ κάτω ἀπ' τὴ γῆ, ἀντηχοῦσε μὴ ἀόριστη ἀπόκρισι. Τότε ὁ παπᾶς, ἀφοῦ ἐκύτταξε ἀκόμα μιὰ φορὰ τριγύρω, ἀπομάκρυνε τὰ μαλλιά του ἀπὸ τὸ αὐτὶ καὶ τὸ ἔστησε ἀπάνω στὴ χλόη, τὴν μυτερὴ καὶ τραχειά.

— Βέρα, πές μου!

Ὅταν ὁ πάτερ Ἰγνάτιος γύρισε σπῖτι του, ἦτανε πιά σκοτεινὰ, καὶ ἕνα φῶς ἔλαμπε στὴν κάμαρα τῆς Ὀλγας Στεφανόβνας. Δίχως νὰ γδυθῇ, καὶ νὰ βγάλῃ τὸ κατασκοπισμένο καπέλλο του ὁ πάτερ Ἰγνάτιος ἔτρεξε πρὸς τὴ γυναῖκα του καὶ ἔπεσε γονατιστός.

— Ὀλγα... λυπήσου με! ἀναστέναξε. — Θὰ τρελλαθῶ!

Κι' ἔχτυποῦσε τὸ κεφάλι στὴ γωνιὰ τοῦ τραπέζιου μὲ τοὺς ὀρμητικὸς καὶ ἀπελπισμένους λυγμούς τῶν ἀνθρώπων ποὺ δὲν κλαῖνε ποτέ. Ἐπειτα σήκωσε τὸ κεφάλι, βέβαιος πὼς ἀμέσως, κάποιο θᾶμα θὰ γινότανε καὶ πὼς ἡ γυναῖκα του θ' ἄρχιζε νὰ μιλήσῃ γιὰ νὰ τὸν συμπονέσῃ.

— Ἀγαπημένη μου!

Ἐγυρε τὸ δυνατό κορμί του πρὸς τὴ γυναῖκα του καὶ ἀντίκρουσε τὸ βλέμμα τῶν σταχτιῶν ματιῶν της. Καὶ σ' αὐτὸ τὸ βλέμμα δὲν ὑπῆρχε οὔτε συμπάθεια, οὔτε θυμός! Ἵσως ἡ γυναῖκα του τὸν συχωροῦσε, ἴσως τονε λυπότανε: μὰ, ἡ ἔκφρασι τοῦ προσώπου, δὲν ἔδειχνεν οὔτε οἶκτον, οὔτε συχώρεσι. Ἦτον βουβή, κρατοῦσε πάντα τὴν ἴδια σιωπὴ.

Καὶ ἡ πένθιμη σιωπὴ βασιλεύσε παντοῦ μὲς τὸ ἄδειο σκοτεινὸ σπῖτι.

[Μετάφρ. Α. Μ.]

Α. ΑΝΔΡΕΪΕΦ

ΕΛΛΗΝΙΣΤΑΙ ΚΑΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ

ΕΡΜΑΝΝΟΣ ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ ΧΙΤΖΙΓ

H. F. HITZIG

Ἐξ ὅλης τῆς σειρᾶς τῶν διακεκριμένων ξένων, ὧν αἱ φυσιολογίαι παρήλασαν ἀπὸ τῶν στηλῶν τούτων, ὁ Hermann Ferdinand Hitzig εἶναι ὁ μόνος, ὃν δὲν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ γνωρίζω προσωπικῶς. Ἀλλ' ἀκριβῶς αὐτὸς μοῦ εἶναι, δύναμαι νὰ εἶπω, γνωστότερος παντὸς ἄλλου καὶ συνήθης, ἐκ τῶν ἐμβριθῶν αὐτοῦ ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων, ὧν τὰ πλεῖστα ἀνάγονται εἰς τὸ δίκαιον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Πᾶς Ἕλλην λόγιος, πολλῶν δὲ μᾶλλον ὁ ἕξ ἐπαγγέλματος νομικός, ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ τὸ ὄνομα καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν τοῦ διαπρεποῦς τούτου ἑλληνιστοῦ τῆς Ζυρίχης, ὅστις ὡς κύριον πεδῖον τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ ἐξέλεξε τὸ ἑλληνικὸν δίκαιον, ἀποδυθεὶς οὕτως εἰς τὸ ἐπιπονον ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστήμη πολὺ ὀλίγον μέχρι τοῦδε ἡσχολήθη, ἐν ᾧ κυρίως αὐτὴ πρώτη ὤφειλε νὰ εἶναι ἡγέτις¹.

¹ Εὐτυχῶς κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, καὶ ἰδίως μετὰ τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἀριστοτελείου Ἀθηναίων Πολιτείας, τινὲς τῶν νομομαθῶν ἑλλήνων ἔστρεψαν τὴν ἀγαθὴν τὰς σπουδᾶς αὐτῶν εἰς τὸ ἑλληνικὸν καὶ διὰ τὸ ἀττικὸν δίκαιον. Πρῶτος ὁ Π. Σ. Φωτιάδης ἐν Σμύρῃ, μετ' αὐτὸν ὁ Γ. Ἀποστολίδης ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ Ι. Φραγκιᾶς ἐν Ἀθήναις καὶ ὁ Δ. Παπούλιας ἐν Λιψία συνέγραψαν σχετικὰς μελέτας. Ἐπίσης αἱ πρῶται ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι τοῦ ἀρχαιολόγου Α. Ἀρβανιτοπούλου ἀνάγονται εἰς ζητήματα τοῦ ἀττικοῦ δικαίου (περὶ τῶν εὐθύνων τῶν ἀρχόντων). Καὶ ὁ γράφων τὰς

εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν δίκαιον ἡδίκηθη ὑπὸ τῆς καθόλου νομικῆς ἐπιστήμης, οὐδ' ἀπεδόθη εἰς αὐτὸ ἡ δέουσα σημασία καὶ προσοχή, ἰδίως ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἐπίδρασιν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον καὶ τὰς ἐκ τῆς μελέτης αὐτοῦ δυναμένας νὰ προκύψωσιν ὠφελείας διὰ τὴν συγκριτικὴν ἐπιστήμην.

Περὶ τῶν νομικῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ἑλλάδος ἐγράφησαν βεβαίως πολλὰ ἐν τῇ ροῇ τοῦ χρόνου ὑπὸ διακεκριμένων φιλολόγων, ἀλλ' οὗτοι ἐδείχθησαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἥκιστα ἀρμόδιοι εἰς συστηματικὴν τῶν διαφόρων ζητημάτων ταξινομήσιν καὶ συναγωγὴν τῶν διὰ τὴν νομικὴν ἐπιστήμην ἀναγκαίων συμπερασμάτων ἐκ τῆς μελέτης τῶν δικαίων τῶν διαφόρων πολιτειῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Οἱ ἕξ ἐπαγγέλματος νομικοὶ ἀφ' ἐτέρου, πλὴν εὐαρίθμων ἐξαιρέσεων, τοῦτο μὲν ἐκ προκαταλήψεως ὑπὲρ τῆς τελειότητος τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ὅπερ ἐθεωρήθη, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐξῆλθε τῶν σπαργάνων αὐτῆς ἡ νομικὴ ἐπιστήμη, ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν δίκαιον, τοῦτο δὲ καὶ ἕνεκα τῆς ἀτελοῦς αὐτῶν φιλολογικῆς μορφώσεως, ὑπετίμησαν ἢ καὶ παρείδον τὴν ἀξίαν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ δικαίου. Φαίνεται ὅτι καὶ ἐνταῦθα κατίσχυσε μέχρι πρὸ ὀλίγων ἀκόμη δεκαετηρίδων τὸ μεσαιωνικὸν «*graeca sunt, non leguntur*».

Διὰ τῶν μεγάλων ὅμως προόδων τῆς ἱστορικῆς καὶ συγκριτικῆς ἐπιστήμης, μάλιστα δὲ τῶν κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ λήξαντος αἰῶνος γεγονότων, διὰ τῶν ἀνακαλύψεων τῶν νομικῶν παπύρων καὶ τῶν μελετῶν τῶν ἀρχαίων ἐπιγραφῶν, ἐδόθη σοβαρὰ ὥθησις εἰς τὴν ἐρευναν τῶν πηγῶν τοῦ ἑλληνικοῦ δικαίου καὶ εἰς συστηματοποίησιν αὐτοῦ. Ἐνδεδειγμένος διὰ τὸ ἔργον τοῦτο ὑπῆρξεν ὁ Χίτζιγ, ὅστις εὐμοιρῆσας εὐρυτάτης ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως ἔσχεν ἐν καιρῷ τὴν εὐτυχὴ ἔμπνευσιν ν' ἀσχοληθῇ εἰδικῶς, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς νομικὰς αὐτοῦ σπουδὰς, καὶ εἰς τὴν κλασικὴν φιλολογίαν.

Ὁ Χίτζιγ εἶναι Ἑλβετὸς τὸ γένος, ἐγεννήθη ἐν Burgdorf τοῦ καντονίου τῆς Βέρνης τῇ (25 Ἰανουαρίου 1868), κατὰ γένος δ' ἐξ οἰκογενείας

γραμματὰς ταύτας ἀνέγνωσε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Νομικοῦ Τμήματος τοῦ Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου τῆς Κωνσταντινουπόλεως συγκριτικὴν πραγματείαν περὶ τῶν δικῶν καὶ γραφῶν τοῦ ἀττικοῦ δικαίου ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὰς actiones τοῦ ρωμαϊκοῦ. Τὸ δὲ Ἑθνικὸν Πανεπιστήμιον, παρακολούθων τὴν ἐπιστημονικὴν ταύτην κίνησιν, ἀπέκτησε καὶ ἑδραν εἰδικὴν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ δικαίου, ἥτις μελλεῖ νὰ πληρωθῇ ὁσονούπω.

ἐπιστημόνων· ὁ πατήρ αὐτοῦ ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς κλασικῆς φιλολογίας ἐν Ζυρίχῃ, ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς Θεολογίας ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ ἐν Χαϊδελβέργῃ. Τὰ ἀκαδημαϊκὰ μαθήματα διήκουσεν ὁ Χίτςιγ ἐν Montpellier (παρακολούθησας ἰδιαίτερος τὸν Girard), ἐν Βέρνῃ (ἰδίᾳ παρὰ τῷ Baron), ἐν Λιψία (παρὰ τῷ Windscheid καὶ τῷ Binding) καὶ ἐν Ζυρίχῃ, ἀνηγορεύθη δὲ διδάκτωρ ἐν ἔτει 1891, ὑποβάλων ἐναίσιμον διατριβὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «De magistratu et iudicio romanorum assessoribus».

Εἴτα μετὰ διετὴ ἐξάσκησιν τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος ἐν Ζυρίχῃ, ἐγένετο ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ μὲν 1892 ὑφηγητὴς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, τῷ δὲ 1895 ἑκτακτος καὶ τῷ 1897 τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, τῶν γενικῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ δικαίου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1894 διατελεῖ μέλος τοῦ ἐλβετικοῦ ἀκυρωτικοῦ, τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τοῦ καντονίου. Πρὸς τοῦτοις εἶναι ἀνατεθειμένη αὐτῷ ἡ γραμματεία τῆς ἐπιτροπείας τοῦ ἀστικοῦ κώδικος τῆς Ὁμοσπονδίας.

Παρ' ὅλας ταύτας τὰς πολυσχιδεῖς καὶ ἐπιπόνους ἀσχολίας ἀνέπτυξεν ὁ Χίτςιγ ἑκτακτον ἐπιστημονικὴν παραγωγικότητα, ἥς ἀψευδεῖς μάρτυρες πρόκεινται αἱ πολυάριθμοι πρωτότυποι μελέται καὶ κρίσεις, αἱ δημοσιευθεῖσαι ἀπὸ τοῦ 1893 καὶ ἐξῆς εἰς διάφορα ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ¹.

¹ Ἰδιαίτερος εἰς τὴν Zeitschrift für die Savigny-Stiftung (XIV, der westgothische Gajus 1893; XVIII, zum griechischen-attischen Recht, 1897; XXIII, Beiträge zur Lehre vom furtum, 1903; XXVI Die

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΓΡΑΠΤΩΝ ΣΤΗΛΩΝ ΠΑΓΑΣΩΝ

Μὲ τὸν τίτλον «Θεσσαλικά Μνημεῖα» ἐξέδωκε ὁ φίλτατος συνεργάτης μας κ. Α. Ἀρβανιτοπούλου βιβλίον 100 περίπου σελίδων ἀποτελοῦν τὸ Α' μέρος τοῦ Καταλόγου τῶν ἐν τῷ Ἀθανασακίῳ Μουσείῳ Βόλου ἀρχαιοτήτων. Τὸ βιβλίον εἶναι γραμμένον μὲ ἀπλότητα καὶ σαφήνεια, τὰ ὅποια χαρακτηρίζουν τὸ ἔργον τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου. Ἀγαθόμοιστον μὲν τὸ Α' κεφάλαιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκθέτει τὰς διαφόρους πηγὰς τῆς ἑλλην. ζωγραφικῆς καταλήγων εἰς τὰς Στήλας τῶν Παγασῶν.

Α. — ΠΗΓΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

Αἱ στήλαι τῶν Παγασῶν ἀναφέρονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀρχαίαν ζωγραφικὴν, ἥς πολλὰ ζητήματα σπουδαίως διαλευκαίνουσιν.

Πρὸς γνῶσιν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ζωγραφικῆς ἔχομεν δύο πηγὰς: τὰς περιγραφὰς τῶν παλαιῶν συγγραφέων, οἵτινες εἶδον τὰ ἔργα τῶν ζωγράφων, καὶ τὰ μνημεῖα, ὅσα περιεσώθησαν μέχρι σήμερον εἰς ἡμᾶς ἐκ τῆς Ἀρχαιότητος.

Δυστυχῶς οὔτε ἡ πρώτη οὐδὲ ἡ δευτέρα τῶν πηγῶν τοῦτον εἶναι ἐπαρκής, ὅπως κρίνωμεν ἀσφαλῶς περὶ τοῦ τί ὄντως κατ'ὄρθωσαν ἐν τῇ Τέχνῃ οἱ ἀρχαῖοι ζωγράφοι:

Ἐκ τῶν διεξοδικωτέρων συγγραφέων τοῦ Χίτςιγ, αἱ ἐξῆς ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς ἰδιαζόντως. «Griechisches Pfandrecht (1895), Injuria im griechischen und römischen Recht (1899), die Bedeutung des altgriechischen Rechts für die vergleichende Rechtswissenschaft (1906) καὶ altgriechische Staatsverträge über Rechtshilfe (1907).

Τὴν ἐπιστημονικὴν δρᾶσιν τοῦ Χίτςιγ ἐκτιμῶν τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βρατισλαβίας (Breslau), προσέκαλεσεν αὐτὸν πρὸς διετίας εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ εἰς Βιέννην μετατεθέντος ρωμαϊστοῦ Jörs, ἀλλ' ἐκεῖνος εὐχαριστῶν ἀπεποιήθη τὴν ἐκ Πρωσίας τιμὴν, προτιμήσας νὰ διαμείνῃ εἰς τὸ φιλελεύθερον ἔδαφος τῆς ὁραίας αὐτοῦ πατρίδος.

Πρὸ ὀλίγων ἐβδομαδῶν ὁ Χίτςιγ συνεπλήρωσε τὸ τεσσαρακοστὸν πρῶτον ἔτος τοῦ βίου αὐτοῦ. Ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστήμη, ἰδιαίτερος οἱ εἰς τὸ ἀττικὸν δίκαιον ἀσχολούμενοι Ἕλληνες, παρακολουθοῦντες μετ' εὐνοήτου ἐνδιαφέροντος τὴν ἐπιστημονικὴν δρᾶσιν τοῦ διαπρεποῦς ἐλλητιστοῦ, εὐχονται ὅπως ἐπὶ μακρὸν ἐξακολουθήσῃ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου τὰς πολυτίμους αὐτοῦ ἐρεῦνας πρὸς προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης καὶ ἀπόδοσιν δικαιοσύνης εἰς τὸ ἀδικηθὲν δίκαιον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

[Βερολῖνον]

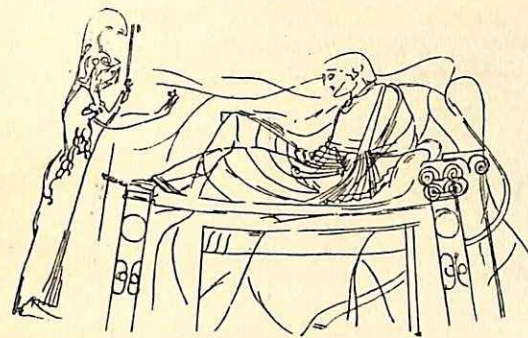
ΒΟΡΕΙΟΣ

Astynomeninschrift von Pergamon, 1905; XXVIII, der griechische Fremdenprozess im Lichte der neueren Inschriftenfunde, 1907, εἰς τὴν Zeitschrift für Schweiz. Recht (N.F. XIX, Grunddienstbarkeit 1900; XXI Familienvermögen, 1902; XXII, Baurecht, 1903), εἰς τὴν Schweiz. Juristen-Zeitung, εἰς τὴν Schweiz. Zeitschrift für Strafrecht καὶ ἄλλα.

Διότι αἱ μὲν πληροφορίες καὶ περιγραφαὶ τῶν παλαιῶν συγγραφέων εἶναι ἀσθηρῶς εἰπεῖν λέξεις ἀπλαῖ, μνημεῖα δὲ πρὸς ἐξέλεγχιν αὐτῶν δὲν περιεσώθησαν μέχρις ἡμῶν ἀπ' εὐθείας ἐκ τῶν μεγάλων καὶ περιφημῶν ζωγράφων καὶ ἐκ τῶν διαφόρων περιόδων τῆς ζωγραφικῆς. Ὁ δὲ λόγος τῆς μὴ διατηρήσεως αὐτῶν εἶναι ἀπλούς: ταῦτα δὴλα δὴ ἔγραψαν οἱ ζωγράφοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπὶ ξυλίνων πινάκων, ἢ ἐπὶ τοίχων στοῶν, ναῶν καὶ ἄλλων οἰκοδομημάτων, τινὲς δὲ λίαν μεταγενέστεροι ἐπὶ ὁδοῦ, ἢτοι ἐπὶ ὕλῳν, αἵτινες ἐξαφανίζονται εὐκόλως.

Μόνον λοιπὸν ἐξ ἀντιγράφων καλῶν καὶ πιστῶν θὰ ἡδυνάμεθα νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἀρχετύπων, ὅπως τὴν τέχνην τῶν μεγάλων ἀνδριαντοποιῶν κατανοοῦμεν κατὰ μέγιστον μέρος ἐξ ἀντιγράφων περισωθέντων.

Ἄλλ' οὔτε ἀντίγραφα οὐδὲ μὴσεις ἔργων τῶν μεγάλων ἢ σημαντικῶν ζωγράφων τῆς Ἀρχαιότητος περιεσώθησαν μέχρις ἡμῶν λόγου ἄξια, ἐφ' ὧν στηριζόμενοι θὰ ἡδυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν ὁπωσδήποτε τὴν τέχνην καὶ δυνάμιν αὐτῶν.

Α. Προσχεδίασμα τῆς παραστάσεως.

Β. Κάλυψις διὰ μελαίνης βαφῆς τῶν πέριξ τῆς παραστάσεως καὶ γραφὴ τῶν λεπτομερειῶν διὰ τοῦ χρωστήρος.

Β. — ΤΑ ΑΓΓΕΙΑ

Διότι ἐν πρώτοις αἱ ἐπὶ ἀγγείων διατηρούμεναι ἀντιγραφὰ ἢ μμήσεις ἔργων τῶν ζωγράφων παραγνώρισιν μᾶλλον ἢ ἀναγνώρισιν τῆς τέχνης αὐτῶν παρέχουσιν.

Οἱ ἀγγειογράφοι δὴλα δὴ τῆς 7' καὶ Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, οἵτινες ἀνεβίβασαν εἰς περιωπὴν καλλιτεχνίας μετ' ἀξιώσεων τὴν χειρωνακτικὴν αὐτῶν τέχνην, εἶναι μὲν βέβαιον ὅτι ἐμμοῦντο συνθέσεις καὶ εἰκόνας μεγάλων συγχρόνων ζωγράφων, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς ζωγραφικῆς.

Ἄλλ' ἐκ τῶν μμήσεων τούτων οὐδὲν σχεδὸν ὄφελούμεθα πρὸς κρίσιν περὶ τῆς μεγάλης ζωγραφικῆς: διότι τὰ ἀγγεῖα ἐξωγραφούντο ἄνευ χρωμάτων κατ' ἰδίαν μεθόδους, ὡς ἐξῆς: κατὰ τὴν 7' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα οἱ ἀγγειογράφοι ἔγραφον ἐπὶ τοῦ ἐρυθροῦ ἐδάφους τοῦ ἀγγείου προσχέδιόν τι τῶν παραστάσεων καὶ τὰς μορφὰς ἐν εἰδεί σκιάς πεπληρωμένης διὰ μελαίνης βαφῆς, ἐν ᾧ αἱ λεπτομέρειαι ἐδηλοῦντο διὰ χαραγῶν καὶ λευκῶν ἐνχρισμάτων: πολλάκις δὲ παρελείπετο καὶ τὸ προσχέδιον. Ἡ μέθοδος αὕτη καλεῖται ἐν τῇ Ἀγγειογραφίᾳ τὸ μελανόμορφον ὕψος.

Κατὰ δὲ τὴν Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα ἀντιθέτως, ἰσχυροῦντο πρῶτον ἐν γενικαῖς γραμμαῖς αἱ παραστάσεις ἐπὶ τοῦ ἐρυθροῦ ἐδάφους τοῦ ἀγγείου (εἰκὼν Α), ἐκαλύπτοντο τὰ πέριξ αὐτῶν διὰ μελαίνης βαφῆς (εἰκὼν Β), αἱ δὲ λεπτομέρειαι ἐγράφοντο διὰ λεπτῶν γραμμῶν τῇ βοηθείᾳ χρωστήρος. Ἡ μέθοδος αὕτη, ὅσα ἐγγύτερον πρὸς τὴν ζωγραφικὴν, καλεῖται ἐν τῇ Ἀγγειογραφίᾳ τὸ ἐρυθρόμορφον ὕψος.

Τὰ ἀγγεῖα λοιπὸν ἀνάγονται εἰς τὴν τάξιν τῶν μονοχρωμάτων ἔργων, τὰ ὅποια ἔγραψαν οἱ λίαν ἀρχαῖοι

ζωγράφοι, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, οἵτινες δὲν διέφερον πολὺ τῶν ἀγγειογράφων.

Ἀπ' οὗ κατὰ ταῦτα στεροῦνται μὲν χρωμάτων τὰ ἀγγεῖα, ἔχουσι δὲ χῶρον περιορισμένον καὶ διάφορον μέθοδον ἐκτελέσεως, πῶς δυνάμεθα νὰ στηριχθῶμεν ἐπ' αὐτῶν πρὸς ἐξαγωγὴν σοβαρῶν κρίσεων περὶ τῆς τέχνης τῶν μεγάλων ζωγράφων, καὶ ἂν ἐτι ἀντιγράψωσιν ἔργα αὐτῶν;

Μόνον αἱ λευκαὶ λήκυθοι ἔχουσι κατὰ τὴν τεχνικὴν μέθοδον μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὴν ζωγραφικὴν: διότι τὸ δάπεδον αὐτῶν ἐκαλύπτετο πρῶτον διὰ λευκῆς βαφῆς, ἢ ἀλοιφῆς, ἐπ' αὐτῆς δ' ἐγράφοντο καὶ τὰ περιγράμματα καὶ αἱ λεπτομέρειαι ἰσῶν παραστάσεων διὰ μελάγχρου, πορφυράς, κιτρίνης καὶ ἄλλων βαφῶν (Γ).

Αὕτη περίπου εἶναι ἡ μέθοδος τῆς ξηρογραφικῆς (a tempera) τοιχογραφίας, ἣν φαίνεται ὅτι ἤσκησαν οἱ μεγάλοι ζωγράφοι μέχρι τοῦ Πολυγνώτου, καὶ αὐτὸς καὶ τινες μετ' αὐτόν.

Τὸ δυσάρεστον ὅμως εἶναι ὅτι οἱ ἀγγειογράφοι τῶν λευκῶν ληκυθίων προώρῳζον αὐτὰς ἀποκλειστικῶς πρὸς λατρείαν τῶν νεκρῶν: διὰ τοῦτο δὲν εἶχον ἐλευθερίαν νὰ μιμηθῶσιν ἢ ἀντιγράψωσιν παραστάσεις ἐξ εἰκόνων τῶν μεγάλων ζωγράφων, οἷαν εἶχον οἱ λοιποὶ ἀγγειογράφοι.

Γ. — ΑΙ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΙ ΠΟΜΠΗΙΑΣ

Ἄλλα μνημεῖα πρὸς γνῶσιν τῆς ἀρχαίας ζωγραφικῆς ἔχομεν τὰς τοιχογραφίας τῶν οἰκοδομημάτων τῆς Πομπηίας καὶ ἄλλων πόλεων τῆς Νοτίου μάλιστα Ἰταλίας: ταύτας, ἐλλείψει ἄλλων πηγῶν, ἀνεβίβασαν τινὲς εἰς μεγάλην περιωπὴν, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν κρίνουνσι λίαν ἀτόπως περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ζωγραφικῆς.

Διότι αἱ τοιχογραφίαι αὗται εἶναι ἔργα χειρωνακτικὰ ἀρχαῖοντος μεταγενέστερα, ὡς ποιηθέντα κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῶν τῆς Α' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος κατὰ τὴν νοπογραφικὴν (a fresco) μέθοδον, ἣν φαίνεται ὅτι οὐδόλως ἤσκησαν οἱ μεγάλοι ζωγράφοι τῆς Ἀρχαιότητος. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης αἱ παραστάσεις ἐγράφοντο ἐπὶ τοῦ τοίχου νεοῦ ἐτι ὄντος καὶ συνεξηρῶντο οὐκ ἀπὸ αὐτοῦ.

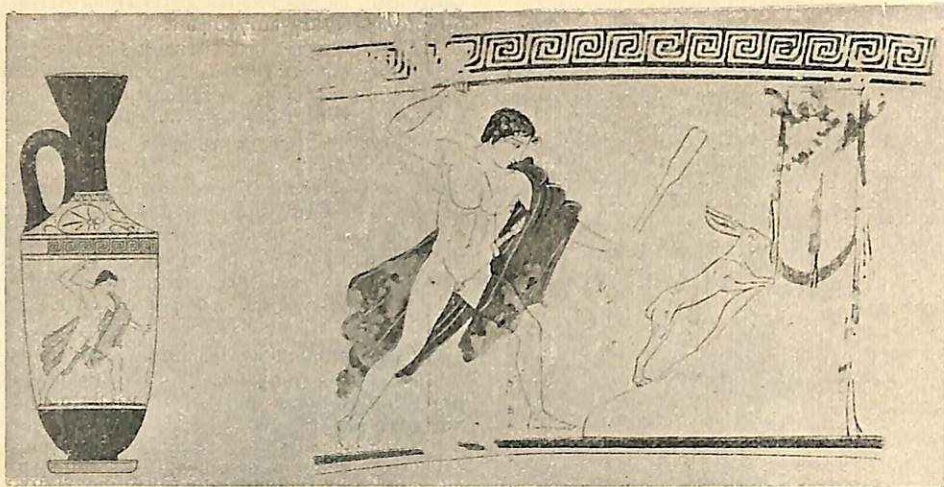
Τὰ δὲ πρότυπα ἐλάμβανον οἱ τοιχογράφοι οὗτοι τῆς Πομπηίας οὐχὶ ἀπ' εὐθείας ἐκ τῶν εἰκόνων τῶν μεγάλων Ἑλλήνων ζωγράφων, ἀλλ' ἐκ μεταπεπλασμένων ἤδη ἀντιγράφων, ἀτινα καὶ αὐτοὶ μετέπλατον αὐτὰι-ρέτως, ἀναλόγως τοῦ χρόνου, ὃν διέθετον καὶ τῆς πληρωμῆς, ἣν ἐλάμβανον.

Δ. — ΤΑ ΑΝΑΓΛΥΦΑ ΚΑΙ ΑΓΑΛΜΑΤΑ

Τρίτην πηγὴν ἀποτελοῦσι τὰ ἀνάγλυφα, ἀτινα εἶναι πλησιέστερα πρὸς τὴν ζωγραφικὴν μᾶλλον, ἢ πρὸς τὴν Πλαστικὴν: διότι καὶ ἐσχεδιάζοντο ὡς εἰκόνες καὶ ἐνισχύοντο μετὰ τὴν γλυφὴν ἐν ταῖς λεπτομερείαις διὰ βαφῶν, ὡς δεικνύουσι καὶ ἀνθέματα γλυπτὰ καὶ δάμναι στήλαι γλυπτὰ τῶν Παγασῶν, πλουσίως πάντα βεβαμμένα.

Ἀριστα δείγματα τοιούτων ἀναγλύφων ἀποτελοῦσιν αἱ γνωστόταται σαρκοφάγοι τῆς Σιδῶνος, νῦν ἐν τῷ Μουσείῳ Κωνσταντινουπόλεως εὐρισκόμεναι, κατὰ τὴν Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα ποιηθεῖσαι. Τῆς ἀρχαίας περιόδου, ἢτοι τῶν περὶ τὸ 500 π. Χ. χρόνων, ὥραϊον δείγμα ἔχομεν τὸν Ἀριστίωνα τοῦ Ἑθνικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν. Τῆς δὲ εὐδὴς μετὰ τὸν Ἀπελλῆ περιόδου ἔχομεν καλὰ δείγματα πολλὰ γλυπτὰ ἀνθέματα στήλων τῶν Παγασῶν, ὧν αἱ λεπτομέρειαι εἶναι βεβαμμένα.

Ἄλλ' ὑπάρχουσιν ἀνάγλυφα μιμούμενα, ἢ ἀντιγράφοντα αὐτὸ τοῦτο εἰκόνας περιφημῶν ζωγράφων: τοιαῦτα εἶναι τὰ τοῦ ἡρώου τῆς Τροίας (νῦν Γκέλμπασι)

Γ. Ἀρίστη λευκή λήκνθος ἐξ Ἀττικῆς νῦν ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Βόννης, τοῦ 450 π. Χ. περίπου. Παρίσταται διὰ πολλῶν χρωμάτων ὁ θανὼν νεανίας, κινητῶν λαγῶν· πλησίον εἶναι ὁ τάφος αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου στήλη, οἷα τῶν Παγασῶν, κοσμουμένη διὰ ταινιῶν.

τῆς Λυκίας, ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Βιέννης εὐρισκόμενα, κατὰ τὸ 400-350 π. Χ. ποιηθέντα.

Καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἀνεπτύχθη ἡ κατασκευὴ ἀναγλύφων γραφικῶν λεγομένων, ἅτινα μιμοῦνται μετὰ πολλῆς ἐπιτηδεύσεως ζωγραφίας, ὅντα αὐτὸ τοῦτο γλυπτὰ εἰκόνες.

Ἐτι δὲ μέχρι τῶν ἐσχάτων ῥωμαϊκῶν χρόνων συνείθιζον ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων *σαρκοφάγων* ν' ἀντιγράψωσι γλυπτῶς εἰκόνας ζωγράφων.

Ἐκ τούτων λαμβάνομεν βεβαίως ἰδέαν τινὰ, μάλιστα ἀρτιωτέραν ἢ ἐκ τῶν ἀγγείων, περὶ τῆς δυνάμεως τῶν ζωγράφων κατὰ τὴν σύνθεσιν καὶ διάταξιν τῶν παραστάσεων εἰς τοὺς πίνακας αὐτῶν· ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν χρωματισμὸν καὶ τὴν τεχνικὴν μέθοδον ἐλάχιστα ὠφελούμεθα πρὸς ἀσφαλῆ κρίσιν τῆς Ζωγραφικῆς ἐκ τῶν ἀναγλύφων, καὶ ἂν ἐτι διατηρῶσι τὰς βαφάς· διότι οἱ βάφοντες αὐτὰ μετεχειρίζοντο βεβαίως ἰδίους τρόπους, χωρὶς νὰ ἐξαρτήσωσιν ἐκ τῶν ἀρχετύπων πιστῶς τὴν διάταξιν τῶν χρωμάτων.

Τὸ αὐτὸ ἰσχύει προκειμένου καὶ περὶ τῶν βεβαμμένων πηλίνων ἀγαλματίων, ὧν ἄριστα δείγματα εἶναι αἱ *Ταναγραῖται* κόραι, ἔργα τῆς Δ'-Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, καὶ περὶ τῶν μεγάλων μαρμαρίνων ἀγαλμάτων, ἅτινα πάντα καὶ πάντοτε ἦσαν βεβαμμένα, ἐλάχιστα ὁμως διετήρησαν τὰς βαφάς.

Ὅτι ἡ βαφή τῶν ἀγαλμάτων ἦτο συνήθεια πολὺ ἀρχαία, δεικνύουσιν αἱ ἀρχαῖαι κόραι τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν, μετὰ 550-480 π. Χ. ποιηθείσαι καὶ πλουσίως βεβαμμέναι διὰ τῆς ἐγκαυστικῆς μεθόδου, περὶ ἧς θὰ γίνῃ λόγος κατωτέρω.

Κατὰ τὴν λαμπρὰν περιόδον δὲν ἐβάφοντο βεβαίως τόσοι ἰσχυρῶς οἱ ἀνδριάντες, ἀλλ' ἔφερον τὴν λεγομένην *γάσιν* τὰ γυνὰ τοῦ σώματος, ἐν ᾗ ἡ κόμη, τὰ ἐνδύματα καὶ αἱ λεπτομέρειαι τοῦ προσώπου ἀπεδιδότον διὰ χρωμάτων.

Καὶ ἐκ τῆς πολυχρωμίας τῶν *καῶν* ἐλάχιστα ὠφελούμεθα πρὸς γνώσιν τῆς Ζωγραφικῆς· ὅτι δὲ καὶ τῶν *ναῶν* καὶ μεγάλων οἰκοδομημάτων αἱ λεπτομέρειαι ἐβάφοντο ζωηρῶς, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐγκαυστικὴν μέθοδον ἥδη ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων, εἶναι ἀπολύτως βέβαιοι σήμερον.

Ε.—ΑΙ ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ ΦΑΓΙΟΥΜ

Ἄλλην πηγὴν πρὸς ἀναγνώρισιν τῆς ἀρχαίας Ζωγραφικῆς ἀποτελοῦσιν αἱ *προσωπογραφίαι* τοῦ *Φαγιούμ* τῆς Αἰγύπτου, διότι ἐκεῖ εὐρέθησαν αἱ πλείστοι καὶ ἄριστα.

Εἶναι δὲ αὗται μικραὶ προτομαὶ ἐπὶ ξύλου ἐξωγραφημέναι, ἀποδίδουσαι τὴν μορφήν τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ ζωῇ, καὶ τιθέμεναι ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς κεφαλῆς τῶν ταριχευμένων πτωμάτων αὐτῶν (Εἰκὼν Δ).

Κατ' ἀρχὰς ἀπεδόθη εἰς αὐτὰς μεγίστη σημασία· ἐθεωρήθησαν ἔργα τῶν χρόνων τῶν Πτολεμαίων, ὧν μάλιστα διέκριναν τινες καὶ τὰς προσωπογραφίας.

Ἄλλ' ἀπεδείχθη ὑπὸ τῶν κ. κ. Wilcken καὶ Flinders Petrie ὅτι ἐποιήθησαν μετὰ 150 καὶ 350 μ. Χ.· εἶναι ἄρα καὶ τῶν τοιχογραφιῶν τῆς Πομπηίας πολὺ μεταγενέστεραι, ἔτι δὲ κοινὰ χειρωνακτικὰ ἔργα, μὴ στηριζόμενα ἐπὶ ἀρχετύπων μεγάλων ζωγράφων, ἀλλὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ἀποθανόντων ἀποδίδοντα, πολὺ λάκκις μεθ' ἱκανῆς ἐπιτυχίας καὶ τέχνης.

Ἐκ τῶν ἔργων τούτων μανθάνομεν ὁποσδήποτε πῶς ἡσκέτο περίπου ἡ ἐπὶ ξύλου ἐγκαυστική, καὶ ὅποιαν τινὰ ὄψιν παρουσίαζον αἱ οὕτω γραφεῖσαι εἰκόνες τῶν μεγάλων ζωγράφων, ἰδίως τῆς Δ' καὶ Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος· ὁμοίαν δὴ κατὰ πολὺ πρὸς τὰς σημερινὰς ἐλαιογραφίας, ὁποίας οὐδεὶς ἀρχαῖος ζωγράφος ἔγραψε.

Πάντως ὁμως δὲν πρόκειται νὰ στηρίξῃ τις σοβαρὰν κρίσιν περὶ ἐνὸς Ἀπελλοῦ ἐπὶ παραδείγματι ἐπὶ ἔργων τοσοῦτον μεμακρυσμένην περιόδου, οὐδὲ νὰ κρίνῃ περὶ τῆς ἐγκαυστικῆς ἐνὸς Πανσοῦ ἢ Νικίου ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν, ἀδεξιῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐγκεκαυμένων.

ΣΤ.—ΑΙ ΓΡΑΠΤΑΙ ΣΤΗΛΑΙ

Ἀφήκαμεν τελευταίαν τὴν σπουδαιότατην καὶ τὰ μάλιστα πολὺτιμον πηγὴν πρὸς ἀναγνώρισιν τινὰ τῆς ἀρχαίας Ζωγραφικῆς.

Ταύτην ἀποτελοῦσιν αἱ *γραπταὶ στήλαι*, ἥτοι αἱ ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ μαρμάρου γραμμέναι πολυχρόμοι εἰκόνες, ὧν ἄριστα καὶ σχεδὸν μοναδικὰ δείγματα ἀποτελοῦσιν αἱ τῶν Παγασῶν.

Διότι ἄλλαι ὅμοιαι ἐν Ἀττικῇ, ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου, ἐν Θεσπιαῖς, Ἡρακλείῳ καὶ Πομπηίᾳ, καὶ τελευταῖον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ εὐρεθῆσαι, μόνον τὰ περιγράμματα τῶν μορφῶν καὶ ἐλάχιστα ἔχνη βαφῶν διατηροῦσιν, εἶναι δ' αἱ πλείστοι ἀρχαϊκῆς ἢ ἀρκούντως μεταγενεστέρως περιόδου.

Ὅτι αἱ στήλαι αὗται ἀποτελοῦσι τὴν ἀρίστην πηγὴν τῆς Ζωγραφικῆς, ἀποδεικνύεται πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ ὅτι εἶναι σύγχρονοι τῶν μεγάλων Ζωγράφων, ὡς ποιηθεῖσαι μετὰ 500-1 π. Χ., δεύτερον ἐκ τοῦ ὅτι σχεδὸν πᾶσαι ἐγράψαν διὰ τῆς ἐγκαυστικῆς μεθόδου κατ' ἀνάγκην, δι' ἧς ἀκριβῶς ἐποιήθησαν τὰ πλείστα ἔργα πάντων τῶν ζωγράφων ἀπὸ τοῦ Πολυγνώτου καὶ ἐφεξῆς, καὶ τρίτον ἐκ τοῦ ὅτι αὐτὸ τοῦτο ὁμοίως *γραπτὰς στήλας* ἔγραψαν καὶ πολλοὶ τῶν ἀρίστων ζωγράφων τῆς Ἀρχαιότητος.

Τοῦ τελευταίου παραδείγματα ἀναφέρει ὁ Πλίνιος, λέγων ὅτι ὁ Ὀκταβιανὸς Αὐγούστος τῷ 29 π. Χ. ἐνετύπωσεν ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ Βουλευτηρίου τῆς Ῥώμης τὴν *Νεμέαν*, εἰκόνα ἀναθηματικὴν ἐπὶ μαρμάρου, ἔργον τοῦ περιφήμου ζωγράφου *Νικίου*, καὶ τὸν *Γλαυκίωνα* καὶ *Ἀρίστιππον*, εἰκόνα ἐπιτύμβιον πιθανῶς, ἐπὶ μαρμάρου ἐπίσης γεγραμμένην, ἔργον τοῦ ζωγράφου *Φιλοχάρους*.

Καὶ ὁ Πανσανίας ἀναφέρει ὅτι εἶδε σφριζομένας ἤδη τῷ 160 μ. Χ. ἐπιτύμβιους γραφάς, οἷα τῶν Παγασῶν, τοῦ ἰδίου Νικίου ἐν Τριτείᾳ τῆς Ἀχαΐας, καὶ ἄλλων ζωγράφων ὁμοίας ἐν Γαίῳ τῆς Ἀχαΐας, ἐν Σικυῶνι, ἐν Μαντινείᾳ, ἐν Ἀθήναις.

Τοιαῦτα παραδείγματα μεγάλων ζωγράφων, οὔτινες ἔγραψαν ἐπὶ μαρμάρου εἰκόνας, συνέλεξαν οἱ κ. κ. Winter καὶ Six, πλείστα δὲ καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ *μνημονευθείσῃ πραγματείᾳ* ἡμῶν ἐν τῇ *Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι* τοῦ 1908 σελ. 1-60.

Ἰδοὺ δὲ τίνες ζωγράφοι ἐποίησαν, κατὰ τὰς ἀνωτέρω ἐρεῦνας, εἰκόνας εἰς τὸ μέγεθος περίπου καὶ κατὰ τὴν μέθοδον τῶν Παγαστικῶν· ἐκτὸς τοῦ Νικίου καὶ Φιλοχάρους ὁ Πανσίας, ὁ *Νικόμαχος*, αὐτὸς ὁ *Ἀπελλῆς*, πιθανώτατα δ' ὁ *Μίκων*, ὁ *Παρράσιος*, ὁ *Ἀριστείδης*, ὁ *Πρωτογένης*, ὁ *Τιμόμαχος*, ὁ *Ἀντίδοτος*, ὁ *Ἀναξήνωρ*, ἴσως καὶ ὁ *Ἀπολλόδωρος*, *Ζεῦξις*, *Εὐπομπος*, *Σίμος*, *Θέων*, *Θέωρος*, *Ταυρίσκος*, *Ἀβρων*, *Λεοντίσκος*, *Σιμωνίδης*, ἡ ζωγράφος *Καλυψὼ* κτλ.

Ἄλλ' ἐντὸς τῶν ὀνομάτων τούτων περιλαμβάνεται ὅτι ἄριστον καὶ τελειότατον παρήγαγεν ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ Ζωγραφικὴ ἀπὸ τοῦ Πολυγνώτου μέχρι τῶν ἐσχάτων ἀναλάμψεων αὐτῆς.

Ζ.—ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Τίς λοιπὸν κατὰ ταῦτα δύναται ν' ἀποκλείσῃ τὴν πιθανότητα ὅτι τινὲς τῶν Παγαστικῶν γραφῶν ἀντιγράφουσιν ἢ μιμοῦνται εἰκόνας τῶν ἀνωτέρω ζωγράφων;

Ἐξ ἄλλου τίς θέλει ἐκφράσει πλέον τὴν ἀπελπίουσαν θεωρίαν ὅτι ἀπωλέσθησαν διὰ παντὸς δι' ἡμᾶς τὰ ἔργα τῶν μεγάλων Ἑλλήνων ζωγράφων, ἡ δὲ δὲν θὰ δυνηθῶμεν ἢ ἐν αὐταῖς ταῖς Παγασαῖς καὶ τῇ λοιπῇ Θεσσαλίᾳ, ἢ ἄλλαχού ν' ἀνεύρωμεν στήλην τινὰ καλῶς σφριζομένην καὶ φέρουσαν ὑπογεγραμμένον τὸ ὄνομα ἐνὸς τῶν ἀνωτέρω μεγάλων καλλιτεχνῶν, οὔτινες πολὺς βεβαίως τοιαύτας εἰκόνας ἔγραψαν;

Η.—Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΙΣ

Τὴν ἀνωτέρω πιθανότητα ἐνισχύει τὸ γεγονός, καθ' ὃ οὐ μόνον ἐν Παγασαῖς, ἀλλὰ καὶ καθ' ἅπασαν τὴν Θεσσαλίαν εὐρομεν ἐν καθολικῇ χρήσει τὴν συνήθειαν τοῦ νὰ κοσμήσῃ τοὺς τάφους διὰ γραπτῶν πολυχρῶμων

στηλῶν, σπανιώτατα δὲ δι' ἀναγλύφων, ἔτι δὲ ν' ἀναθέτωσιν εἰς τὰ ἱερὰ αὐτῶν καὶ πολλὰς μαρμαρίνας πλάκας μετὰ γραπτῶν παραστάσεων.

Τὸ δὲ σπουδαιότατον εἶναι ὅτι τὴν πάτριον ταύτην συνήθειαν, ἥτις ἐκ σχετικῶν ἀνακαλύψεων φαίνεται ὅτι ἐπεξετείνετο μέχρι Μακεδονίας καὶ Θράκης, διετήρουν οἱ Θεσσαλοὶ καὶ μακρὰν τῆς ἑαυτῶν πατρίδος· ἐκ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐσχάτως εὐρεθειῶν ὁμοίων γραπτῶν στηλῶν αἱ πλείστοι ἀνήκουσιν εἰς Θεσσαλοὺς.

Ἀλλὰ καὶ ἐπιγράμματα τινὰ τῆς Ἀνθολογίας περιγράφουσιν ὁμοίας στήλας ἀνηκούσας εἰς Θεσσαλοὺς, οὔτινες ἐν γένει παρετήρησαν ἐτι ἐξαιρετικῶς ἡγάπων τὴν ζωγραφικὴν, ὡς περὶ οἱ Τυρρηνοί, παρ' οἷς ἐπίσης ἦτο ἐν χρήσει ἡ ἐκ μαρμαρίου Ζωγραφικὴ.

Διότι καὶ ναοὶ καὶ ἡρώα, καὶ τάφοι καὶ οἰκίαι, καὶ

Δ. Δύο προσωπογραφίαι ἐπὶ ξύλου ἐγκαυστικῶς γεγραμμέναι καὶ πολυχρόμοι.

Ἐκ Φαγιούμ τῆς Αἰγύπτου. Ἔργα τῆς Β'-Δ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

στοαὶ καὶ ἄλλα οἰκοδομήματα εὐρέθησαν ἐν Θεσσαλίᾳ, φέροντα θαμνίλῃ καὶ ζωρὰ χρώματα, ὅπερ δὲν παρατηρεῖται ἐν τοιαύτῃ ἀφθονίᾳ ἀνὰ τὸν λοιπὸν Ἑλληνικὸν κόσμον, καίτοι τὸ πολὺ τούτου εἶναι γνωστότερον τῆς ἀπ' ὀλίγων μόλις ἐτῶν γνωσκομένης ἀρχαίας Θεσσαλίας.

Θ.—ΑΙ ΣΤΗΛΑΙ ΤΩΝ ΠΑΓΑΣΩΝ ΚΑΘ' ΕΑΥΤΑΣ

Ἐξετάζων τις ὡς σύνολον τὰς στήλας τῶν Παγασῶν εὐρίσκει ὅτι εἶναι ἔργα χειρωνακτικὰ ποιηθέντα μετὰ 300 καὶ 50 π. Χ. Τοῦτο ἀκριβῶς δεικνύει ὅτι οἱ ἐν Παγασαῖς ζωγράφοι εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν πρότυπα σημαντικῶν καλλιτεχνῶν ἐξ ὧν ἦντλουν.

Υπῆρχον βεβαίως καὶ οἱ ἀνευ προτύπων ἐργαζόμενοι, ἀλλὰ τὰ ἔργα αὐτῶν διακρίνονται εὐκόλως διὰ τὰ σφάλματα περὶ τὴν ἀπόδοσιν τῶν λεπτομερειῶν τῶν μορφῶν, καὶ τὴν ἀδυναμίαν περὶ ποικίλα ζητήματα, ὡς καὶ τὴν ἀδεξιότητα κατὰ τὴν ἐγκαυσὴν καὶ τὸν χρωματισμὸν.

Ἄλλ' ὅτι μετὰ τῶν ζωγραφιῶν τῶν Παγασῶν

υπάρχουσιν ἔργα πολλοῦ λόγου ἄξια, δεικνύοντα καλαιοθησίαν, λεπτότητα, ἀσκήσιν καὶ δεξιότητα εἰς τὴν σύνθεσιν, εἰς τὸν χρωματισμὸν καὶ τὴν ἐγκυαυσίαν, οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ.

Ἐτι δὲ μᾶλλον τινὰ τούτων δύναται νὰ ὑποθῶσιν εἰς ἄξιαν καλλιτεχνημάτων, ὡς ἡ εἰκὼν τῆς *Φίλας* καὶ μάλιστα ἡ τῆς *ἀρτιόκου γυναικός*.

ἔργον δυνάμενον ν' ἀνταγωνισθῇ πρὸς ἀρίστας εἰκόνας τῆς Ἀναγεννήσεως τῆς Ζωγραφικῆς.

Πρὸς τούτοις εἶναι πιθανώτατον ὅτι ἐν Παγασαῖς εἰργάσθησαν πρὸς γραφὴν τῶν εὐρεθεισῶν στηλῶν καὶ *Σικυνῶν* τεχνῖται, ὡς λέγομεν κατωτέρω ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ζωγραφικῆς καὶ ἐν τοῖς καθ' ἑκάστον ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν στηλῶν.

Α. Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΛΟΣ

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΟΪΚΕΝ*

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Μὲ τὰ βιβλία ταῦτα, τὰ ὁποῖα παρ' ὅλον τὸ πλῆθος αὐτῶν ἐπροτιμήσαμεν νὰ ἀπαριθμήσωμεν ὅλα σχεδόν, εἰς τὴν ἀκρίβειαν μᾶλλον ἢ εἰς τὴν εὐαρέστησιν τῶν ἀναγνωστῶν χαρισθέντες, ἀνέπτυξεν εὐγλωττως καὶ διεσαφήνισε μετ' ἐξάρσεως πάντοτε καὶ ἰσχυρᾶς διαλεκτικῆς τὴν γνωσιολογικὴν του θεωρίαν καὶ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῆς τὸ ὅλον σύστημά του ὁ Ὁϊκεν. Ἡ νέα αὕτη φιλοσοφικὴ ἀντίληψις τοῦ κόσμου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς ὁποίας πλανᾶται, κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, ἡ ἰδέα τῆς δημιουργίας νέου ἀνθρώπου καὶ νέου πολιτισμοῦ, εἶναι ἀκόμη ἐν τῇ γενέσει καὶ τῇ διαπλάσει τῆς.

Διὰ τοῦτο, πρὸ τῆς ἀπονομῆς τοῦ βραβείου Νόμπελ εἰς τὸν Ὁϊκεν, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι ὄχι μόνον τὸ σύστημά του ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομά του ἦτο ἄγνωστον εἰς εὐρυτέρους κύκλους ἔξω τῆς Γερμανίας. Καὶ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς μία ἀπὸ τὰς σπουδαίας πρὸς τὸν πολιτισμὸν ὑπηρεσίας τοῦ βραβείου Nobel καὶ τῆς Ἀκαδημίας τῆς Στοκχόλμης ἥτις ἀπονέμει αὐτό, ὅτι ἤλθε σήμερον νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν ὅλου τοῦ κόσμου εἰς τὸν μετριοφρονά καὶ συμπαιθῇ φιλόσοφον τῆς Ἰένας, τοῦ ὁποίου ἡ διανόησις θὰ ἀποτελέσῃ ἴσως ἐν τῶν φωτεινοτάτων σημείων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς φιλοσοφίας.

Τῆς διανοήσεως ταύτης θέλομεν νὰ δώσωμεν ὅσον τὸ δυνατόν ἀπλὴν καὶ περιεκτικὴν εἰκόνα εἰς τοὺς Ἕλληνας. Δυστυχῶς τὸ μέγιστον μέρος τοῦ κοινοῦ διατελεῖ πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν σοβαρὰν διανοητικὴν κίνησιν τῶν πολιτισμένων χωρῶν. Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ κατάλληλος στιγμή νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερείας. Ἀλλὰ πόσον εἶναι δύσκολον νὰ κατανοηθῶσιν αἱ βάσεις καὶ ἡ διεξαγωγὴ καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς Ὁϊκενικῆς φιλοσοφίας, ὅταν εἶναι ἐν πολλοῖς ἄγνωστος παρ' ἡμῖν ἡ εὐρυτάτη πάλῃ τῶν ἰδεῶν ἡ διεξαγομένη ἐν ταῖς χώραις τοῦ πολιτισμοῦ, ὅλα τὰ μεγάλα κοινωνικὰ καὶ ἰδεολογικὰ ρεύματα διὰ τῆς συγκρούσεως καὶ τοῦ ἀγῶνος τῶν ὁποίων

προάγεται ἡ ἀνθρωπότης, ὅταν καμία τάξις ἀνθρώπων δὲν ἔχῃ συστηματοποιήσει καὶ διευκρινήσει ἀκόμη ἰδέας καὶ ἀρχὰς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων νὰ προσπαθῇ νὰ ἀντιληφθῇ ὅλα τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς καὶ δὴ καὶ τὰ πνευματικά. Διὰ τοῦτο θὰ προσπαθῶμεν μὲν νὰ δώσωμεν ἰδέαν τινὰ τοῦ συστήματος τοῦ Ὁϊκεν, θὰ συστήσωμεν ὅμως συγχρόνως εἰς πάντας ἐκείνους, ὅσοι δὲν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἔχουσιν ἐν τῇ διανοίᾳ των μόνον ἀτελεῖς ἰδέας περὶ πάντων, νὰ μὴ ἀρκεσθῶσιν εἰς τὰ ἐμὰ ἀλλὰ νὰ προσπαθῶσιν διὰ συστηματικωτέρας μελέτης νὰ κατανοήσωσιν οὐσιαστικῶς καὶ τὴν ὅλην πνευματικὴν κίνησιν τῆς Εὐρώπης καὶ τὸν Ὁϊκεν.

Ὁ Ὁϊκεν ὁρμᾶται ἀπὸ τὴν κριτικὴν ἐξέλεξις τῶν μέχρι τοῦδε ἀποτελεσμάτων τῆς φιλοσοφικῆς θεωρίας. Ἐνώπιον τοῦ φιλοσοφοῦντος ἀνθρώπου ἡγείρετο πάντοτε ἡ μεγάλη, αἰωνία καὶ ἀνυπερβλήτος ἀντίθεσις, ὑποκείμενον — ἀντικείμενον, ψυχὴ — σῶμα, ἐσωτερικὸς κόσμος — ἐξωτερικὸς κόσμος, τοπικὴ ἔκτασις — συνειδητὴ ἐνέργεια. Τὸ σπουδαιότατον πρόβλημα ἦτο ἡ ὑπερνίκησις τῆς ἀντιθέσεως, ἡ ἀρσις τοῦ χάσματος, ἡ κατανόησις τοῦ ἔξω κόσμου ὑπὸ τοῦ νοοῦντος ἐγὼ καὶ ἐξήγησις τῆς σχέσεως αὐτῶν. Ἀλλὰ ἄλλοι μὲν τῶν φιλοσόφων ἔλαβον ὡς ἀφετηρίαν τὸ ὑποκείμενον, τὸ νοοῦν ἐγὼ καὶ ἐκ τούτου προσεπάθησαν νὰ ἐρμηνεύσωσι τὸ πᾶν καὶ ἡ τάσις αὕτη ἐγέννησε τὰ ποικίλα ἰδεολογικὰ συστήματα (Intellektualismus, Idealismus). Ἄλλοι δὲ φιλόσοφοι ὠρμήθησαν ἀπὸ τοῦ ἀντικειμένου, ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ ἡ φορὰ αὕτη παρήγαγε τὰ συστήματα τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας (Naturalismus, Realismus). Ἀλλὰ οὐδετέρω τῶν μεγάλων τούτων διευθύνσεων ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ ὑπερέβαλε τελεσφόρως τὴν ἀρχικὴν ἀντίθεσιν. Καὶ ἡ μὲν ὑποκειμενικὴ φιλοσοφία ἀποσπασθεῖσα τῆς πραγματικότητος ἔφθασε μέχρι τοῦ νὰ ἀρνηθῇ τὸ δυνατόν τῆς γνώσεως τῶν πραγμάτων ἢ καὶ πᾶσαν ὄντοτητα εἰς αὐτά, ἡ δὲ ἀντικειμενικὴ φιλοσοφία θεωρήσασα τὸν νοοῦντα ἀνθρώπον ὡς ἀπλοῦν τμήμα τῆς φύσεως, ἔφθασε μέχρι τοῦ νὰ ἐξηγῇ πάντα τὰ φαινόμενα τοῦ τε ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ

βίου τῶν ἀνθρώπων ὡς ἀπλᾶς μηχανικὰς λειτουργίας τῶν ὀλικῶν μορίων.

Ὁ Ὁϊκεν κατακρίνει ἐξ ἴσου ἀμφοτέρας τὰς τάσεις ταύτας καὶ φρονεῖ, ὅτι ἡ φαινομενικῶς ἀνυπερβλήτος ἐκείνη ἀντίθεσις δὲν ἔγκειται εἰς τὰ πράγματα, ἀλλ' εἶναι σφάλμα τῆς γνωστικῆς τοῦ ἀνθρώπου μεθόδου. Ἐφ' ὅσον ὁ ἀνθρώπος προσπαθεῖ μόνον διὰ θεωρίας ὁρμώμενος ἀπὸ τὸ ὑποκειμενικὸν ἐγὼ, ἢ μόνον δι' ἀπλῆς ἐμπειρίας ὁρμώμενος ἀπὸ τὸν ἔξω κόσμον, νὰ γνωρίσῃ τὰ πράγματα, εἶναι ἀδύνατον νὰ εὕρῃ πλήρη, συνεπῆ, ὅσον τὸ δυνατόν ἱκανοποιητικὴν ἐρμηνείαν τῶν φαινομένων τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς.

Ὁ ἀνθρώπος πρέπει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ῥοὴν καὶ κίνησιν τῶν πραγμάτων, ὡς πρᾶγμα καὶ αὐτός, νὰ μετάσχῃ τῶν φαινομένων, ὡς φαινόμενον, ὡς ζῶν ὁργανισμός, ὡς μέρος τῆς παγκοσμίου λειτουργίας τῆς ζωῆς καὶ ἀπὸ τῆς ζωῆς νὰ προσπαθῇ νὰ κατανοήσῃ τὴν ζωὴν, τὴν κίνησιν τῶν πραγμάτων, τοὺς νόμους αὐτῶν, τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν.

Μόνον ἐμβαδύνοντες εἰς τὴν ζωὴν, θὰ ὑπερνικήσωμεν τὴν φαινομενικὴν ἀντίθεσιν ὑποκειμένου καὶ ἀντικειμένου, καὶ τότε θὰ σχηματίσωμεν καθαρὰν ἔννοιαν τοῦ εἶναι καὶ τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τὰ πράγματα. Ἡ ζωὴ εἶναι ἡ ἐμπειρία, ἀπὸ τῆς ὁποίας θὰ ὁρμηθῶμεν, ἡ δὲ ποικικιλότροπος ἐκδήλωσις τῆς λειτουργίας αὐτῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ κοσμοϊστορικὴ ἐμπειρία, εἶναι τὸ δεδομένον, διὰ τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ ὁποίου θὰ ἀναζητήσωμεν τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τῆς γνώσεως καὶ πάντων τῶν πρὸς τοῦτο συναφῶν.

Τί εἶναι λοιπὸν ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ; Πῶς ἐμφανίζεται ἡ λειτουργία αὐτῆς ἐν τῷ κοσμοϊστορικῷ τούτῳ δεδομένῳ; Εἶναι ἀπλῆ τις καὶ ὁμοιόμορφος λειτουργία, ἀενάως ἐπαναλαμβανόμενον φαινόμενον ὀλικὸν παράλληλον πρὸς τὰ λοιπὰ ἐν τῇ φύσει, ἢ μὴ μόνον αἱ κατὰ τῇ ζωῇ γεννῶνται ἀνάγκαι, ἀντιθέσεις, ἀγῶνες, καὶ ἐμφανίζεται εἰς πόθος πρὸς βαθύτεραν πλήρη κατάληψιν τοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς, μία τάσις πρὸς ἐσωτερικὴν μεταβολήν; Ἐὰν συμβαίῃ τὸ πρῶτον, πᾶσα φιλοσοφία πέραν τῆς μηχανικῆς ἐξηγήσεως τῶν φαινομένων εἶναι περιττή. Ἐὰν συμβαίῃ τὸ δεύτερον, ὄχι μόνον αἱ κατὰ μέρος ἐκδηλώσεις, ἀλλὰ ὁλόκληρος ἡ ζωὴ παρουσιάζεται πρὸ ἡμῶν ὡς πρόβλημα, τοῦ ὁποίου ἡ λύσις εἶναι τὸ θέμα τῆς φιλοσοφίας. Λοιπὸν ἡ ἐρευνὰ τῆς ζωῆς ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐμπειρίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος ἀποδεικνύει, ὅτι αὕτη δὲν εἶναι ἀπλοῦν φαινόμενον. Ὁ ἀνθρώπος εἶναι βεβαίως μέρος τῆς φύσεως, ἡ ζωὴ του ἐν τῇ φύσει ἔχει τὴν ἀρχὴν της καὶ ὡς ἐκ τούτου συμμετέχει τοῦ παγκοσμίου περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος. Ἦτο λάθος ὅλου τοῦ παλαιότερου ἰδεαλισμοῦ, ὅτι παρεγνώ-

ριζε τὸ γεγονὸς τοῦτο καὶ ἠρνεῖτο εἰς τὴν φύσιν πᾶσαν σημασίαν. Ἡ πρώτη βαθμὶς τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως εἶναι ἡ φυσικὴ. Ἡ ὕλη κατέχει τὸν ἀνθρώπον ὁλόκληρον τελείως, ἐν αὐτῇ κινεῖται καὶ ζῇ, αἱ ἀνάγκαι αὐτῆς διεισδύνουσι μέχρι τῶν μυχιαιμάτων καὶ διευθύνουσι πᾶσαν ἐνέργειάν του. Ὁ ἀγὼν τῆς αὐτοσυντηρησίας τὸν περιβάλλει πανταχόθεν καὶ τὸν παρακολουθεῖ ἀενάως· ὅλα τὰ ψυχικὰ φαινόμενα, τὰ συναισθηματικά, ἡ χαρὰ, ἡ λύπη, εἶναι φαινόμενα ὕλικα. Ἡ ψυχὴ λειτουργεῖ διὰ τοῦ μηχανισμοῦ τῆς προσλήψεως. Πᾶν ὅ,τι προάγει καὶ στηρίζει τὸν ἀνθρώπον εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ὑπάρξεως, προξενεῖ χαρὰν καὶ θεωρεῖται καλόν· πᾶν ὅ,τι ἀδυνατίζει καὶ κωλύει αὐτόν, προξενεῖ λύπην καὶ θεωρεῖται κακόν. Ἀπὸ τὴν πρώτην, τὴν φυσικὴν ταύτην βαθμίδα, ἐξεκίνησεν ὅλη ἡ ἀνθρωπότης, καὶ μέχρι σήμερον ὁ μέσος ὅρος εὐρίσκεται ἀκόμη ἐν τῷ σταδίῳ τούτῳ. Ἐν τῇ βαθμίδι ταύτῃ ἡ ἐλευθερία περιορίζεται πανταχόθεν, ὁ ἀνθρώπος κινεῖται ὑπὸ φυσικῶν ἐνστίκτων καὶ ἐξωτερικῶν ἐλατηρίων, ὧν τὸ σπουδαιότατον καὶ ἰσχυρότατον εἶναι τὸ συμφέρον. Ἐν τούτοις εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο αἰσθάνεται ὁ ἀνθρώπος πίεσιν αἰωνίαν, σπουδαῖον τι ἐλλείπει ἀπὸ τὴν ὑπαρξίν του, μία ἀγωνιώδης τάσις πρὸς αὐθυπαρξίαν καὶ αὐτοτέλειαν κατέχει αὐτόν. Ἡ κοσμοϊστορικὴ ἐμπειρία τῆς ζωῆς δεικνύει, ὅτι ἀκριβῶς ἐν τῇ βαθμίδι ταύτῃ γεννῶνται ἀντιθέσεις τινές, διαμορφώσεις τῆς ζωικῆς λειτουργίας καὶ μεταβολαὶ τοιαῦται, αἵτινες τείνουσι νὰ ἐξέλθωσι τῆς φυσικῆς ἀλληλουχίας, ἡ ζωὴ παρὰ τισιν ἀτόμοις ἢ καὶ ἐν τῷ συνόλῳ ἀρχίζει νὰ ἐσωτερικεύεται, προσπαθεῖ νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ τὴν ἀπόλυτον κυριαρχίαν τῆς ὕλης φύσεως. Ὁ πόθος οὗτος πρὸς ἐσωτερικοποίησιν, πρὸς ἀπελευθέρωσιν, πρὸς ἐκπνευματώσιν τῆς ζωῆς εἶναι ἡ ἐμφάνισις τοῦ νοητικοῦ βίου (Geistesleben) ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

Ἡ δρᾶσις τοῦ ἀνθρώπου δὲν περιορίζεται πλέον μόνον εἰς τὴν αὐτοσυντηρησίαν. Ἐχομεν παραδείγματα πλείστα, ὅτι φθάνει μέχρις αὐτοθυσίας διὰ σκοποὺς κοινωνικοῦς, διὰ τὸ ἀγαθὸν τῶν ἄλλων. Οὕτως ἡ λειτουργία τῆς ζωῆς προσπαθοῦσα νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν ἀπλὴν συνάφειαν πρὸς τὰ πράγματα, νὰ στραφῇ πρὸς ἑαυτὴν καὶ νὰ σχηματίσῃ μίαν ἐνότητα, ἀντιδρᾷ εἰς τὰς ἐξωτερικὰς ἐπιδράσεις, καὶ εἰς τὰ ἀπλᾶ συμβεβηκότα τῆς ζωῆς εἰσέρχεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον αὐτοβούλος ἐνέργεια. Τοῦτο εἶναι γεγονὸς ἱστορικόν, διαπιστούμενον ὑπὸ ποικιλοτάτας διαβαθμίσεις, εἰς τινα μὲν ἄτομα εἰς μέγαν βαθμόν, εἰς τὸ σύνολον δὲ ὀλιγώτερον καὶ μὲ βραδείαν πρόοδον.

Ἡ φυσικὴ ὑπαρξὶς γίνεται μέσον. Ἀπέναντι τοῦ βασιλείου τῆς φύσεως ἡ ἀνθρωπότης δημιουργεῖ τὸ βασίλειον τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐν τῇ ἀγρίᾳ πάλῃ τῆς φυσικῆς ὑπάρξεως προβαίνει βαθμιαίως ἐν νέον εἶδος πραγματικότητος, μία

* Τέλος. «Παναθήναια» 28 Φεβρουαρίου.

υψηλότερα βαθμίδες τῆς ζωῆς, ἡ νοητικὴ ζωή. Συγχρόνως προβαίνει καὶ ἡ γνῶσις. Ἐν τῇ φυσικῇ βαθμίδι δὲν ὑπάρχει ἐπίγνωσις τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μόνον ἀπλὴ γνῶσις τῶν ὄρων τοῦ βίου. Ἡ τελεία γνῶσις, ἡ ἐπίγνωσις (das Erkennen) εἶναι δυνατὴ μόνον ἐν τῷ νοητικῷ βίῳ. Ἀλλὰ πρὶν ἢ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῆς ἐννοίας τοῦ νοητικοῦ βίου, δρεῖλομεν νὰ τονίσωμεν τὸν καθαρῶς ἐξελικτικὸν χαρακτήρα, ὃν νοεῖται ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ ἐν τῇ ἀνθρωπότητι. Ὁ παλαιότερος ἰδεαλισμὸς πάντοτε υπέθετεν, ὅτι εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ἐν πάσῃ βαθμίδι καὶ καταστάσει τῆς ζωῆς, εἶναι δεδομένος, ἔτοιμος, τέλειος ὁ νοητικὸς βίος καὶ τὸ νοητικὸν εἶναι. Τοῦτο διαρρήδην ἀντικρούει ὁ Ὅϊκεν. Ὁ κόσμος δὲν εἶναι τελειωμένος, ἔτοιμος, οὔτε ἡ ἀνθρωπότης, ὁ νοητικὸς βίος δὲν εἶναι δεδομένος, ἀλλὰ ἡ ζωὴ κινεῖται πρὸς αὐτόν, ἀγωνίζεται πρὸς κατάκτησίν του. Ὅσον περισσότερον νικάται καὶ κατακτάται ἡ ἐξωτερικὴ φύσις, τόσον περισσότερον ἐμφανίζεται ὁ νοητικὸς βίος. Ἀλλὰ ὅπως ἡ ὅλη ζωὴ, οὕτω καὶ ἡ νοητικὴ, εἶναι πρόβλημα. Ποῦ ἐμφανίζεται; πῶς δρᾷ; ποῖα τὰ δεδομένα της, ἡ ἐννοία της; Ἐπειτα, πῶς συμβιβάζεται μετὰ τὴν φυσικὴν βαθμίδα, πῶς υπερνικά τὴν ἀντίθεσιν ὑποκειμένου καὶ ἀντικειμένου, πῶς φέρει εἰς τὴν γνῶσιν;

Ἐν ᾧ ὁ φυσικὸς βίος εἶναι παρὰθεσις φαινομένων, τὰ ὁποῖα ἐπεξεργάζεται ὁ μηχανισμὸς τῆς προσλήψεως, ὁ νοητικὸς εἶναι ἐν ὅλῳ, μία ἀνωτέρα ἐνιαία πραγματικότης, τῆς ὁποίας τελεία ἐμφάνισις ἐν τῇ ζωῇ εἶναι ἡ δημιουργία (Schaffen), ἡ μόρφωσις νέας ὀντότητος (die Wesensbildung). Ὁ νοητικὸς βίος ἐνυπάρχει, ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἀπαλλαγθῇ ἀπὸ τὸ ἐνστικτον τῆς αὐτοσυντηρησίας διὰ σκοποὺς γενικωτέρους καὶ οὐσιαστικωτέρους. Ἐν πρώτοις τοιοῦτον στάδιον εἶναι ἡ *ἡθική*. Ἡ φύσις ποτὲ δὲν ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἡθικὴν τὴν ὑπηρετοῦσαν γενικωτέρους σκοποὺς. Τί μᾶς ἀποδεικνύει ἡ ἔρευνα τῆς ἀνθρωπότητος; ὅτι ἐν τῇ φυσικῇ βαθμίδι ἡ μόνη κινουσα δύναμις εἶναι τὸ *συμφέρον*. Τὸ συμφέρον δὲν ἐπιδεικνύει εἰς τοὺς ἀνθρώπους σκοποὺς πέραν τοῦ κύκλου τῆς ζωῆς των, ἀλλὰ πλεονεκτήματα καὶ ἀπειλάς. Ἀκριβῶς ὁ θαυμασμός, τὸν ὁποῖον ἐκφράζει ὁ συνήθης ἄνθρωπος, διὰ τὰς ὀλίγας ἐκείνας στιγμὰς, καθ' ἃς ἄτομα ἢ λαοὶ ἔδειξαν φρόνημα ἡρωϊκὸν καὶ αὐτοθυσίαν, περιέχει καὶ τὴν κρίσιν διὰ τὴν ἡθικὴν κατάστασιν ὅλης τῆς ἄλλης ἀνθρωπότητος. Ἀκόμη καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐν τῇ τέχνῃ καὶ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, τῶν περισσοτέρων ἀνθρώπων ὁ πόθος δὲν τείνει πρὸς τὸ *πρᾶγμα*, ἀλλὰ πρὸς τὰ πλεονεκτήματα, ἅτινα πηγάζουν ἐξ αὐτοῦ διὰ τὸ ἄτομον. Πολλὰ καὶ εἰς περιπτώσεις αὐτοθυσίας ὑπὲρ γενικωτέρων σκοπῶν βαθύτερα ἔρευνα ἀποδεικνύει, ὅτι ἐκί-

νησαν τὸν ἄνθρωπον ἐλατήρια ἐγωϊστικά. Πανταχοῦ ἡ ἔκτασις τοῦ ἀνθρώπου μέσα εἰς τὸ ἴδιόν του ἐγώ. Τόσον ἰσχυρὰ κρατεῖ αὐτὸν ἡ φύσις καὶ τὸν ἀναγκάζει νὰ τὴν ὑπηρετῇ. Ὁ νοητικὸς βίος, καὶ ἂν ἐμφανίζεται, εἰς τὸ στάδιον τοῦτο εἶναι ἀπλοῦς συνοδὸς τῶν φυσικῶν ἐλατηρίων. Ἡ φύσις μᾶς ἀρνεῖται τὰ μέσα πρὸς κατάκτησιν τῶν ἰδεωδῶν.

Λοιπὸν ποῦ εἶναι ἡ σωτηρία; Ἡ πρέπει νὰ μὴν ὑπάρχῃ εἰς τὴν ψυχὴν μας ὁ πόθος τῆς τελειότητος, τῆς ἀληθείας, τῆς οὐσιαστικῆς ζωῆς, τῆς ἀγάπης καὶ ἡμεῖς νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὸ νὰ εἴμεθα ἀπλᾶ μηχανικὰ φαινόμενα, ἢ πρέπει νὰ δημιουργηθῇ νέα πραγματικότης, νέος βίος μετὰ τὴν κατανίκησιν, μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς ἀπλῆς φυσικῆς ζωῆς, μετὰ τὴν ἀπόλυτον κυριαρχίαν τῆς νοητικῆς.

Αὕτη ἡ ἐσωτερικὴ μεταβολὴ τοῦ βίου ὑπερνικά τὴν ἀντίθεσιν τοῦ ἔσω καὶ τοῦ ἔξω κόσμου, τοῦ ἐγώ καὶ τῆς φύσεως, χωρὶς νὰ ἐκμηδενίζεται ἡ φύσις. Οὕτω διὰ μέσου μιᾶς ἀρνήσεως φθάνομεν εἰς τὴν θετικὴν δημιουργίαν νέου νοητικοῦ περιεχομένου τῆς ζωῆς. Ἐδῶ ἔγκειται ἡ ἀπολύτρωσις. Ἀλλ' ἡ ἀνάβασις τῆς ἀνθρωπότητος εἰς τὴν νέαν ζωὴν εἶναι βαθμιαία, καὶ εἰς τὴν ἀπολύτρωσιν ταύτην φθάνει τὸ καθ' ἕκαστον ἄτομον, ὅταν ἀπαρνηθῇ τὴν μικρότητα ατομικοῦ ἐγώ. Τότε ἀκριβῶς κυριαρχεῖ καὶ ἡ ἀληθὴς ἡθικὴ, ἡ ὁποία δὲν τείνει πλέον εἰς τὴν φυσικὴν αὐτοσυντηρησίαν, ἀλλ' ὑπηρετεῖ τοὺς γενικὸν σκοποὺς τῆς ζωῆς. Ἡ φωνή, ἡ ἐσωτερικὴ ἀπαίτησις μιᾶς τοιαύτης ἡθικῆς ἡκούσθῃ πάντοτε ἐν τῇ ἀνθρωπότητι, καὶ ὅπου κατῴρθωσεν νὰ φθάσῃ εἰς κυριαρχίαν, ἐπλήρωσεν τὴν ζωὴν ἀπὸ ἡδονῆς, ἀγάπης, χαρᾶς. Ἡ ἡθικὴ αὕτη εἶναι ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὴν προαίρεσιν τοῦ καθ' ἕκαστον ατόμου, εἶναι ὑπεράνω ὅλων καὶ μέσα εἰς ὅλους, εἶναι ἀληθινὴ ἐμφάνισις τοῦ νοητικοῦ βίου. Καὶ ἐν ᾧ ἐν τῇ φύσει κυριαρχεῖ ὁ ἀγὼν ὅλων καθ' ὅλων, ὁ ἄγριος ἐγωϊσμός, ἐν τῷ νοητικῷ βίῳ ἀναπτύσσεται ὅχι πλέον ἡ ἐξ ἐνστικτου ἀγάπη, ἡ φυσικὴ ἔλξις, ἀλλὰ ἡ μεγάλη, ἡρωϊκὴ ἀγάπη, ἡ ἀγάπη τῶν θρησκειῶν, ἡ ἀγάπη ἐνὸς Χριστοῦ. Τοιαύτην σημασίαν κατέχει ἐν τῇ Ὀυκηνικῇ διανοήσει ἡ *ἡθική*, ὥστε κατ' ἀρχὰς τὸ σύστημα του ὀνομάσθῃ ὑπὸ τινων ἡθικῶν ἰδεαλισμῶν. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ἡθικῆς ἄλλα περιέχοντα, ἐν οἷς ἀναπτύσσεται ὁ νοητικὸς βίος, εἶναι ἡ καλλιτεχνία, ἡ ἐπιστήμη, ἡ κοινωνικὴ δρᾶσις. Εἰς πᾶν εἶδος τέχνης ἢ ἐπιστήμης ἐν διαφόρῳ περιεχομένῳ δύναται νὰ δημιουργηθῇ διὰ τῶν δυνάμεων τοῦ νοητικοῦ βίου ἡ νέα πραγματικότητα. Ἡ ἀλήθεια, τὸ ὄραϊον, τὸ δίκαιον γίνονται σκοποὶ ὑποτελεῖς ἔξω ἀπὸ τὸ ατομικὸν ἐγώ καὶ ἐπιδιώκουν ἀποτελέσματα ἀνεξαρτήτως τῆς καταστάσεως τῶν ατόμων τῆς εὐεξίας ἢ δυστυχίας αὐτῶν. Ἐὰν ὅμως ὁ ἄνθρωπος ὑποτάξῃ

τοὺς πόθους τούτους εἰς ἄλλους σκοποὺς καὶ θελήσῃ νὰ τοὺς κάμῃ ὄργανά του, γίνονται κενὰ κελύφη καὶ τύποι ἀνευ περιεχομένου, διότι τὴν δυνάμιν των τὴν ὀντομορφωτικὴν ἀντλοῦσιν ἀπὸ τὸν νοητικὸν βίον, ὅστις εἶναι σκοπὸς ἀλλ' ὄχι μέσον. Ὅταν δὲ κατορθώσῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐσωτερικοποίησιν τῆς ζωῆς, ἡ ἐνέργεια, τὴν ὁποίαν ἐν τῇ φυσικῇ βαθμίδι αἰσθάνεται ὡς βάρος, λαμβάνει ἐσωτερικὴν ἀξίαν, γίνεται ἐλευθερία καὶ χαρὰ. Ἐνέργεια (Thätigkeit) ὑπάρχει πανταχοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ αὐτενέργεια (Selbstthätigkeit) ὑπάρχει μόνον ἐν τῷ νοητικῷ βίῳ, διότι ἐκεῖ καταπίπτουν τὰ ὄρια τοῦ ατομικοῦ ἐγώ, ἐπομένως καὶ οἱ περιορισμοὶ αὐτοῦ, ὁ ἄνθρωπος περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῷ ὅλον τὸν κόσμον, γίνεται μικρόκοσμος καὶ ἐλεύθερος.

Ἡ τοιαύτη αὐτενέργεια ὑπάγει τὰ πράγματα εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς ζωῆς, ὁ ἄνθρωπος ἐπιγινώσκει τὸ εἶναι αὐτῶν, διότι γίνονται ὄργανα τῆς δημιουργίας τῆς νέας πραγματικότητος. Τῆς δημιουργίας (Schaffen) ἀποτέλεσμα εἶναι τὸ *ἔργον*. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος φθάσῃ εἰς τὸ ἔργον, ἔχει πλέον εἰσαγάγει τὰ πράγματα εἰς τὸν ἐσωτερικὸν του κόσμον. Τὸ ἔργον, εἶναι ἡ κορυφὴ τῆς ζωῆς ἐν αὐτῷ κατέκτησεν ὁ ἄνθρωπος τὸ εἶναι, τὴν νοητικὴν αὐτοτέλειαν, τὸν νέον κόσμον. Ἡ ἀνθρωπότης ἔφθασε μέχρι σήμερον ἐνίοτε μέχρι τοῦ ἔργου [Παρθενών, ἡθικαὶ νομοθεσίαι, Χριστιανισμός]. Ἐν τούτοις τὸ ἔργον δὲν εἶναι μονομερὲς ἀπαύγασμα τοῦ ἐκάστοτε πολιτισμοῦ, τὸ ἀληθὲς ἔργον προϋποθέτει δυνάμεις ἔξω ἀπὸ τὸν σύγχρονόν του πολιτισμόν. Δηλ. ὁ πολιτισμὸς, ἡ ἐκάστοτε ἐπιστημονικὴ, καλλιτεχνικὴ, τεχνικὴ, πρακτικοκοινωνικὴ, ἡθικοκοινωνικὴ κατάστασις τῆς ἀνθρωπότητος θὰ διεσπᾷτο εἰς ἀπλᾶς ἐνεργείας ἐν τοῖς διαφόροις τούτοις περιεχομένοις, ἀνευ ἐνότητος, ἂν αἱ ἐκδηλώσεις αὐταὶ δὲν ἐπήγαζον καὶ δὲν ἤντλουν τὴν ὀντομορφωτικὴν των δυνάμιν ἀπὸ ὑπερέραν τινὰ ἐνιαίαν πραγματικότητα, ἀπὸ τὸν κόσμον τὸν νοητικόν. Ἄρα ὁ νοητικὸς βίος εἶναι τι ὑπέρτερον ἀπὸ τὸν ἐκάστοτε μέχρι τοῦδε δημιουργηθέντα πολιτισμόν. Διὰ τοῦτο πάντες οἱ προηγούμενοι πολιτισμοὶ προσέκρουσαν καὶ ἀνετράπησαν καὶ ἔγινε ποθητὴ νέα δημιουργία, νέα ἀνύψωσις πρὸς τὸν νοητικὸν κόσμον, ὅστις εἶναι τὸ ὑπέρτατον δικαστήριον τῶν πολιτισμῶν.

Διὰ τοῦτο κάθε πολιτισμὸς γίνεται ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ προβληματικὸς καὶ αἰετοτε διὰ διατυπώσεως νέων προβλημάτων προβαίνει ἡ ἀνθρωπότης. Καὶ ὁ σύγχρονος δὲ πολιτισμὸς καὶ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα καὶ αἱ ἐν τῷ συνόλῳ ἔχει συγκεντρωθῇ εἰς ὀρισμένα προβλήματα, ἀπὸ τῆς λύσεως τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται τὸ μέλλον του. Πρὸς τὴν ἐπίλυσιν δὲ τῶν προβλημάτων τούτων διὰ τοῦ νοητικοῦ βίου προσπαθεῖ νὰ ὁδηγήσῃ τὴν ἀνθρωπότητα ὁ Ὅϊκεν.

Ἀλλὰ ποῖον εἶναι τὸ εἶδος τῆς ὑπάρξεως τοῦ νοητικοῦ βίου; Μήπως ὅλη ἡ ἀναγνωρισθεῖσα τάσις πρὸς αὐτὸν καὶ αἱ διατυπωθεῖσαι ἐμφανίσεις αὐτοῦ εἶναι ἀπλῶς φαινόμενον φυσικόν, ἰδιότης τῶν ἐγκεφαλικῶν μορίων τοῦ προχωρημένου ζώου, τὸ ὁποῖον καλεῖται ἄνθρωπος, ἀπόρροια τέλος τῆς ὕλης ἢ εἶναι ἄλλο τι; Εὐνόητον εἶναι, ὅτι ἐδῶ ἔχομεν τὸ κρίσιμον σημεῖον τῆς Ὀυκηνικῆς φιλοσοφίας. Ἄν ἀπῆντα καταφατικῶς εἰς τὸ πρῶτον, τὸ σύστημά του θὰ περιεκλείετο ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας. Ἀλλ' ὁ Ὅϊκεν φρονεῖ, ὅτι ἐντὸς τῶν ὁρίων τούτων δὲν δύναται νὰ εὗρεθῇ ἡ ἀλήθεια, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λυθῶσι τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς. Ὁ νοητικὸς βίος εἶναι ἐντελὴς διάφορος τοῦ φυσικοῦ. Οὗτος εἶναι παράθεσις καὶ συνδυαστικαὶ κινήσεις ατόμων ἐν χώρῳ, ἐκεῖνος εἶναι σύνολον μετὰ ἐσωτερικὴν ἐνότητα. Ἐν τῇ φύσει ὁ ἀγὼν τῶν ατόμων πρὸς ἀλλήλα, πέραν αὐτῆς ἡ ἔνωσις ἐν ἀγάπῃ. Ὡστε εἶναι τι πέραν τῆς φύσεως ὁ νοητικὸς βίος, εἶναι τι ὑπερφυσικόν; Ὁ Ὅϊκεν γνωρίζει καὶ αἰσθάνεται καλῶς ὅτι οὐδεμία ἐννοία εἶναι μᾶλλον ἀντίθετος πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας, ἀπὸ τὴν τοῦ ὑπερφυσικοῦ. Ἀλλ' ὅμως φρονεῖ, ὅτι ἡ ἀποστροφή αὐτῇ εἶναι ἀπλὴ πρόληψις. Πᾶσα ἐποχὴ, λέγει, θεωρεῖ ὡς αὐτονόητον ἀλήθειαν, ὅτι αὕτη κατ' ἐξοχὴν ἰσχυρίσθῃ ἀπέναντι τῆς προηγηθείσης.

Οἱ νεώτεροι χρόνοι διὰ νὰ καταρτίωσι παλαιότερα καθεστῶτα, προσέβαλον μετὰ ὅλα τὰ μέσα τὴν ἐννοίαν τοῦ ὑπερφυσικοῦ, εἰς τοῦτο δὲ μεγάλως συνετέλεσε καὶ ἡ διὰ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐξερεύνησις εὐρυτάτων πεδίων ὑλικῶν φαινομένων κατὰ πάσας τὰς διετυπώσεις καὶ ἡ ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην ἀπομάκρυνσις τοῦ ἀγνώστου καὶ δημιουργία ὁλοκλήρου βασιλείου γνώσεων φυσικῶν. Ἀλλ' ὅμως τὴν ἐκδηλώσιν τῆς νοητικῆς ζωῆς ἐν τῇ ἀνθρωπότητι καὶ τὰς ἰδιότητάς, δι' ἃς ἐκδηλώθη, οὐδεὶς δύναται νὰ διαψεύσῃ, εἶναι δεδομένον τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Βῆμα πρὸς βῆμα, ὡς διετυπώσαμεν, διὰ τῆς ἡθικῆς, διὰ τῆς ἐπιστήμης διὰ τῆς τέχνης, διὰ τῶν ἀκατανίκητων πόθων τοῦ ἀπείρου, τοῦ τελείου, τῆς ἀμέσου γνώσεως, τῆς αὐτοτελοῦς ἐνεργείας ὑψώνεται ἡ ἀνθρωπότης πρὸς τὸν νοητικὸν βίον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἐμπειρικὸν εἶναι. Αὕτη ἡ ἀέναντος πρὸς τὰ ἐμπρὸς κίνησις, ὅχι κατὰ τὴν ἐννοίαν τῆς φυσικῆς ἐξελέξεως, ἀλλ' ἐντελὴς διαφόρος, εἶναι ἀκατάληπτος διὰ στοιχείων φυσικῶν, ὡς ἀπόρροια ἀπλῆς παραθέσεως ὑλικῶν φαινομένων. Ἐδῶ ἐκδηλοῦται μία ἀρχέγονος, ἀπὸ πᾶν πεπερασμένον οὐσιαστικῶς ὑπερέτερα δύναμις τοῦ ἀπείρου. Ὁ κόσμος ὅλος κινεῖται καὶ ἐξελίσσεται δι' αὐτῆς πρὸς τι ὑπέρτερον, τελειοῦται διὰ τῆς δυνάμεως ταύτης. Ὁ ἄνθρωπος συλλαμβάνει τὴν κίνησιν ταύτην. Καὶ τότε συγκρούεται πρὸς τὸ πεπερασμένον καὶ γεννῶν-

ται ἐν αὐτῷ οἱ πόθοι τοῦ ἀπείρου καὶ τελείου εἶναι καὶ οἱ ἀγῶνες πρὸς κατάρτησιν αὐτοῦ. Ὡστε ἐν τῷ νοητικῷ βίῳ ἐμφανίζεται κόσμος ὑπέρτερος, ὁ κόσμος τῆς τελείας πραγματικότητος, πρὸς ἣν τείνει τὸ φυσικὸν εἶναι.

Οὗτος εἶναι ἐν τῷ συνόλῳ καὶ ἐν τοῖς γενικωτέροις ὁ πυρὴν τῆς διανοήσεως τοῦ Ὁυῆκεν, τῆς ὁποίας μερικώτερον τὰ ἀποτελέσματα δύνανται νὰ συνοψισθῶσιν ἐν τοῖς ἑξῆς. *Ἡ γνωσιολογία* του ὁρμάται ἀπὸ τὴν *ζωὴν* (Lebensprozess). Ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀνεύρεσις τοῦ πραγματικοῦ κόσμου, δημιουργεῖται ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ὅσον οὗτος ἀνέρεχεται πρὸς τὸν κόσμον τοῦτον.

Μέτρον τῆς γνώσεως εἶναι ἡ ζωὴ. Ἐφ' ὅσον αὐτὴ ἐξελεύσεται, μεταβαλλομένη ἐσωτερικῶς καὶ αὐτοτελείουμένη, ἐπὶ τοσοῦτον ὁ ἀνθρώπος ἐπιγινώσκει τὸ εἶναι του. Ἡ ἔννοια αὕτη τῆς γνώσεως πρὸς τὴν λειτουργίαν τῆς ζωῆς, δίδει εἰς τὴν γνωσιολογίαν τοῦ Ὁυῆκεν *χαρακτῆρα ιστορικὸν καὶ ἐξελικτικόν*, τὸν ὁποῖον οὐδεμία ἐκ τῶν προτέρων εἶχε.

Ἡ λειτουργία τῆς ζωῆς παρουσιάζεται ὡς διμερής, ἐκ δύο βαθμίδων ἀποτελουμένη ὧν ἡ μία ὑπέρκειται τῆς ἄλλης. Πρὸς ἐπεξεργασίαν τοῦ διμεροῦς τούτου δεδομένου ὁ Ὁυῆκεν διακρίνει ἀπὸ τῆς ψυχολογικῆς τὴν νοολογικὴν μέθοδον. Ἡ μὲν ψυχολογικὴ ἐρμηνεύει τὰ κατ' ἄτομον φαινόμενα, ἡ δὲ νοολογικὴ, ἣν καλεῖ καὶ ἀναγωγικὴν (reduktiv) ἀνάγει καὶ κατατάσσει τὰς διαφόρους νοητικὰς ἐνεργείας εἰς τὸ ἐνιαῖον ὅλον τοῦ νοητικοῦ βίου καὶ ἐρμηνεύει αὐτὰς χωρὶς νὰ εἰδικεύεται ἀπὸ ἄτομα· οὕτω τὸ θέμα δὲν εἶναι πλέον «τί εἶναι ἡ νόησις διὰ τὸν ἀνθρώπον» ἀλλὰ «τί εἶναι ἡ ἐνέργεια ἐκάστου ἀνθρώπου ἐν τῷ νοητικῷ βίῳ;» Αἱ δύο μέθοδοι, ἐν ᾗ χωριστὰ πρέπει νὰ ἐνεργοῦσιν, ἐνοῦνται ἐν τῷ ἀποτελέσματι καὶ μᾶς δίδουσιν τὸν συμβιβασμὸν τοῦ ἰδεαλισμοῦ καὶ πραγματισμοῦ. Ὅσον περισσότερον περιεχόμενον κερδίζει ὁ νοητικὸς βίος, τόσον περισσότερον χρειάζομεθα ψυχικὴν ἐμπειρίαν, ὅσῳ βυθιζόμεθα εἰς τὴν ἐμπειρίαν, τόσῳ μειζὼν φαίνεται ἡ ὑπεροχὴ τοῦ νοητικοῦ βίου.

Ἡ συνθετικὴ ἐπεξεργασία τοῦ δεδομένου τῆς κοσμοϊστορικῆς ἐμπειρίας μᾶς δίδει τὸ σύνταγμα τῆς παγκοσμίου ζωῆς, ἥτοι τὸ ἐκάστοτε σύνολον τῶν ἔργων καὶ τῶν ἐνεργειῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν ἐμφάνισιν τοῦ νοητικοῦ βίου. Ἡ ἱστορία παρουσίασε μέχρι τοῦδε διάφορα συντάγματα, ἅτινα κρινόμενα διὰ τῆς ἀναγωγικῆς νοολογικῆς μεθόδου φανερώουσι τὸ ποσὸν τῆς ἀληθοῦς πραγματικότητος, ἣν κατέχουσι. Ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἀντελήφθη τὸ πᾶν ὡς ἁρμονικὸν σύνολον, ὡς *κόσμον*. Ὁ ἀνθρώπος δὲν εἶχε παρὰ νὰ ἀναπτύξῃ ἑαυτὸν εἰς τέλειον καλλιτέχνημα διὰ νὰ εὐρεθῇ εἰς ἀπόλυτον ἁρμονίαν πρὸς τὸ μέγα καὶ ὡραῖον καὶ αἰώνιον τεχνουργημα, τὴν φύσιν, ἣτις τὸν περιέβαλεν.

Οἱ Ἕλληνες λοιπὸν διέπλασαν τὸν πολιτισμὸν τῆς *μορφῆς*, αὐτοὶ διήνοιξαν τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν σημασίαν καὶ δύναμιν τῆς *μορφῆς* ἐν τῷ εἶναι. Ἀλλ' ἡ μορφή δὲν ἤρκει νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς ἐσωτερικὰς ἀντιθέσεις τῶν πραγμάτων, ἃς παρέβλεπον ἐκεῖνοι θεωροῦντες τὸ πᾶν ὡς κανονικὸν (normal). Διὰ τοῦτο ἡ μορφή δὲν ἤρρησε νὰ μείνῃ κενὴ περιεχομένοι, ἀπλῶς τύπος. Τὸ ὡραῖον, τὸ ὁποῖον ἠθέλε νὰ εἶναι κανὼν τῆς ζωῆς εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς ἐκδηλώσεις, ἐφάνη ὡς ἐπιπολαιότης ἐνώπιον τῶν φοβερῶν ἠθικῶν συγκρούσεων, αἵτινες ἐγεννήθησαν. Τότε ὁ κόσμος ἐφάνη πλήρης ἀντιθέσεων (unnormal) ἐξήρθη ἡ δύναμις τοῦ κακοῦ, ἡ γῆ καὶ ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων ἐθεωρήθη ἐρμῖον τῆς ὀδύνης καὶ τῶν στεναγμῶν. Τότε ὁ Χριστιανισμὸς ἤλθε νὰ ἄρῃ τὰς ἠθικὰς συγκρούσεις, ἔφερε νέον περιεχόμενον τοῦ νοητικοῦ βίου, κίνησιν ἠθικὴν μὲ κέντρον τὴν ἀγάπην. Ἀλλὰ ἡ ἔννοια τῆς ἀντιλήψεως τοῦ σύμπαντος, ὡς τινος ὅλου κεκλεισμένου καὶ τελειομένου μετεβίβάσθη εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν (Διοικητικὸν σύστημα τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας). Ἀλλὰ πρὸς τὴν ἔννοιαν ταύτην ἐγεννήθησαν πλείους ἀντιθέσεις, ὧν ἐκινεῖτο ἡ ἀντίληψις τοῦ κόσμου ὡς κινήσεως, ὡς ἀνελέξεως δυνάμεων καὶ οὕτω διεισφορῶν ὁ νέος πολιτισμὸς τῆς *δυνάμεως*, ὅστις ἀνέτρεψε τὸν προηγούμενον. Ἀπέναντι δὲ τοῦ τελευταίου τούτου, ὅστις ἐν τοῖς καθέκαστα καὶ ἐν τῷ συνόλῳ του ὑφίσταται τὰς προσβολὰς ποικίλων συγκρούσεων καὶ γίνεται προβληματικὸς, ζητεῖ ὁ Ὁυῆκεν νὰ ὑψώσῃ νέον πολιτισμὸν καὶ νέον ἀνθρώπον, μὲ τὸ ἰδεώδες τῆς κατακτήσεως τῆς νέας πραγματικότητος διὰ τῆς ὀντοποιήσεως (Wesensbildung) ἐν τῷ νοητικῷ βίῳ. Τότε ὁ ἀνθρώπος θὰ γίνῃ ἀληθῶς ἐλεύθερος, ἀπαλλαγείς τῆς φυσικῆς ἀναγκαιότητος, τότε θὰ ἐπικρατήσῃ ἡ μόνη ἀληθὴς ἠθικὴ, ἣτις δὲν συνίσταται εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς εὐεξίας, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῶν ἰδεωδῶν ἐν τῇ ζωῇ. Ἡ Τέχνη, ὡς εὐκόλως ἐννοεῖ τις, ἐν τῷ ὀντομορφωτικῷ συστήματι κατέχει θέσιν σημαντικωτάτην, διὰ τῆς τέχνης ἡ ζωὴ κατορθώνει ταχύτερον νὰ ὑπερνικήσῃ τὴν ἀδράνειαν τῆς φυσικῆς ὑπάρξεως.

Ἐνεκα τοῦ δεδομένου τῆς ἱστορικῆς ἐμπειρίας, ἐπὶ τοῦ ὁποίου βασιζέται ἡ γνωσιολογία τοῦ Ὁυῆκεν, ἡ *ἱστορία τῆς φιλοσοφίας* λαμβάνει ἰδιάζουσαν σημασίαν. Ἐν συνόλῳ δὲ τὴν βάσιν τοῦ συστήματος ἀποτελεῖ μία *φιλοσοφία τῆς ἱστορίας*. Παλαιαὶ ἀντιθέσεις ἐχώριζον *φιλοσοφίαν* καὶ *θεολογίαν* καὶ πολλάκις αἱ δύο αὗται ἐπιστήμαι ἔστησαν ἀπέναντι ἀλλήλων ὡς ἐχθραὶ ἐν τούτοις διὰ τὸν Ὁυῆκεν παρετηρήθη τὸ ἀξιοσημείωτον φαινόμενον, ὅτι πρῶτοι οἱ θεολόγοι ἤρχισαν νὰ ἐρευνῶσι διὰ συγγραμμάτων τὸ σύ-

στημα του, καὶ πρῶτοι ἔδωκαν ἐξαιρετικὴν σημασίαν εἰς τὰ διδάγματά του, καὶ τοῦτο διότι πρῶτον μὲν ὁ Ὁυῆκεν δὲν παραγνωρίζει καὶ δὲν διαγράφει μὲ μίαν γραμμὴν τὴν κοσμοϊστορικὴν σημασίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ τοῦναντίον τὴν ἐμφάνισιν καὶ ἐπικράτησιν αὐτοῦ θεωρεῖ ὡς σπουδαιότατον φαινόμενον τῆς ἱστορίας, διδακτικώτατον καὶ ἄξιον πάσης προσοχῆς, δεύτερον δέ, διότι ἡ ἰδέα τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς ὑπερνικήσεως τοῦ ὑλικοῦ κόσμου καὶ δι' ἐσωτερικῆς μεταβολῆς καθὼς καὶ ἡ ἰδέα ὑπερτέρας τῶν ἐνστίκτων ἀγάπης ἄγει τὸν Ὁυῆκεν εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ διὰ πρὸς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐννοεῖται ἔξω πάσης δογματικῆς ἢ ἐκκλησιαστικῆς διατυπώσεως αὐτῶν. Τὸν Χριστιανισμὸν ἀποκαλεῖ θρησκείαν τῶν θρησκείων.

Τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Ὁυῆκεν ἄλλοι μὲν ἐκάλεσαν *ἠθικὸν ἰδεαλισμὸν*, ἄλλοι *φιλοσοφίαν τῆς ζωῆς*, αὐτὸς δὲ ὁ φιλόσοφος κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτι *φιλοσοφίαν τῆς ἐνεργείας* (activismus).

Ὁ Ὁυῆκεν εἶναι ἰδεολόγος, ἀλλὰ ἀπὸ μὲν τὴν παλαιότεραν ἰδεολογίαν τὸν διακρίνει ὁ ἔκτυπος ἐξελικτικὸς χαρακτὴρ τῆς γνωστικῆς θεωρίας του, ἀπὸ τὴν γερμανικὴν δὲ φιλοσοφίαν τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων ἡ ἀνάμειξις του καὶ ἡ φιλοσοφικὴ ἐπεξεργασία τῶν προβλημάτων τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πλείστους τῶν ἐν Γερμανίᾳ συναδέλφων του, οἵτινες ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν ἐργαζόμενοι ἐπιστημονικῶς μέσα εἰς τὰ γραφεῖα των καὶ τὰ ἐργαστήριά των θέλουσι νὰ τηρήσωσι τὸν φιλοσοφικὸν τρίβωνα μακρὰν τῆς τύρβης τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεως ἀνθρώπων, ὁ Ὁυῆκεν ζητεῖ νὰ ὑψώσῃ τὴν φιλοσοφίαν ὡς ὁδηγὸν φάρον τῆς ὁρμητικῆς καὶ κλυδωνιζομένης ἀνθρωπότητος. Διὰ τοῦτο ὁρμάει ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ δὲν ζητεῖ νὰ δημιουργήσῃ συνθετικῶς τὴν πραγματικότητα. Ἀναγνωρίζει τὴν φύσιν, τὴν δύναμιν τῆς, τοὺς νόμους τῆς, ἀλλὰ συγχρόνως διαγιγνώσκει τὴν ἐπίδρασιν καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἰδεῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ, διαβλέπει σταθερὰν προόδον τῶν πολιτισμῶν καὶ κηρύττει, ὅτι ἡ ἐνέργεια ἐν τῷ νοητικῷ βίῳ καὶ ἡ δημιουργικὴ ἐργασία ἐν τῷ ὑπερτέρῳ κόσμῳ θὰ φέρῃ τὴν νέαν ἀνθρωπότητα, ὅτι ὁ ἀνθρώπος διὰ τῶν ἀγώνων του κατακτᾷ ἀσφαλῶς τὴν ἀληθὴ γνῶσιν καὶ τὸ ἀληθὲς εἶναι, ὅτι δὲν ὑπῆρξαν πολιτισμοὶ προγενέστεροι πρὸς οὓς νὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ στραφῇ ἡ ἀνθρωπότης καὶ νὰ περικλείσῃ ἐν αὐτοῖς τὰ ἰδεώδη τῆς. Πᾶσα ἐπιστροφή εἶναι ὀπισθοδρομῆσις, εἶναι ἄλλως τε καὶ ἀδύνατος. Ἐμπρὸς καὶ πάντοτε ἔμπροσ. Ἰσχυροτέρων παρόρμησιν πρὸς δρᾶσιν, ζωηρότερον ἐνθουσιασμὸν πρὸς ἐσωτερικὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τῆς ζωῆς καὶ ἐν τῇ ζωῇ δυσκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ ἐμπνευσθῇ ἀλλαχόθεν

ἡ ἀνθρωπότης. Τοιαύτη εἶναι ἐν ἀτελεῖ διαγράμματι ἡ διδασκαλία τοῦ Ὁυῆκεν. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐπανειλημμένων ἀποπειρῶν πρὸς ἐπίλυσιν τῶν ὑψίστων προβλημάτων διὰ φυσικοφιλοσοφικῶν θεωριῶν, διανοίγουσι καὶ πάλιν τὸν δρόμον εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Καὶ αὐτὰ τὰ καθαρῶς ὀριστικὰ συστήματα ἐπιζητοῦσιν ἀντερείσματα φιλοσοφικά. Αἱ τελευταῖαι δεκαετηρίδες ἀπομακρυνόμεναι ὁλονὲν ἀπὸ τὸν φανατικὸν καὶ ἀπόλυτον ὕλισμὸν τοῦ Vogt καὶ τοῦ Büchner καὶ τοῦ Stauss, ἀναγνωρίζουσι τὴν ἀνάγκην τῆς ἠθικῆς. Αὐτὸς ὁ σοσιαλισμὸς, ὅσον καὶ ἂν στηρίζεται ἐπὶ βάσεων ὑλικῶν, εἶναι κίνησις ἠθικὴ.

Ἐννοεῖται ὅτι εἰς τὸ εὐρύτερον πεδίον τῆς διανοουμένης ἀνθρωπότητος ἡ πάλιν τῶν ἰδεῶν, ἡ γεννήτρια τῆς ἀληθείας, ἐξακολουθεῖ καὶ θὰ ἦτο δυστύχημα διὰ τὴν ἀνθρωπότητα νὰ παύσῃ. Τὴν ἀντίθεσιν ὁμως τῶν πεπονηθέντων, οὐδεὶς ἀντιλαμβάνεται ὡς οὐδενὸς εἶδους προδοσίαν. Ἡ θεία, ἡ διὰ μακρῶν ἀγώνων κτηθεῖσα ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως καλύπτει ὑπὸ τὰς προστατευτικὰς πτέρυγας τῆς τὴν ἀληθῶς ἐργαζομένην καὶ προαγομένην ἐπιστήμην.

Ἐν τῷ αὐτῷ Πανεπιστημίῳ, εἰς τὴν μικρὰν πόλιν τῆς Θυριγγίας, δύο κολοσσοὶ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἐπὶ τρεῖς δεκαετηρίδας ὑψώουσι ἀπέναντι ἀλλήλων δύο πύργους ἰδεῶν μὲ σημαῖαν διάφορον, ἃς εἵπωμεν ἐχθρικὴν. Ἐπὶ τρεῖς δεκαετηρίδας ὁ μέγας ὕλιστῆς τοῦ μονισμοῦ Χαϊκκελ καὶ ὁ μέγας ἰδεαλιστῆς Ὁυῆκεν μὲ γαλήνην καὶ ἐλευθερίαν σκέψεων, ἀνεπηρέαστοι, χωρὶς προσβολὰς, χωρὶς ὑπαινιγμούς, χωρὶς ἀντεγκλήσεις, χωρὶς ὑποκινήσεις στάσεων καὶ ἀποδοκιμασιῶν ἐργάζονται διὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἀνθρωπότητα. Τίς ἔχει δίκαιον; θὰ κρίνῃ τὸ μέλλον.

«Τὴν ἀντίθεσιν τῶν γνωμῶν καὶ τὴν σύγκρουσιν τῶν θεωριῶν, δὲν αἰσθανόμεθα ὡς κάλυμα, εἶπεν ὁ Ὁυῆκεν ἐπανελθὼν ἐκ Στοκχόλμης, καθ' ἣν στιγμὴν τὸν ὑπεδέχοντο οἱ φοιτητα μετ' ἐνθουσιασμοῦ, ὅχι τοῦναντίον ἐκ ταύτης ἀντλούμεν νέας ἀείποτε δυνάμεις διὰ τὸν ἀγῶνα. Οἱ ἀγῶνες τῶν ἰδεῶν ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ἐλευθερίας ἔκαμαν τὴν Ἰέναν πνευματικὸν κέντρον τῆς Γερμανίας». Τὴν στιγμὴν ταύτην, ἡ ἐπιβράβευσις τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ὁυῆκεν διὰ τοῦ βραβείου Nobel ἐξαιρετίσθη ὡς νίκη τοῦ ἰδεαλισμοῦ. Ἀλλ' ὁ ἀγὼν ἀπέχει πολὺ μακρὰν ἀπὸ τοῦ τέλους.

Ἡ φιλοσοφία, πρὸς ἣν στρέφονται καὶ πάλιν τὰ πνεύματα, ἔχει νὰ παλαίσῃ ἀκόμη πολὺ, παρὰ πολὺ. Ἡ Σφίγξ ἵσταται πάντοτε πρὸ τῶν πυλῶν τῶν Θηβῶν. Ἐγὼ δέ, ὡς Ἕλλην σημερινός, θεώμενος τὸν εὐγενῆ ἀγῶνα, ἐν πρᾶγμα κατ' ἐξοχὴν ζηλεύω, τὴν ἀνεκτίμητον ἐλευθερίαν τῆς ἐρεῖνης, τὴν γαλήνην τῆς συνειδήσεως.

Ἐν Ἰένᾳ τῇ 5 Ἰανουαρίου 1909.

ΔΗΜ. ΓΑΗΝΟΣ

ΤΟ ΔΕΚΔΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ὁ σιδερένιος πύργος...

Ὁ ΜΑΘΗΤΗΣ. — Ἐδιάβαζα εἰς τὴν ἐφημερίδα τὸ ἱστορικὸν τῆς κυρίας πού ἐγκατέλειπε τὸν ἄνδρα τῆς καὶ ἔφυγε μετὰ τὸν ἐραστὴν τῆς. Τί περιεργὸν ἀλήθεια! Τὰ πράγματα πού λέγονται μεταξύ μας καὶ μετὰ τὴν φωνήν, ἀπὸ εὐλάβειαν πρὸς τοὺς δυστυχεῖς, αἱ ἐφημερίδες παίρνουν τυρρηνικὴν σάλπιγγα καὶ τὰ σαλπίζουν εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Αἱ ἐφημερίδες εἶναι μία μεγάλη πληγή.

Ὁ ΜΑΘ. — Καὶ αἱ γυναῖκες.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Διὰ τὴν αἱ γυναῖκες;

Ὁ ΜΑΘ. — Διότι ἐγκαταλείπουν μετὰ τὴν σκληρότητα τὸν ἄνθρωπον μετὰ τὸν ὁποῖον τοὺς συνέδεον ἕνας ἱερὸς δεσμός, ὅπως δὲν θὰ ἐγκατέλειπον — ὀρισμένως δὲν θὰ ἐγκατέλειπον — οὔτε τὸ σκυλλάκι τους.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Σὰς ἐρωτῶ: Μία γυναῖκα ὑπανδρευμένη lege artis μὲ ἕνα ἄνδρα, εἴμπορεῖ νὰ τὸν ἀφίσσῃ καὶ νὰ φύγῃ;

Ὁ ΜΑΘ. — Ἰδοὺ ὅτι εἴμπορεῖ. Δὲν εἶναι ἡ πρώτη οὔτε ἡ τελευταία.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Εἰς τί χρησιμεύει λοιπὸν ὁ γάμος;

Ὁ ΜΑΘ. — Χρησιμεύει διὰ νὰ εἶναι σεβαστὸς καὶ διὰ νὰ διατηροῦνται αἱ διατάξεις του, αἱ ὁποῖαι συγκρατοῦν τὴν οἰκονομίαν.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἀλλ' ἀφοῦ δὲν τηροῦνται, ἀφοῦ ἕνα διαζύγιον εἶναι εὐκολώτερον ἀπὸ ἕνα γάμον, ἀφοῦ καὶ ἡ γυναῖκα εἴμπορεῖ νὰ βάλῃ τὸ καπέλλο τῆς καὶ ν' ἀκολουθήσῃ τὸν ἐραστὴν τῆς, σὰς ἐρωτῶ πάλιν εἰς τί χρησιμεύει ὁ γάμος; Εἰς τί θὰ ἐχρησίμευε σὰς παρακαλῶ ἕνας θεσμὸς ἀπαγορεύων τὴν κλοπὴν ἢ τὸν φόνον, ὅταν καθένας θὰ ἦτο ἐλεύθερος νὰ κλέψῃ καὶ νὰ φονεῖ;

Ὁ ΜΑΘ. — Εἰσθε λοιπὸν ὑπὲρ τῶν ἐλευθέρων ἐνώσεων;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἀκριβῶς ὅχι, μολονότι εἰς τὰς ἐλευθέρους ἐνώσεις δὲν ὑπάρχει τοῦλάχιστον ἡ εἰρωνεία τῶν δεσμῶν αὐτῶν, τῶν κατασκευασμένων ἀπὸ βαμβακερὴν κλωστήν καὶ τοὺς ὁποίους φανταζόμεθα ὡς σφυρηλατημένους ἀπὸ χάλυβα. Ἐνας ἄνδρας χωριζόμενος ἀπὸ τὴν γυναῖκα του θὰ ὑπέφερε μοναχὸς του καὶ δὲν θὰ ἐγένετο ἀφορμὴ οὔτου καὶ θέμα ἀναγνώσματος, ὅπως δὲν γίνεται θέμα συζητήσεως ἢ διάλυσις ἐνὸς ἐνοικιαστηρίου συμβολαίου.

Ὁ ΜΑΘ. — Εἰπατε ὅμως, ὅτι δὲν εἰσθε οὔτε ὑπὲρ τοῦ ἐλευθέρου γάμου, τὸν ὁποῖον ἐν τούτοις ἐγκαυμάζετε. Τί θέλετε λοιπὸν;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Μ' ἐρωτᾶτε τί θέλω καὶ θὰ σὰς ἀποκριθῶ ὀλίγον ἐγωϊστικῶς. Θέλω μίαν ἀπόλυτον κατοχήν τοῦ ἀγαπωμένου πλάσματος. Θέλω ἀφοῦ ἀγάπησώ μίαν γυναῖκα καὶ τὴν κάμω ἰδικήν μου, νὰ μὴν εἴμπορῃ πλέον νὰ μοῦ τὴν ἀποσπάσῃ οὔτε ὁ ἐραστής, οὔτε ὁ φίλος, οὔτε ὁ θάνατος αὐτός.

Ὁ ΜΑΘ. — Ζητεῖτε τὰ ἀδύνατα.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ὅταν ζητῇ κανεὶς καὶ τι, πρέπει νὰ ζητῇ ἐκεῖνο πού θέλει. Ἐάν εἶναι δυνατόν ἢ ἀδύνατον αὐτὸ εἶναι ἀδιάφορον. Δὲν εἴμποροῦμεν νὰ κανονίσωμεν τὰς ὁρέξεις μας μετὰ τὰς δυνατότητας. Ἐάν ἐξητοῦσε κανεὶς μόνον τὰ δυνατὰ εἰς τὸν κόσμον αὐτόν, δὲν θὰ ἐζητοῦσε σχεδὸν τίποτε.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἔστω. Παραδέχομαι ὅτι ἔχετε ὅλα τὰ μέσα νὰ κάμετε ἐκεῖνο πού θέλετε. Τί θὰ ἐκάματε;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Θὰ ἔκαμνα πολὺ βάρβαρα πράγματα. Θὰ ἔκλεινα τὴν γυναῖκα μου εἰς ἕνα σιδερένιον πύργον. Θὰ ἐφρουροῦσα μὲ εὐνούχους ὅλας τὰς θύρας. Θὰ τὴν ἔκαμνα νὰ λησιμονήσῃ ὅτι ὑπάρχει ἄλλο ἄρσενικὸν πλάσμα εἰς τὸν κόσμον ἐκτὸς ἐμοῦ. Καὶ θὰ τὴν ἀγαποῦσα μόνος μου ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἕως τὸ βράδυ καὶ ἀπὸ τὸ βράδυ ἕως τὸ πρῶτ'.

Ὁ ΜΑΘ. — Δὲν νομίζετε ὅτι αὐτὸ θὰ τὴν ἔκαμνε νὰ ἐπαναστατήσῃ μίαν ὥραν ἀρχήτερα ἐναντίον σας;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἡ ἐπανάστασις δὲν θὰ τὴν ὠφελοῦσε εἰς τίποτε.

Ὁ ΜΑΘ. — Καὶ ὅμως ὑπάρχουν οἱ ὑποστηρίζοντες ὅτι αἱ γυναῖκες, εἰς τὰς ὁποίας οἱ σύζυγοι ἔδειξαν ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἔδωκαν πλήρη ἐλευθερίαν, ἀνταπέδωκαν τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτὴν μετὰ πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν, τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ἐπιτύχετε μετὰ ὅλα τὰ δεσμὰ σας, τοὺς πύργους καὶ τοὺς εὐνούχους σας.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἐχετε πίστιν εἰς τὴν ιδέαν τοῦ καθήκοντος καὶ δὲν ἔχετε πίστιν εἰς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ ἔρωτος. Ὁ ἔρως ὅμως παίζει μετὰ ὅλα τὰ καθήκοντα καὶ γελᾷ μετὰ ὅλους τοὺς νόμους τῶν ἀνθρώπων. Σὰς συμβουλεύω, ἂν ὑπανδρευθῇτε, νὰ μὴ βάλετε ποτὲ τὸ Καθῆκον νὰ φυλάξῃ τὴν θύραν σας. Ὁ ἔρως θὰ τοῦ δώσῃ ἕνα ζαχαρωτὸν καὶ θὰ περάσῃ μέσα ἀνενόχλητος.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἐπιμένετε λοιπὸν εἰς τὸν σιδερένιον πύργον;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Πῶς θέλετε νὰ μὴν ἐπιμένω; Ἐάν φέρω τὴν γυναῖκα μου πρὸς τοὺς ἄνδρας, ποῖος θὰ τὴν προφυλάξῃ ἀπὸ τὸ νὰ μὴν εὕρῃ ἕνα ἄλλον ὠραιότερον καὶ θελκτικώτερον ἀπὸ ἐμένα; Ἐάν φέρω τοὺς ἄνδρας εἰς τὸ σπίτι μου πῶς θὰ εἴμπορέσω ν' ἀπομονώσω τὴν γυναῖκα μου ἀπὸ τὰ διάφορα μαγνητικὰ ρευστὰ τὰ ὁποῖα ἐκπέμπουν τὰ μάτια τῶν ἐρωτευμένων; Καὶ ὅταν ἡ γυναῖκα μου καταληφθῇ, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, ἀπὸ τὸν ἐρωτικὸν πυρετόν, μετὰ τί θέλετε νὰ τὴν θεραπεύσω; Μετὰ κατὰ πόσιν καθήκοντος;

Ὁ ΜΑΘ. — Μεταχειρισθῇτε προφυλακτικὰ μέσα.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Διὰ τοὺς ἐλώδεις πυρετοὺς τὸ μόνον μέσον εἶναι ἡ κουνουπιέρα ἢ ὁποία κρατεῖ εἰς ἀπόστασιν τοὺς ἀνοφελεῖς κύνωπας. Διὰ τοὺς ἐρωτικούς πυρετοὺς τὸ μόνον μέσον εἶναι ὁ σιδερένιος πύργος, ὁ ὁποῖος κρατεῖ εἰς ἀπόστασιν τοὺς ἀνοφελεῖς ἐραστές.

Ὁ ΜΑΘ. — Εἰσθε βάρβαρος.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν τὸ ἀρνούμαι. Ἀλλὰ μόνον ἕνας βάρβαρος εἴμπορεῖ ν' ἀγαπήσῃ μετὰ τὸν ἀνώτερον βαθμὸν τοῦ ἔρωτος. Οἱ ἔρωτες τῶν πολιτισμένων εἶναι ἐκφυλισμένοι ἔρωτες.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἔστω. Φαντάζεσθε ὅμως ὅτι μὴ γυναῖκα θὰ εἴμπορῃ νὰ σὰς ἀγαπᾷ αἰωνίως μέσα εἰς τὰ δεσμὰ τῆς;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν τὸ φαντάζομαι.

Ὁ ΜΑΘ. — Καὶ τί θὰ κάμετε τὴν ἀγάπην σας, ὅταν ἐκεῖνη σὰς ἀηδιάσῃ καὶ σὰς πτύσῃ τὴν ἀηδίαν τῆς κατὰ πρόσωπον;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Θὰ παρηγοροῦμαι μετὰ τὴν ιδέαν ὅτι εἶναι ἰδική μου καὶ θὰ ἔχω τὴν ἱκανοποίησιν ὅτι κανένα ξένον φίλημα δὲν ἤλθε νὰ σβύσῃ τὸ ἰδικόν μου.

Ὁ ΜΑΘ. — Δὲν θὰ σὰς συγκινήσῃ τὸ μαρτύριόν τῆς;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Τὸ μαρτύριόν τῆς θὰ εἶναι ἡ ἐκδίκησός μου. Καὶ τὸ μαρτύριόν τῆς θὰ μετὰ καὶ τὴν ἀγάπην ἀκόμη μίαν φορὰν μετὰ νέαν ὁρμήν. Διότι

θὰ θελήσω πάλιν νὰ τὴν κατακτῇ καὶ θὰ γίνω ὁ ἐραστὴς τῆς πρώτης ἡμέρας. Καὶ τότε εἶναι πιθανόν ὅτι καὶ ἐκεῖνη θὰ με ἀγαπήσῃ πάλιν μετὰ νέον ἔρωτα ἰσχυρότερον ἀπὸ τὸν πρῶτον. Καὶ ὁ σιδερένιος πύργος θὰ τριξῇ ἀπὸ τὸν νέον ἐναγκαλισμὸν μας...

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Scating Rinc

Εἶναι ἀφαντάστως εὐθραστον πρᾶγμα ἡ σοβαρότης τῶν ἀνθρώπων. Ἰδοὺ, εἰς τὸ Scating-Rinc, τὸ ἀσφαλιστικὸν δηλαδὴ ὀρθογώνιον, ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι παγοδροποῦν εἰκονικῶς μετὰ τροχόπεδιλα, εἶδα τὴν σοβαρότητα πολλῶν νὰ γίνεται θρίμμα. Διότι τὸ διαβολικὸν αὐτὸ γύμνασμα ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ ῥίπτῃ τοὺς θιασώτας του κάτω. Οἱ περὶ γελοῦν κατὰ γενικὸν ἐλάττωμα καὶ ἔτσι ὁ ἀτυχῆσας συμπαράσχει εἰς τὴν πτώσιν του καὶ τὴν σοβαρότητά του. Κύριοι πού φροντίζουν ὥστε καθε βῆμα τῶν εἰς τὸν δρόμον ν' ἀποδεικνύῃ κῦρος καὶ σέφιν, κυρίαί πού χαίρετοῦν μὲ ἐλαφροτάτην κλίσιν τῆς κεφαλῆς, ὡσάν ὁ λαϊκὸς τῶν νὰ ἦτον ἀπὸ γυαλί, ἀναγκάζονται ν' ἀλλάξουν τὰ καμώματα τῶν ἀρδην, ἀπὸ τὴν στιγμὴν πού θὰ μποῦν στὸ χορὸν διὰ νὰ κυλήσουν μετὰ καρούλια. Ἀφ' ἡν τὸ ξάφνημα τῆς τούμπας, ἀλλὰ καὶ αἱ σχετικῶς ἡρεμώτεροι κινήσεις δύνουν τὴν ιδέαν μεμπέδων, οἱ ὁποῖοι μόλις ἀρχίζουν νὰ περπατοῦν καὶ εἰς διαρκῶς ἐτοιμοὶ νὰ χάσουν τὴν ἰσορροπίαν. Μετὰ τὰ μέλη, πότε τελείως ἀκαμπτα, πότε ἀποτόμως λυγίζοντα, μετὰ τὴν μεγίστην ἐντασιν τῆς προσοχῆς νὰ μὴ γλιστρήσουν, οἱ τροχοδρομοῦντες κατορθώνουν νὰ ἐπανεέλθουν δι' ὀλίγην ὥραν εἰς τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν, ὁπότε μόνον ἀσχολίαν εἶχον πῶς νὰ μὴ πέσουν καὶ πότε νὰ πιούν γαλατάκι.

Ἀλήθεια τί κάνουν δύο καρούλια. Νομίζω κανεὶς πῶς ἔχουν μνηθῇ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ ὅτι καταγίνονται νὰ ἰσοπεδώσουν τὰς κοινωνικὰς διαφορὰς τῶν ἀνθρώπων.

Δὲν ἀναγνωρίζουν, δὲν σέβονται κανένα καὶ στήνουν ἀναποφύκτους ἐνέδρας εἰς ὅλους, εἰς πρέσβεις καὶ εἰς μαθητὰς γυμνασίων, εἰς πλουσίους καὶ εἰς πένητας, ἀκόμη καὶ εἰς τρυφερὰς ὑπάρξεις. Μέσα εἰς τὸ λεῖτον ὀρθογώνιον ὅλοι ἐπιδιώκουν νὰ μὴ χάσουν τὴν ἰσορροπίαν τοῦ σώματος. Ὅσον διὰ τὴν ἰσορροπίαν τοῦ πνεύματος, αὐτὴν φαίνεται πῶς τὴν ἔχασαν πρὸ πολλοῦ.

ΣΑΝΤΣΟΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ

Εὐφρ. Δημητρακοπούλου

Εἶχα γράψῃ ἄλλοτε ἀπὸ τῆς στήλης αὐτῆς ὀλίγας γραμμὰς ἐξαίρων τὴν ἐν τῷ Ὁδεῖῳ διδασκαλίαν τοῦ ἁσματος γινομένην ἀπὸ τρεῖς πρώτης τάξεως διδασκαλίσσας. Εἶχα γράψῃ ἐπίσης ὅτι ἡ Δις Γεννάδῃ πρὸ ὀλίγου μόλις χρόνου ἀναλαβοῦσα τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἁσματος εἰς τὸ Ὁδεῖον δὲν εἶχεν ἀκόμη τὸν ἀρμόζοντα χρόνον διὰ νὰ μᾶς ἐπιδείξῃ καρπὸς τῆς διδασκαλίας τῆς. Σήμερον εὐρίσκομαι εἰς τὴν λίαν εὐχάριστον θέσιν νὰ παρουσιάσω τὴν πρώτην μαθητρίαν τῆς τῆς Δις Εὐφρ. Δημητρακοπούλου.

Εἰς τὴν πρωτὴν συναυλίαν τῆς 1ης Μαρτίου ἔκαμε τὴν ἐμφάνισίν τῆς ἡ Δις Δημητρακοπούλου μετὰ τὸ «Rossignol» τοῦ Vianesi καὶ τὴν romance de Chérubin ἐκ τῶν «Noces de Figaro» τοῦ Μότσαρτ. Ὅσον ὀλιγοχρόνιος καὶ ἂν εἴναι ἡ σπουδὴ τῆς (ἐνὸς ἔτους μόλις) ἐν τούτοις ἐφάνη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀνωτέρων συνθέσεων ἡ εὐθεῖα γραμμὴ τῆς φωνῆς, ἡ τοποθέτησις τῆς, τὸ impostο τῆς, τὸ ὁποῖον ἡ Δις Γεννάδῃ τόσον ἐγκαίρως ἀλλὰ καὶ τόσον θαυμαστὰ τῆς ἔδωκε, καὶ τοιουτοτρόπως μᾶς παρουσιάζεται σήμερον μία soprano ἐλαφρὰ μετὰ φωνὴν μεταλλικὴν, μετὰ χροῦμα, μετὰ σταθερότητα ἀλλὰ καὶ μετὰ αἴσθημα. Διότι ἡ Δις Δη-

μητρακοπούλου δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὸ Ὁδεῖον ἀπλῶς καὶ μόνον ὅπως μᾶθῃ νὰ τραγουδῇ εἰς φιλικὰς συγκεντρώσεις τὸ «ἐσπερία μου αὐτὰ ἀθάνα», ἀλλ' ἀπὸ κάποιον ὑψηλότερον προορισμόν. Ἀριστοῦχος ἀπόφοιτος τοῦ Ἀρσακείου, βραβευθεῖσα μετὰ τὸ Μποτάσιον βραβεῖον, ἐξασκοῦσα δὲ λίαν εὐδοκίμως καὶ τὸ ἐπάγγελμα τῆς διδασκαλίσσης ἐν Ἀθήναις, φιλόπονος καὶ μελετηρά, ἀντὶ νὰ κἀθεταὶ νὰ ἐξεκακίσῃ τὸν μισθόν τῆς μακαρίως, ἀναπτύσσουσα εἰς τὰς μαθητρίας τῆς τὰς ἰδιοτρόπους ἀπαιτήσεις τῆς «μακροκαταλήκτου γενικῆς» ἀπεφάσισε νὰ ἀποτινάξῃ τὰ δεσμὰ τῆς σχολαστικότητος καὶ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ἀληθοῦς Τέχνης, διαπνεομένη ἀπὸ σφοδρὸν ἔρωτα πρὸς τὸν κλασικισμὸν καὶ αἰσθανομένη τὴν ἀναγκαιότητα τῆς μουσικῆς «οὐ μόνον παιδιὰς ἀλλὰ καὶ παιδείας χάριν» ὅπως ἔλεγεν ὁ Ἀριστοτέλης. Ὡς σημειωθῇ καὶ τοῦτο τὸ ἐξαιρετικὸν ὅτι ἡ Δις Δημητρακοπούλου εἶνε ἡ πρώτη καὶ ἡ μόνη ἀπὸ τὰς ἐν ἐνεργείᾳ διδασκαλίσσας ἡ ὁποία δὲν ἠρκεσθῇ εἰς τὴν ἐλλιπὴ διδασκαλίαν τῆς μουσικῆς ὅπως αὕτη γίνεται εἰς τὰ παρθεναγωγεία, ἀλλ' ἐνεργά εἰς τὸ Ὁδεῖον δι' ἀνωτέρας σπουδᾶς. Διὰ τοῦτο ἀξίζει νὰ χαίρεται εὐφροσύνης μία τοιαύτη ἐμφάνισις καὶ νὰ εὐχηθῇ τις ὅπως εὖρῃ καὶ ἄλλας μιμητρίδας. Ἡδὴ τὰ φῶτα τῆς Δις Γεννάδῃ συνδυαζόμενα μετὰ τὴν μόρφωσιν τῆς Δις Δημητρακοπούλου ἔρχονται νὰ μᾶς ὑποσχεθῶσι διὰ τὸ μέλλον ὑποσχέσεις εὐγλωττοῦς.

Joseph Houdek

Τὴν ἐσπέραν τῆς 7 Μαρτίου ὁ καθηγητὴς τοῦ βαθυχορδου ἐν τῷ Ὁδεῖῳ κ. Joseph Houdek μᾶς ἐκάλεσε εἰς τὴν πρώτην ἐφετηνὴν του ἐμφάνισιν. Ὁ κ. Houdek εἶναι ἕνας πολὺ μελετημένος καὶ πολὺ φιλότιμος καλλιτέχνης. Τὸ ὄργανον Contrabasso εἶναι τόσον

JOSEPH HOUDEK

ἀκατάλληλον διὰ διαχύσεις καὶ διὰ αἰσθηματικὸς χρωματισμούς.

Καὶ ὅμως εἰς τὸ Adagio τοῦ Simandl καὶ εἰς τὸ κονσόρτο τοῦ Stein ὁ κ. Houdek μᾶς ἐδείξεν ὅτι ἡ ἐπιμονὴ κατορθώνει πολλά.

Ἰδιαίτερος ἐξαίρω τὴν μετριοφροσύνην ἣ ὁποία ἐξαρχήριζε τὸ παιξιμὸν του. Εἶχε μίαν σεμνὴν ἐπιφυλακτικότητά τὴν ὁποίαν διετήρει ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐκάστης ἐκτελέσεως. Δὲν σημαίνει ἐάν κάποτε ἡκούσθησαν μερικαὶ ἀστάθειας ἢ ἀβεβαιότητες τῶν δακτύλων (ιδίᾳ εἰς τὴν Tarantella τοῦ Bottesini). Τὸ ἀκροατήριον συμβαίνει κάποτε νὰ ἐπιδρᾷ ἐπὶ ἐνὸς καλλιτέχνου καθ' ὃν τρόπον ταράσσει ἡ θάλασσα καὶ ἐνὰ ἐμπειρότατον ἀκόμη ναυτικόν, χωρὶς τοῦτο νὰ ὑποτιμᾷ τὴν ναυτικὴν του ἀξίαν. Πάντως ὁ κ. Houdek τόσον διὰ τῆς ἐκτελέσεως ὅσον καὶ διὰ τῶν ὡραιοτάτων πρᾶγματι συνθέσεων του μᾶς παρουσιάζεται ἐνας ἀπὸ τοὺς πολὺ σπουδασμένους καὶ φιλοτίμους καλλιτέχνους. Ἡ Δις Α. Βλάχου συνώδευσε τὸν κ. Houdek ἐπὶ τοῦ πιάνου πιστότατα.

Ἡ Δις Κρέμερ συνοδεύομένη ὑπὸ τῆς Δδος Ἡπίτη ἐτραγουδῆσε τὸ «Aïmons - mous» τοῦ Saint Saëns, τὸ «Elegien» τοῦ Massenet καὶ τὸ «Deine Auge» τοῦ κ. Houdek. Θὰ ἐπεθύμουν ἡ Δις Cremer νὰ ἔκαμε ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγωτέραν χρῆσιν τοῦ λάρυγγος. Ὁ κ. Wassenhoven ἐνεθουσίασε κυριολεκτικῶς μετὰ τὰς «τέσσαρας λυρικὰς συνθέσεις» τοῦ Grieg. Ὅτι καὶ ἂν γράψω περὶ αὐτοῦ θὰ εἶναι κατώτερον τῆς ἐντυπώσεως τὴν ὁποίαν ἔκαμε. Τί χρώμα ἦτο αὐτό! Τί ἐκφράσεις! Τί τελειότης, ἀλλὰ καὶ τί στάσις. Χωρὶς κινήσεις ἀδικαιολογήτους, χωρὶς νεύρα, χωρὶς ἐξάρσεις ἀλλὰ μετὰ κοσμιότητα, μετὰ λογικὴν, μετὰ ἀπάθειαν, μετὰ χάριν πολλήν ἀλλὰ καὶ μετὰ περισσοτέραν βεβαιότητα καὶ πεποίθησιν, ἐκείνη ἡ εὐγράμμος σιλουέττα του ἦτο τόσον καλὰ ἡρμοσμένη εἰς τὸ ὄργανον ὥστε ὁμολογῶ ὅτι ἐπέρασεν πρὸς στιγμὴν ἀπὸ τὴν φαντασίαν μου μία ἀόριστος ἰδέα στυλοῦ δωρικοῦ θυμῶ. Τοῦ ἀπευθύνω ἐνα μεγάλο καὶ ἐγκάρδιον εὖγε.

Θ. Ι. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

Ῥοδεῖον Πειραιῶς

Εἰς τὴν μικρὰν αἴθουσαν τοῦ Ῥοδεῖου Πειραιῶς ἐδόθη τὴν περασμένην Κυριακὴν συναυλία ὑπὸ τοῦ κ. Μπουστίντου, καθηγητοῦ τοῦ βιολιῦ εἰς τὸ Ῥοδεῖον Ἀθηνῶν. Τὸ κυρίως μουσικὸν μέρος τοῦ προγράμματος ἀπετέλει τὸ θαυμάσιον κονσόρτο τοῦ Max-Bruch τὸ ὁποῖον ὁ κ. Μπουστίντου ἐρμήνευσε μετὰ τέχνην καὶ αἰσθημα. Εἰς τὰς ἄλλας ἐλαφροτέρας συνθέσεις ἐπέδειξεν ὅλην τὴν χάριν τοῦ δοξαριοῦ του. Ἡ Δις Λούλη Κρέμερ ἤρесе πολὺ καὶ κατεχειροκροτήθη. Εἰς τὴν συναυλίαν ἔλαβε μέρος ἐπίσης ἡ Δις Μελετοπούλου ἐκτελέσασα Chorin. Ἡ Δις Ἡπίτη συνώδευε τὸ ἄσμα.

Α. Μ.

Τὴν Πέμπτην 19 Μαρτίου θὰ δώσῃ ἑκτακτον καλλιτεχνικὴν ἐσπερίδα εἰς τὸν Παρθασόν ἡ κυρία Νίνα Φωκά. Εἰς τὴν ἰδίαν αὐτὴν αἴθουσαν μᾶς εἶχε πρὶν ὅσον καὶ ἐνθουσίασε τότε μεμνημένους καὶ μὴ. Εἰς τὸ ἰδιαίτερον καμαρίνι τοῦ Παρθασοῦ ὅπου συνωθοῦντο ἐκεῖνο τὸ βράδυ καλλιτέχναι καὶ λόγιοι, ὁ Λαυράγκας, ὁ Νικολάου, ὁ Κωνσταντῖνος Μακρῆς, ἡ Φλωρὰ καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἦτον ἀληθινὸς θρίαμβος τῆς καλλιτεχνικῆς. Ἐκτοτε συχνά ὡς αἰδοῦς καὶ ὡς καθηγήτρια ἐπέσυρε τὸν γενικὸν θαυμασμὸν καὶ τὰ χειροκροτήματα. Μεταύριον εἰς τὴν ἑκτακτον μουσικὴν συναυλίαν τῆς, ὅπου θὰ ἀπαγγελοῦν καὶ δύο πολὺ ἀγαπητοὶ ποιηταὶ ὁ Σουρῆς καὶ ὁ Πολέμης, θ' ἀκούσωμεν μετὰ νέον πρόγραμμα τὸ δροσερὸν καὶ ποικιλόχρωμον τραγῶδι τῆς.

NINA ΦΩΚΑ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΕΠΙΣΤΑΛΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ κατ' αὐτὰς ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Τίρυνθος.

Εἶνε γνωστὸν, ὅτι πρὸ τινος χρόνου ὁ κ. Dörpfeld ἐνεργῶν μετὰ τοῦ κ. Curtius δοκιμαστικὰς σκαφὰς εἰς διάφορα σημεῖα τῆς ὑπὸ Σλήμαν ἡδὴ ἀνασκαφείσης ἀκροπόλεως τῆς Τίρυνθος εὗρε βαθύτερον τοῦ ἐδάφους τοῦ ἀνεσκαμμένου Μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου, λείψανα παλαιότερων συνοικισμῶν εἰς διάφορα ἀλλεπάλληλα στρώματα. Τὰ λείψανα ταῦτα θὰ ἐξετασθῶσιν τώρα ἀκριβέστερον καὶ θὰ ἐρευνήθῃ τὸ ἐδαφὸς τῆς ἀκροπόλεως εἰς διάφορα σημεῖα καὶ ἐκτός τοῦ ἀνακτόρου, ἵνα γίνῃ γνωστὴ ἡ ἑκτασις, καὶ ἡ πρὸς ἄλληλα σχέσις τῶν διαφόρων λειψάνων τῶν παλαιότερων τούτων συνοικισμῶν.

Τὴν ἀνασκαφὴν θὰ διευθύνῃ ὁ ἴδιος κ. Δαίρπελδ θὰ παρίστανται ὅμως εἰς αὐτὴν καὶ ἄλλα μέλη τῆς Γερμανικῆς σχολῆς. Τὴν ἐποπτεῖαν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως θὰ ἔχῃ ὁ ἐπιμελητὴς ἀρχαιοτήτων Ἐπιδάουρον κ. Εὐαγγελίδης.

Ἐπίσης ἀρχοῦνται μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ αἱ ἐν Σπάρτῃ ἀνασκαφαὶ τῆς Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς.

Καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἐτὴ ἐγέναν ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Σχολῆς ἀνασκαφαὶ ἐν Σπάρτῃ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ὀρθίας Ἀρτέμιδος καὶ ἐπὶ ἄλλων σημείων, ἀνεκαλύφθησαν δὲ κατ' αὐτὰς πληθὺς σπουδαιωτάτων καὶ πολυτιμοτάτων καλλιτεχνημάτων, πρὸ πάντων μικρῶν ἔργων ἐξ ἐλεφαντόδοντος καὶ πηλοῦ, ἅτινα διαλευκάνουσι τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Σπαρτιατικῆς τέχνης παριστάνοντα αὐτὴν ὑπὸ ὅλως ἀπροσδόκητον μορφήν.

Τὰ εὐτυχῇ ταῦτα ἀποτελέσματα παρεκίνησαν τὴν Ἀγγλικὴν Σχολὴν νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἀνασκαφῆς τῆς Σπάρτης.

Τὴν ἀνασκαφὴν θὰ διευθύνωσι καὶ ἐφέτος ὁ διευθυντὴς τῆς Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς μετὰ τῶν κ. κ. Wace καὶ Hasluck. Τὴν ἐποπτεῖαν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως θὰ ἔχῃ ὁ κ. Ρωμαιοῦς.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕΛΙΣ

Αἱ οἰκονομίαι τῆς Κυβερνήσεως. — Τὰ ἀνώδυνα κονδύλια. — Τὰ ἐλλείμματα. — Κατάστασις ἀνάγκης. — Ὁ λαὸς ἡγέτης. — Τὸ ἀνέφαλον Κράτος.

Ἡ Κυβέρνησις ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν Βουλὴν μετὰ δολώσεις ἐπὶ τοῦ ὑποβληθέντος Προϋπολογισμοῦ διὰ τῶν ὁποίων ἐπέρχονται οἰκονομίαι ἐπὶ τῶν ἐξόδων τού-

του ἐκ δραχμῶν δύο καὶ ἡμισυ ἑκατομμυρίων περίπου. Μετὰ τὴν ἐντύπωσιν τῶν οἰκονομιῶν τούτων ἐξήτησε νὰ ἐξασφαλίσῃ ἡθικὸν ἔδαφος διὰ νὰ στερεωθῇ ἐκ τῶν κλονισμῶν τοὺς ὁποίους ὑπέστη. Εἶνε περιττὸν νὰ εἰπωμεν ὅτι τροποποιήσεις τοῦ Προϋπολογισμοῦ αἱ ὁποῖαι ἐγέναν μετὰ τὴν σπουδὴν καὶ ἀσυναρτησίαν δὲν δύναται νὰ θεωρηθῶν ὅτι ἀνταποκρίνονται εἰς ἐφαρμογὴν μελέτης, εἰς πρόγραμμα, εἰς μέθοδον καλῶς ἐννοουμένης οἰκονομίας. Ἐκόπησαν τὰ περισσότερον ἀνώδυνα κονδύλια, τὰ ὁποῖα ἦσαν τὰ ὀλιγώτερον προσωπικά καὶ τὰ περισσότερον ἐξυπηρετοῦντα γενικὰς ἀνάγκας τοῦ Κράτους. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ περιεκόπη, ὅτι ἡμπορούσε νὰ μὴ προκαλέσῃ διαμαρτυρίαν, νὰ μὴ ἐξεγείρῃ συμφέροντα ἀτομικά. Τοιαύτης φύσεως οἰκονομίαι ἡμποροῦσαν νὰ γείνουν καὶ εἰς εὐρυτάτην κλίμακα. Τούτο ὁμως ὅχι μόνον δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ πρόγραμμα Κυβερνήσεως ἀλλὰ σαφῶς μαρτυρεῖ τὴν ἑλλειψιν πάντων προγραμμάτων καὶ πέραν τούτου ἀκόμη τὴν ἀπαρῆσιν γενικῆς πολιτικῆς τὴν ὁποίαν πᾶν Κράτος ὀφείλει νὰ ἀκολουθῇ. Ὑπάρχουν περικοπαὶ κονδυλίων αἱ ὁποῖαι δὲν ἀποτελοῦν οἰκονομίας καὶ δὲν διστάζομεν νὰ θεωρήσωμεν ὅτι τοιαύτης φύσεως ἦσαν καὶ αἱ γενόμεναι περικοπαὶ. Τὸ θλιβερότερον εἶναι ἡ οὐσιώδης ἐλάττωσις τῶν δημοσίων ἐσόδων κατὰ τοὺς δύο πρώτους μῆνας τοῦ τρέχοντος ἔτους, διότι ἐάν ἡ τοιαύτη ἐλάττωσις ἐξακολούθησιν καὶ κατὰ τοὺς ὑπολοίπους μῆνας, φοβούμεθα ὅτι τὸ ἑλλειμμα τῆς τρεχούσης χρήσεως θὰ εἶνε σημαντικὸν παρ' ὅλας τὰς γενομένας περικοπὰς. Τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα θὰ τεθῇ ἀπ' αὐτοῦ ἐν ὅλῃ τῇ γυμνότητι του καὶ δὲν εὐρίσκομεν ἄλλο ἀντιστάθμισμα τῆς ἀδιεξόδου καὶ λυπηρᾶς αὐτῆς καταστάσεως εἰμὴ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ κρίσις αὕτη θὰ γίνῃ ἀφελή νῆας ἡθικῆς περιόδου. Μετὰ τὴν χρεωκοπίαν τοῦ 1892 καὶ τὴν ἤτταν τοῦ 1897 ἄλλο μάθημα πρὸς ἐλπίδα φρονηματισμοῦ δὲν ἀναμένομεν. Ὑπολείπεται ἡ κατάστασις ἀνάγκης εἰς ἣν περιερχόμεθα ἂν καὶ ἐκεῖ περιερχόμενοι δὲν μεταβάλωμεν τὰ κακῶς κείμενα, τότε δὲν ἔχομεν νὰ ἐλπίσωμεν εἰς κανένα, καὶ εἰς τίποτε. Αἱ τοιαύται μεταβολαὶ ἀπαιτοῦν κατὰ τοὺς ψυχολογικοὺς νόμους καὶ μεγάλα ἀναστήματα καὶ στιβαρὰ χειρὰς αἱ ὁποῖαι νὰ κρατήσουν σταθερὰ τὰ ἡνία εἰς τὸ κατηφορικὸν ὄλισθημα. Δυστυχῶς οὐτε αὐτὴν τὴν τύχην εἶχομεν ἔως τώρα οὐτε ἐπέπλευσε μία κεφαλὴ ἂνω τοῦ κοινοῦ ἐπιπέδου. Καὶ ἀφοῦ τίποτε δὲν μᾶς ἔρχεται ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς ἰδέας, προσατενίζομεν εἰς τὴν δύναμιν τῶν πολλῶν, εἰς τὸν πυρῆνα τῆς λαϊκῆς θελήσεως τὸν ὅποτον παρουσιασάν αἱ συντεχνίαι δι' ἐνὸς ὑπομνήματος πρὸς τὸν Βασιλέα. Ὁ πολὺς λαὸς δύναται νὰ ἐπιδοκιμάξῃ ἢ νὰ ἀποδοκιμάξῃ διαφωτισζόμενος ἐκ τῆς πείρας τοῦ ἄλλ' οὐδέποτε νὰ ὀδηγῇ, ἀλλ' οὐδέποτε νὰ καθορίξῃ τρόπον ἐνεργείας, τρόπον διοικήσεως τῶν κοινῶν. Οἰκονομίας ἐξήτησαν διὰ τοῦ ὑπομνήματος αἱ Συντεχνίαι καὶ τὴν ἐπιούσαν παρουσιάσθη εἰς τὴν Βουλὴν ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν μετὰ πρόγραμμα οἰκονομιῶν. Ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχουν κεφαλαὶ πρὸς διεύθυνσιν τὰ πράγματα πηγαίνουν πολὺ εἰς τὴν τύχην τῶν...

ΑΓΡΙΠΠΑΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ἡ «Μελέτη» ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς πεντηκονταετηρίδος τῆς «Μιρέϊγ» τοῦ Μιστράλ, ἀφιερώνει ὀλίγας σελίδας εἰς τὸν προβηγκιανὸν ποιητὴν.

«Εἶναι, λέγει ὁ κ. Χ., ποιητὴς ὁμοῦ φυσικὸς καὶ ἔντεχνος. Ὁμοῦ μελετητὴς καὶ μαθητὴς τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Βεργιλίου, τοῦ Θεοκρίτου καὶ τοῦ Λόγγου, προχύνει τοὺς στίχους ἀπὸ τὴν ἀφελῶς γραφικὴν εὐρύνειαν τοῦ πρώτου, ἀπὸ τὴν λεπτήν καὶ περίτεχνον ἀρμονίαν τοῦ δευτέρου, ἀπὸ τὴν παραστατικὴν δύναμιν τῶν ἀγορικῶν ζωγραφικῶν τοῦ τρίτου, ἀπὸ τοῦ τετάρτου τὴν ἐρωτικὴν περιπάθειαν. Εἶναι ἔντονος καὶ ἐγκρατὴς. Δυ-

νατὸς καὶ λιτὸς. Πλαστικὸς κατ' ἐξοχίαν. Ἑλλήν ποιητὴς. «Ταπεινὸς μαθητὴς τοῦ μεγάλου Ὀμήρου» ὡς ἀπεκάλεσεν αὐτόν. Ἡ Μιρέϊα εἶναι ὁ μαγικὸς ἐπικός καθρέπτης τῆς ἀπαλῆς καὶ εἰδυλτικῆς πατρίδος».

Πάντοτε ὁ Μιστράλ, εἰς τὰς ἐπιστολάς ποῦ ἀνταλλάσσει μετὰ λογίους Ἑλλήνας δείχνει τὸν θαυμασμὸν καὶ τὸν ἔρωτά του πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Mon village est un peugres, ἔγραφε πρὸς γνῶριμόν του εἰς Ἀθήνας, ἀποστέλλων τὴν εἰκόνα τῆς Μαγιάνας ὅπου ζῇ. Καὶ ὅταν τὸ 1897 ἔστειλεν εἰς τὸν διευθυντὴν τῆς «Ἑστίας» τὴν προσωπογραφίαν του, ἔγραψε κατὰ ἀπὸ τὴν εἰκόνα μίαν στροφὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὑμνου τοῦ εἰς τὸ πρωτότυπον καὶ ἑλληνικά: «Ζήτω ἡ Ἑλλάς, Ζήτω ἡ Κρήτη».

Μεταφέρομεν δύο στροφὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὑμνου, ἀπὸ τὴν μετάφρασιν τοῦ κ. Κωστή Παλαμά ποῦ ἔκαμε τὸ 1897:

Τ' ἀνάγκασμα τ' ἀκούτε τῆς ἀρχαίας Πυθίας;
«Νίκη σὺν ἡμιθέων τ' ἀγρόνια». Ἀπὸ τὴν Ἰδα
Ὡς τῆς Νικαίας τ' ἀκρογᾶλια ξανανθίζον
Αἰῶνες οἱ ἐλίες. Μετ' ἄρματα στὰ χέρια
Ἐμπρός! Τὰ ὕψη τῶν βουνῶν ἄς ἀνεβῶμε,
Τῶν Σαλαμίνων τοὺς ἀντίλαους ξυπνῶντας!
Ἄν πρέπη νὰ πεθάνουμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα,
Θεῖα εἴν' ἡ δάφνη! Μὴ φορὰ κανεὶς πεθαίνει.

Κ' ἔλα, ἐτοιμάστε τὰ λευκὰ φορέματά σας,
Ἀρραβωνιαστικές, γιὰ νὰ στεφανωθῆτε
Στὸ γυρισμὸ τοὺς ἀκριβοὺς σας· μέσ' στὸ λόγγον
Γι' αὐτοὺς ποὺ σὰς γλυτώσανε κόπτε τὴ δάφνη.
Ἀγνάντια στὴ σκυφτὴ καὶ ντροπιασμένη Ἑυρώπῃ
Ἄς ποῦμε ἐξέχειλ τὴ δόξα, παλληκάρια.
Κι' ἂν πρέπη νὰ πεθάνουμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα,
Θεῖα εἴν' ἡ δάφνη! Μὴ φορὰ κανεὶς πεθαίνει.

ΜΕΣΑ σὲ ἀληθινὴν ἀτμόσφαιραν τέχνης ἐξήσαμεν προχθὲς ἐπὶ μίαν ὥραν, μεταφερόμενοι καθεστῆς ἐπὶ ἀπάνω στὰ φτερά τῆς ποιήσεως. Ὁ κ. Ἀγγελος Σικελιανὸς ὡμίλησε διὰ τὸν ὁμηρικὸν Ὀδυσσεά, τὸν ὅποιον παρουσιάζει σύμβολον τῆς δυνάμεως καὶ τῆς σοφίας. Τύρῳ εἰς τὴν μεγάλην καὶ ὠραίαν μορφήν τοῦ ὁμηρικοῦ ἥρωος, ἀπλώνει ὁ ὁμηρικὸς μεγαλοπρεπεῖς εἰκόνας, ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὴν φωτεινὴν, τὴν ἐπιβλητικὴν θέλησιν καὶ τὴν σκέψιν τοῦ Ὀδυσσεῶς. Τὴν ἐξαιρετικὴν αὐτὴν μορφήν μόνον εἶς τὸν Ὀμηρὸν βλέπομεν μετὰ ὅλων τῆς τοῦ μεγαλείου. Ἄλλοι συγγραφεῖς παρεγγώρισαν τὸ κάλλος τῆς. Ὁ Δάντης διεῖδε αὐτὸ πᾶν. Ὁλη ἡ ὁμιλία τοῦ κ. Σικελιανοῦ εἶχε πολλὴν ἑξαρσιν. Ἡ ἀπλότης τῆς αἰδέσεως, τὸ τεχνητὸν ἡμίφως, ὅλα ἀρμονιομένα μετὰ τὴν ὑποβλητικὴν του φωνὴν καὶ τὴν ἱερωσύνην τοῦ λόγου του.

Εἰς τὸ «Νέον Ἄστυ» ἐδημοσιεύθη πρὸ ἡμερῶν ἡ εἰδήσις ὅτι ὁ κ. Κωστὴς Παλαμᾶς, ὁ ποιητὴς τῆς «Ἀσάλευτης Ζωῆς» ἀποσύρεται ὁριστικῶς ἀπὸ καθεστῆς δημοσιότητος. Ἀπαντῶν ὁ κ. Παλαμᾶς εἰς τὸν «Monde Hellénique», ὁ ὁποῖος εἶχε ἀναγράψῃ τὴν εἰδήσιν, στέλλει τὰ ὠραῖα αὐτὰ λόγια ποῦ δεικνύουν τὸν ἀληθινὸν ποιητὴν, τὸν αἰώνιον σκλάβον τοῦ Ἰδανικοῦ.

Ἀθ. 4 Μάρτ. 1909.

Ἀξιώτιμε φίλε,

Δύσκολο μοῦ εἶναι νὰ σὰς παραστήσω πόσο με συγκινήσανε τὰ τόσο τιμητικὰ καὶ τόσο ἀπὸ συγκατάβασιν ὑπερβολικὰ λόγια, τὰ σχετικὰ μ' ἐμένα, ποῦ διάβασα στὸ χτεσινὸ φύλλο σας. Δὲν εἶναι πρώτη φορὰ ποῦ ὁ καλὸς μας «Monde Hellénique» — δὲ λησμονῶ κ' ἐν ἄρθρῳ τις προάλλες τοῦ ἀγαπητοῦ συναδέλφου κ. P. Baudry — μίλει γιὰ τὸ ταπεινὸ μου ἔργο με συμπάθεια πάρα πολὺ ἐξαιρετικὴ. Γιὰ τοῦτο πιστεύω πῶς με τὴν ἰδίαν συγκατάβασιν θὰ θελήσετε νὰκούσετε καὶ νὰ χρησιμοποιήσετε, ὅπως κρίνεται καλότερα, τὸ γράμμα

μου τούτο. "Ήθελα μ' αὐτὸ νὰ ἐξηγήσω τὴν ἀπόφαση ποὺ φάνηκα πὼς πήρα «νὰ ἀποσυρθῶ ὀριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως πάσης δημοσιότητος», καθὼς ἔγραφε τὸ χτεσινὸ «Ν. Ἀστὺ».

Δὲν ξέρω ἂν ἀπὸ ρομαντικὴν ὑπερευαίσθησιν ἢ ἀπὸ θετικὰ φωτισμένη συνείδηση, ὅσο τὰ χρόνια μου προβαίνουν τόσο δυνάμωει καὶ ἡ γνώμη μου πὼς ὁ Ποιητής—μὲ τὸ πῶς πλατὺ νόημα τῆς λέξης—δὲν εἶναι μόνο τὸ παθητικώτατο «clavesin et rien de plus» τοῦ Théophile Gautier. Κάτι παραπάνου, ὁ Ποιητής εἶναι τοῦ Πλάτωνος τὸ «κοῦφον καὶ πτηνὸν ἱερὸν χρῆμα»· καὶ ἀκόμα πῶς πολὺ, ὁ Ποιητής εἶναι μαζί τραγουδιστὴς καὶ λειτουργὸς, πολεμιστὴς καὶ προφήτης, μ' ἕνα λόγο εἶναι ὁ ἥρωας τοῦ Καρλαίλ· ἄνθρωπος ὅχι μόνο τῆς μουσικῆς σκέψης, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρμονικῆς ἐνέργειας, «ἡ φλόγα ποὺ ἀνάπτει τὰ ξερόφυλλα». Τέτοιο πλάσμα, σὰν ὄργανο μιᾶς θείας μυστηριακῆς βουλῆς, τὸ φαντάστηκε πάντα μ' ἕνα δικαίωμα ἀπάνου ἀπ' ὅλα τὰλλα: τὴν ἀπόλυτη ἐλευθερίαν· μὰ καὶ μ' ἕνα μεγάλο χρέος, ἀπάνου ἀπ' ὅλα τὰλλα: τὴν ἀπόλυτην εὐλικρίνεια. Ἐξω ἀπὸ τοὺς ἀχώριστους τοὺς ἀρχαγγέλους τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εὐλικρίνειας, δὲν ὑπάρχει σκέψη, καρδιά, λόγος, ρυθμὸς, ἐνέργεια· τίποτε, παρὰ σκοτάδι, σκλαβιά, ψέμα.

Συχνὰ πικνὰ, βολιδοσκοπώντας τὰ βάρη τοῦ εἶναι μου, βλέπω πόσο μακριὰ βρισκομαι ἀπὸ τέτοιο ἰδεατὸ πρότυπο, καὶ πόσο ἀνίμπορος εἶμαι νὰ ὑψωθῶ ἴσα μ' ἐκεῖ ποὺ στέκεται τὸ παναρμόνιο εἶδολο, καὶ νὰ τὸ ξαγναντέω ἀκόμα καὶ θαμπά, εἴτε ἀπὸ δική μου ἀδυναμία, εἴτε ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ τῶν κοινωνικῶν ὄρων ποὺ μᾶς περιζώνουν. Καὶ τότε μὲ κυριεύουνε μιὰ κούραση καὶ ἕνα πένθος, ποὺ δὲν παρασταίνονται μὲ λόγια. Μιὰ τέτοια δόλμανση κατὰστασις τῆς ψυχῆς μου μ' ἔκαμε τις προάλλες, μιλώντας μ' ἕνα φίλο μου δημοσιογράφου, καὶ τοῦ φανέρωσα ξαφνικῶς τὴν ἀπόφασίν μου μὴν ἀνοίξω πιά τὸ στόμα μου σὲ κανένα λόγισμα, νὰ μὴν ἀκούω πῶς πιά τὸ κοντύλι μου σὲ κανένα χαρτί, καὶ νὰ μείνῃ ὁ ποιητής, — ἂνίσως μείνῃ, — κρυφομιλώντας, χωρὶς νὰκούγεται, μὲ τὸν ἑαυτὸ του. Δὲ στοχάστηκα πὼς γιὰ τὴν ἀπόφασίν μου θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ λόγος δημοσίως. Μὰ σήμερα βλέπω πὼς ἀπόφαση τέτοια δὲ θὰ μπορούσε νὰ μείνῃ ὀριστικὴ καὶ τελεσίδικη. Σὰν περάσῃ τὸ σύννεφο τοῦ πεσομισμού, ξαναφαίνονται τὰ γαλανὰ. Σύννεφα καὶ γαλανὰ, καὶ τὰ δύο συνυπάρχουν. Ἐπειτα κάθε ἄνθρωπος καὶ ὁ ποιητὴς ἀκόμα, πρέπει νὰ κἀνῃ τὴ δουλειά του, ὅποια καὶ ὅπως τοῦ ἔλαζε, γιομάτος πίστη, μὰ καὶ ταπεινότη, καὶ νὰ μὴν τὰ πολυψάχνῃ τάντικείμενα. Ἵσως δείχνει κάτι σὰν ἐωσφορικὴ περηφάνια ἀπὸ τὴν ἀνάσθη, νὰ συντρίβῃ τὸ κοντύλι τοῦ ὁ ποιητῆς, γιατί τάχα δὲν μπορεῖ νὰ φτάσῃ σὸ ἄριστο ἰδανικόν. Ἵσως ἀπὸ τις προσπάθειες ὅλων μας τῶν κάθε εἶδους καὶ κάθε δυνάμεις τεχνιτῶν τῆς σκέψης καὶ τοῦ ρυθμοῦ, γεννιέται, ξετυλίγεται καὶ φέρνει ἀποτέλεσμα ὁ ἰδεατὸς «Ἥρωας Ποιητής».

Καὶ τώρα θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σημειώσω, σχετικὰ μὲ κάποια σας φράση στὰ λόγια τοῦ χτεσινοῦ φύλλου σας, πὼς κάθε ἄλλο μοῦ πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ παρα νὰ κηρύξω τοὺς συμπολίτες μου ἔνοχους καμίας ἀχαριστίας. Ἀπεναντίας μύριες χάρες χρωστῶ σὴν πατρίδα μου, καὶ σὲ κείνους γύρω μου — πολλοὺς ἢ λίγους δὲν ἐξετάζω — ποὺ μὲ προσέχουν. Ἄς παραποινοῦνται τὰ κλαυψιάρικα παιδιὰ.

Μὲ ὅλη μου τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἀγάπην
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ὁ Ἰσπανὸς συγγραφεὺς κ. Ε. Γκομέζ Καρρόλλο εἰς τὸ βιβλίον του La Grèce Eternelle τὸ ὁποῖον καὶ προηγουμένως ἀνεφάρμεν, ὁμιλεῖ εἰς τριακοσίας περὶ πον σελίδας διὰ τὴν Ἑλλάδα. Αἱ ἐντυπώσεις του μὲ ζωηρὰ χρώματα, μὲ εὐφυῖαν γραμμέναι, μὲ λεπτότητα πρὸς ἔθνος τὸ ὁποῖον φαίνεται νὰ ἀγαπᾷ, μὲ ἐνθου-

σιασμόν, κάποτε μὲ ἐπιτρεπομένην ἄγνοϊαν, ὅταν πρόκειται περὶ πραγμάτων ποὺ δὲν ἡμπορεῖ ὁ ξένος ἀμέσως νὰ ἰδῇ καὶ ἐνοήσῃ τελείως, κἀμινουν τὸ βιβλίον του ἐπαγωγόν. Ὅμιλεῖ περὶ ἐθνικῆς ψυχῆς, περὶ τῆς Ἀθηναίας, περὶ τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς κλπ. Τὸ αἰώνιον ζήτημα δὲν ἡμποροῦσε φρυσιὰ νὰ λησμονηθῇ· καὶ μᾶς παρουσιάζει τὸν κ. Σπυρίδωνα Παπᾶν, διευθυντὴν τοῦ Monde Hellénique, μεταξὺ τῶν ἐλευθέρων καὶ ἰσορροπημένων πνευμάτων, ὡς ἐπιχειρήσαντα νὰ φέρῃ συνεννόησιν μεταξὺ τῶν καθαρωνόντων καὶ τῶν δημοτικιστῶν. Ἵσως ἂν ὁ κ. Παπᾶς τὸ ἐδιάβαζε, θὰ διεμαρτύρετο, γαλλικὰ ἐννοεῖται, εἰς τὸν Monde Hellénique.

Ὁ κ. Πέτρος Βασιλικός, γράφων εἰς τὸν τελευταῖον «Νουμᾶν» διὰ τὰ «Περρωμένα» τοῦ κ. Μαλακάση, τὰ «Μικρὰ Τραγούδια» τοῦ κ. Μαυρουδῆ καὶ τ' «Ἀνοιχτὰ Μυστικά» τοῦ κ. Φωτιάδου, ἀφιερώνει τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικὰ διὰ τὴν «Παγὰν Λαλέουσαν», τὴν σειράν τῶν τετραστίχων τοῦ κ. Νιρβάνου, τὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὰ «Παναθήναια».

... «Τὰ τετραστίχα εἶναι μιὰ ἐπιγραφικὴ προσπάθεια ποὺ θυμίζει τὴν «Παγὰ Λαλέουσα». Κι' ὁ ποιητὴς τῆς «Παγᾶς Λαλέουσας» δὲ μπόρεσε βέβαια νὰ τινάξῃ ἀπ' τὰ φτερά του κάθε ρομαντικὴ δροσοσταλίδαν. Ἀλλὰ σὲ μιὰ ἀραδαριὰ ἀπὸ τὰ τετραστίχα του ποῖα λαγαρότητα, ποῖα ἀγνὴ ποιητικὴ ἐμπνευση λαμποκοπάει καὶ πὼς μιᾶς στιγμῆς συγκίνησιν τοῦ ποιητῆ ἀπ' τὸν κόσμον γύραθε κι' ἀπ' τὴ ψυχὴ του, μπαίνοντας ὡς τὸλόβαθο μᾶς ἀνεβάζει ἀπὸ κεῖ καὶ μᾶς ξανοίγει μπρὸς μᾶς μιὰ εἰκόνα φωτινὴ μὲ μιὰν ἀπλότητα ρυθμοῦ καὶ τόνου ἀρχαϊκῆ σωοτά. Ὅπως παρατηρῶ κι' ἀπὸ ἕναν ἄλλον ποιητὴ, ποὺ θὰ τὸν δοῦμε παρακάτω, τὰ ἐπιγράμματα αὐτὰ τοῦ Νιρβάνου κίνησαν τὴν προσοχὴ παλιῶν καὶ νέων συναδέλφων του, μὰ δυστυχῶς ὅχι ἐκεῖ ποὺ βρίσκεται τὸ κάλλος καὶ ἡ ποιητικὴ ἀξία τους. Μιὰ ἐκτίμησή τους καθαρότερη, θαρρῶ, δὲν θάχε νὰ ζημιώσῃ οὔτε τοὺς νεώτερους, οὔτε παλιότερους τραγουδιστές, ἀκόμα καὶ τῆς περιοπῆς τοῦ ποιητῆ τῶν «Περρωμένων».

Ὁ ἀκαδημαϊκὸς Μπαρρὲς ἐξ ἀφορμῆς τῆς παραστάσεως εἰς τὴν Γαλλικὴν Κοιμωδιαν τῆς «Ἀντιγόνης», διεσκευασμένης πρὸ ἐτῶν ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου Βακερὺ καὶ Παύλου Μερῆς, γράφει εἰς τὰ παρισινὰ «Χρονικά» περὶ τῆς ἡρωίδος τοῦ Σοφοκλέους:

Οἱ χριστιανοὶ βλέπουν τὴν Ἀντιγόνην μεταξὺ τῶν ἀγγέλων. Τὴν κόρην αὐτὴν τὴν ἐθνικὴν, ἐπάνω εἰς τὸν βράχον τῆς ἀγωνίας τῆς, ἀδελφὴν τὴν ἔχουν αἱ μοναχαί μας, αἱ ὁποῖαι κάθε βράδυν, εἰς τὰ κελιά των, ἐξαγοράζουν τὰς κακὰς πράξεις τοῦ κόσμου. Οἱ φιλόσοφοι σπουδάζουν εἰς τὸ μικρὸν αὐτὸ δράμα τὴν σχέσιν τῆς θρησκείας καὶ τοῦ κράτους, τὴν πάλιν μεταξὺ τοῦ οἴκτου τοῦ γυναικείου καὶ τοῦ νόμου τὸν ὁποῖον οἱ ἄνδρες εἶναι ἐνδεδειγμένοι νὰ ἐφαρμόσουν. Γιὰ μένα, τὸ δράμα αὐτό, καθαρῶτατον, ἀρμονικὸν καὶ μετρημένον, εἶναι πηγὴ ὀνειροπολήσεως. Μέσα τῆς διακρίνου τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, ὅλας τὰς ἡλικίας τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ Ἀντιγόνη ἀναπηδᾷ μέσα ἀπὸ τὰς βαθεῖας πρωτογενεῖς ἐποχὰς ὅπου αἱ ἀδελφαὶ ἐνυμφεύοντο τοὺς ἀδελφούς. Τὸ ἀπόρητον τῆς λατρείας πρὸς τοὺς πεθαμένους, τὸ ἀποκαλύπτει ὅταν λέγῃ: «Δὲν θὰ ἀντιμετώπιζα ἔτσι τὸν θάνατον διὰ τὸν ἄνδρα μου, διότι θὰ ἡμποροῦσα νὰ ξαναὑπανδρευθῶ, οὔτε γιὰ τὸ παιδί μου διότι θὰ ἡμποροῦσα νὰ γεννήσω καὶ ἄλλο παιδί. Γιὰ τὸν ἀδελφόν ὅμως... Τώρα ποὺ οἱ γονεῖς μου ἀναπαύονται στὸν τάφον, δὲν ἡμπορῶ πιά νὰ ἀποκτήσω ἄλλον ἀδελφόν...» Καὶ μέσα ἀπὸ τὴν μακρυνὴν αὐτὴν νύκτα, ἔρχεται νὰ φωτίσῃ τὴν Λουσίλ Σατωβρυάνδου, τὴν Εὐγενίαν ντὲ Γκερέν, τὴν Ἐρριέτταν Ρενάν, ὅλας αὐτὰς τὰς ἀφωσιωμένας καὶ ἀγνάς «παρέδρους» ποὺ πεθαίνουν χάριν τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης.

ΩΡΑΙΟΝ χαρακτηρισμὸν τοῦ Σουλλὺ Προυντόμ, ἔδωκε ὁ νέος ἀκαδημαϊκὸς ὁ πολὺς Πουενκαρέ, ὅταν κατέλαβε τὴν κενωθεῖσαν ἑδραν τοῦ ἀποθανόντος ποιητοῦ. Διὰ νὰ γνωρίσωμεν τὸν ἄνθρωπον, εἶπε, δὲν ἔχομεν μόνον τὴν μαρτυρίαν τῶν φίλων του καὶ ἐκεῖνο ποὺ κάθε ποιητῆς ἀπὸ τὴν ψυχὴν του μεταγγίζει μέσα στοὺς στίχους του· κατέχομεν ἕνα τετραδίου μὲ σκέψεις ποὺ ἔγραψε διὰ τὸν ἑαυτὸν του ὅταν ἦτο 18 ἐτῶν, τὰς ὁποίας ποτὲ δὲν ἐδημοσίευσεν. Τί διαβάζομε εἰς τὰ φύλλα αὐτὰ;

Εὐτυχεῖς εἴμεθα, μόνον μ' ἐκεῖνο ποὺ αἰσθανόμεθα, ὅχι μὲ ὅ,τι εἴμεθα. Μεγάλος ὅμως εἶναι κανεὶς μὲ ὅ,τι σκέπτεται μὲ τὴν εὐτυχίαν ὅχι. Ἀξίζει νὰ εἶναι κανεὶς μᾶλλον εὐτυχὴς παρὰ μέγας;... Ὡ! πάρετέ μας τὰς ἀπολαύσεις, μὰ ὅχι τὰς θλίψεις μας. Πόσον ὁ ἄνθρωπος ὁ εὐτυχισμένος εἶναι κατώτερος ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ξεύρει νὰ ποιῇ. Ἀγαποῦμε τὸν πόνον μας ὅπως ὁ στρατιώτης ἀγαπᾷ τὴν πληγὴν ποὺ στολίζει τὸ στήθος του.

Τὴν πίστιν αὐτὴν, λέγει ὁ ῥήτωρ, τὴν νεανικὴν, ἡ ζωὴ του δὲν τὴν διέψευσε· ὅχι ὅτι ἐπεριμένατε ν' ἀκούσετε ἔκτακτα γεγονότα, ἀλλὰ διότι τὸ ἴδιον αὐτὸ αἶσθημα, πάντοτε ἄγρυπνον, ἐνέπνεε καθ' ἡμέραν ἀδόρυβα τὰς παραμικροτέρας πράξεις του. Αἰσθημα λεπτόν καὶ δύναιμι σκέψεως ἀπετέλουν τὴν πηγὴν τῆς ἐθελουσίας αὐτῆς.

Εἰς τὴν «Γερμανικὴν Ἐπιθεώρησιν» τῆς Στουτγάρδης, ὁ Φὸν Przibram, δι' ἑνὸς ὥραϊον ἀρθρου του διηγείται πολὺ περιέργους ἀναμνήσεις διὰ τὸν μέγαν ζωγράφον Μπέκλιν, τὸν ὁποῖον συνήντησε διὰ πρώτην φοράν κατὰ τὸ 1886 εἰς τὴν Ζυρίχην ὅπου καὶ συνεδέθη στενότερα μετ' αὐτοῦ.

Ἐνεκα τῆς νευρικῆς ἀσθενείας τοῦ Μπέκλιν οἱ δύο φίλοι ἀπεχωρίσθησαν, τοῦ καλλιτέχνη τοῦ 1892 κατελήθοντος εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀλλὰ καὶ μακρὰν δὲν ἐλησμονήθησαν ἐξακολουθήσαντες νὰ ἐπικοινωνοῦν διὰ τῆς ἀλληλογραφίας.

Αἱ ἐπιστολαὶ αὐταὶ τοῦ μεγάλου καλλιτέχνη περιποιοῦν πράγματι τιμὴν εἰς τὸν Μπέκλιν ὡς ἄνθρωπον. Ἀκακος καὶ καλοκάγαθος, ἦτο πάντοτε ἐνθουσιασμένος μὲ τὴν φύσιν καὶ ὅ,τι ὑπάρχει ὥραϊον εἰς τὴν τέχνην. Δι' αὐτὸν αἱ συναδελφικαὶ ζηλοτυπία ἦσαν ἄγνωστοι ἢ διάνοια καὶ ἡ καρδιά του πάντοτε ἀνοικταὶ πρὸς πᾶν ὅ,τι ἐξυψώνει τὴν ψυχὴν.

Ὁ Ἀλφόνσος Σεσὲ ἐξέδωκε τελευταίως εἰς τὸ Παρίσι Ἀνθολογίαν ὑπὸ τὸν τίτλον αἱ «Γαλλικαὶ Μοῦσαι» ἡ ὁποία εἶναι καθ' ὅλοκληρίαν ἀφιερωμένη εἰς τὰς ποιητριάς τῆς Γαλλίας μέχρι τοῦδε συστηματικῶς μὴ συμπεριληφθείσας εἰς οὐδεμίαν τῶν ποιητικῶν ἀνθολογιῶν.

«Ἐνόμισα, λέγει ὁ ἐκδότης εἰς τὸν πρόλογόν του, πολὺ ἐνδιαφέρον νὰ συγκεντρώσω τὰ καλλίτερα τῶν ποιημάτων τῶν γυναικῶν αἱ ὁποῖαι ὑπῆρξαν ἱερεῖαι τῶν Μουσῶν. Τοιοῦτοτρόπως δύναται τις νὰ κρίνῃ γενικῶς τὰς καταβληθείσας ποιητικὰς προσπάθειας τῶν γυναικῶν τῆς Γαλλίας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Γαλλικῆς γλώσσης μέχρι σήμερον».

Καὶ ὄντως εἰς τὸν πρώτον αὐτὸν τόμον (1200 - 1891) παρελαμβάνουν ὅλαι αἱ γυναῖκες αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τῆς Μαρίας τῆς Γαλλίας μέχρι τῆς Ὀντίνης Βαλμὸρ ἦσαν προικισμέναι μὲ τὸ ποιητικὸν δῶρον. Μεταξὺ αὐτῶν λέγει ὁ Ζὰν ντὲ Γκουερμόν ἦσαν καθ' ὅλοκληρίαν λησμονημέναι. Ἄλλ' ἰδοὺ ὅπου ὁ κ. Σεσὲ τὰς ἐπαναφέρει εἰς τὴν ζωὴν οὕτως ὥστε νὰ δυνάμεθα καὶ διαβάσωμεν μερικὸν ὥραϊον στίχους των.

Ἐπίσης αἱ βραχεῖαι βιογραφικαὶ σημειώσεις τὰς ὁποίας ἀφιερώνει ὁ ἐκδότης εἰς ἐκάστην τῶν ποιητριῶν αὐτῶν, δίδουν κάποιαν εὐρύτεραν ἀντίληψιν τοῦ μικροῦ των ἔργου τοῦ κάποτε γελαστοῦ ἀλλὰ συχνό-

τερα θλιβεροῦ καὶ ἀπαισιοδόξου. Ἐξ ὅλων ὁμως αὐτῶν τῶν γυναικῶν αἵτινες ἐτραγουδῆσαν τὸν πόνον καὶ τὰς ἀπογοιτεύσεις των, μία φαίνεται νὰ εἶνε ὑπέροχος καὶ αὕτη εἶνε ἡ Μαρκελίνα Βαλμὸρ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κον Ν. Π. εἰς Β sur Mer. — Ἐχετε ἄδικον, ἀπὸ μίαν μου φράσιν περὶ τῆς Καλλιτεχνικῆς Ἑταιρείας: ὅτι «φιλοδοξεῖ νὰ γνωρίσῃ εἰς τὸν κόσμον τοὺς ἑλληνας καλλιτέχνους», νὰ βγάλετε τὸ συμπέρασμα ὅτι εἰς τὴν φράσιν αὐτὴν θέτω τὸν προορισμὸν τῆς Ἑταιρείας. Αὐτὸ εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ μέσα μὲ τὰ ὁποῖα θὰ φθάσῃ τὸν προορισμὸν τῆς, τὸν ὁποῖον βλέπω πολὺ ὑψηλόν. Μὴ συγχέετε ὅμως τὴν Καλλιτεχνικὴν Ἑταιρείαν μὲ τὴν Βιοτεχνικὴν. Αὕτη θὰ διδάξῃ τοὺς ἐργάτας τῶν βιομηχανικῶν καταστημάτων τὰ στοιχειώδη μαθηματικά, σχεδίων καὶ καλαισθησίας καὶ θ' ἀναπτύξῃ ἐθνικὴν βιοτεχνία κλπ. ὅπως πολλὰς φορές τὸ ἐγράψαμεν στὰ «Παναθήναια». Μιὰ Καλλιτεχνικὴ Ἑταιρεία στέκεται μερικὰς βαθμίδας ὑψηλότερα, κινεῖται εἰς κάπως πνευματικώτερον ἀτμοσφαῖραν. Εἶναι ἀπὸ τὰ εὐκόλως ἐννοούμενα ὅτι πρῶτα - πρῶτα τὸ ἔργον τοῦ καλλιτέχνη προεῖναι νὰ εἶναι καλοσχεδιασμένον γιὰ ν' ἀναπαύεται τὸ μάτι ἀκοπα, ὅπως λέγετε κλπ. Διαφορετικὰ ὁ καλλιτέχνης ἐκεῖνος θὰ ὁμοίᾳζε τὸν λογογράφον ὁ ὁποῖος δὲν θὰ ἤξευρε γραμματικὴν καὶ σύνταξιν.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ἐπιτροπὴ ἐκ μέρους τοῦ «Παρνασσοῦ» ἐκ τῶν κ. κ. Σπ. Λάμπρου, Α. Ἀνδρεάδου, Μ. Λάππα, Δημ. Γρ. Καμπούρογλου, Δ. Κακλαμάνου, Α. Κύρου, θὰ διοργανώσῃ τὸν ἐορτασμὸν τῆς συμπληρουμένης ἐφέτος ἑκατονταετηρίδος τῆς πρώτης ἀφίξεως τοῦ Βύρωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ζητοῦμεν συγγνώμην ἀπὸ τὸν φίλον συνεργάτην μας κ. Δ. Γληνόν, τὸν συγγραφέα τῆς ὥραίας μελέτης περὶ τοῦ Ῥοδόλφου Ὁύκεν, διότι εἰς τὸ προπερασμένον τεῦχος τὸν παρουσιάσαμεν ὡς ἱατρὸν ἀντὶ διδάτορα τῆς φιλολογίας.

Ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια κατέρχονται εἰς τὸ Ἀχίλλειον τῆς Κερκύρας.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἠγόρασε τὴν βιβλιοθήκην Σάβα, καὶ θὰ τὴν τοποθετήσῃ εἰς τὴν Ἑθνικὴν Βιβλιοθήκην.

Ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Μονάχου τιμῶσα τὴν μέχρι τοῦδε ἐργασίαν τοῦ συνεργάτου μας κ. Νίκου Α. Βέη, ὥρισε ποσὸν ἐκ τοῦ κληροδοτήματος Θερεϊανοῦ, διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ δι' αὐτοῦ ὁ κ. Βέης τὰς παλαιογραφικὰς καὶ βυζαντιολογικὰς ἐρεῖνας του εἰς τὰ Μετέωρα.

Ὁ ἐν Ἀθήναις Πανθεσσαλικὸς σύλλογος «Κοινὸν τῶν Θεσσαλῶν» ἱδρύσας ἐντευκτήριον καὶ ἀναγνωστήριον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Προαστείου, ἀριθ 8.

Τὴν 21 τοῦ προσεχοῦ Μαΐου θὰ ἐορτασθῇ ἡ τεσσαρακονταετηρίς τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καθηγεσίας τοῦ κ. Κόντου.

Ἡ «Βυζαντιολογικὴ Ἑταιρεία» ἐνήφισεν ἐν γενικῇ συνλεύσει τὸ καταστατικόν τῆς καὶ ἐξελέξεν ὀριστικὸν Διοικητικὸν Συμβούλιον ἀποτελούμενον ὡς ἑξῆς: Πρόεδρος Κωνσταντῖνος Ζησοῦ, ἀντιπρόεδρος Κωνστ. Μ. Ράλλης, καὶ Εὐγένιος Μ. Ἀντωνιάδης. Γενικὸς γραμ-

ματεὺς Νίκος Ἀ. Βέης, Ταμίας Μιχαὴλ Α. Γούδας, Σύμβουλοι Θεοφίλος Βορέας, Κ. Τριανταφυλλόπουλος, Ἀριστοτέλης Κούζης, Κ. Κωνσταντόπουλος, Ἰωάννης Δαμβέργης καὶ Γ. Τσοκόπουλος. Ἡ ἰδρυσις τῆς «Βυζαντιολογικῆς Ἑταιρείας» πανταχοῦ ἠκούσθη ἐνθουσιωδῶς. Προσεχῶς ἀρχίζουν αἱ ἀνακοινώσεις καὶ αἱ διαλέξεις τῆς Ἑταιρείας.

Ὁ ἐν Λονδίῳ μεγαλέμπορος Νικόλαος Βουβάλης ἀνέλαβεν ἐξ ἰδίων του νὰ ἰδρύσῃ Παρθενωγωγεῖον καὶ ἐπαγγελματικὴν σχολὴν καὶ νὰ κατασκευάσῃ λιμενοβραχίονας ἐν τῇ ἰδιαίτερᾳ πατρίδι του Καλύμνῳ.

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλόλογος καὶ γραμματεὺς τοῦ ἐκεῖ ῥωσικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου κ. Β. Ραντσενκο ἐξέδωκε καὶ εἰς ἴδιον τόμον τὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν καὶ συστηματικὴν ἐργασίαν του περὶ τῶν βυζαντινῶν μολυβδοβούλλων τὰ ὅποια κατέχει τὸ προμηθιμμενὸν ἐν ἰνστιτούτῳ.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων»
— ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εισφορῶν	Δρ. 2439.20
Κάρολος Δίτριχ φρ. 7	7.35
Σπύρος Πατρατζικιώτης	2.—
	Δρ. 2448.55

Τὸ ἀπαιτούμενον ὀλικὸν ποσὸν εἶναι 3,500 περίπου. Ὑπολείπονται περὶ τὰς 1,100. Καὶ τὸ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

ΚΑΘΕ συνδρομητὴς τῶν «Παναθηναίων» ὁ ὁποῖος ἐγγράφει ΕΝΑ νέον συνδρομητὴν ἐτήσιον καὶ συν-ἀποστέλλει τὸ τίμημα τῆς ἐγγράφης, λαμβάνει ὡς δῶρον ΟΚΤΩ δραχμῶν βιβλία ἐκ τοῦ κατωτέρω καταλόγου.

Διατιμῶμεν χάριν εὐκολίας τὰ βιβλία τῆς Α' Σειρᾶς πρὸς Δρ.—Φρ. 1 ἕκαστον καὶ τῆς Β' Σειρᾶς πρὸς 3.

Τὰ βιβλία θ' ἀποστέλλονται *ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν*.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν βιβλίων τοῦ καταλόγου μας, ἀναλαμβάνομεν ν' ἀποστέλλωμεν ὅτι δῆποτε βιβλίον μᾶς ζητηθῇ μὴ ὑπερβαίνον τὰς Δρ.—Φρ. 8 διὰ κάθε νέαν ἐγγράφην.

Κάθε συνδρομητὴς μας ἔχει βεβαίως ἓνα στενὸν φίλον ἢ συγγενὴ φιλαναγνώστην, διατεθειμένον νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ ἔργον ἐνὸς περιοδικοῦ. Αὐτὸν τὸν φίλον ἢ συγγενὴ ἂς θελήσῃ νὰ τὸν ἐγγράψῃ εἰς τὰ «Παναθηναία». Ὅτι ζητοῦμεν ἀπὸ τοὺς συνδρομητὰς μας εἶναι ἐλάχιστον διὰ κάθε ἓναν χωριστά. ΜΕΓΙΣΤΗ ὁμῶς θὰ ᾔῃαι ἡ ἐκ τοῦ συνόλου ἐνίσχυσις τῶν «Παναθηναίων» καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς πρόοδος καὶ βελτίωσις τοῦ περιοδικοῦ.

Σειρὰ Α'. — Πρὸς Δρ. 1 ἕκαστον

Χ. Ἀννίνος:	Ἐδὼ κ' ἔκει.
Δ. Βυρέας:	Λονκῆς Λάρας, διήγημα.
Ν. Ἐπισκοπόπουλος:	Ἐρημὲς ψυχῆς, δράμα.
Δ. Γρ. Καμπούρογλους:	Mémoires du Prince N. Ypsilanti.
Κ.Μ. Κωνσταντόπουλος:	Ἱστορία τῆς βυζαντ. τέχνης.
Κώστας Λαδόπουλος:	Χαμένη εὐτυχία, δράμα.
Σπ. Λοβέρδος:	Ἡ Ἁγία Πόλις.

ὑπενθυμίζομεν εἰς ὅλους. Ὅλοι ἔζησαν καὶ ζοῦν με τοὺς στίχους τοῦ ὑμνητοῦ τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ὁ *λαχανόκηπος* Σ. Χασιώτου. Σύλλογος ὠφελίμων βιβλίων τιμᾶται λεπτὰ 40.

Ἄλφα *ροῦσκιωτος* ποιήματα Ἀγγέλου Σικελιανοῦ. Ἀθῆναι, τυπογραφ. Σακελλαρίου.

Τὰ *ἑλλειψοειδῆ κτίσματα τοῦ Θέρμου* ὑπὸ Γεωργίου Σωτηριάδου. Ἀθῆναι. Τυπογραφεῖον «Ἑστία» Μάισονερ καὶ Καργαδούρη.

Ἐρωτόκριτος τοῦ ἰδίου. Ἀνατύπωσις ἐκ τῶν «Παναθηναίων». Ἀθῆναι. Τυπογραφεῖον «Ἑστία» Μάισονερ καὶ Καργαδούρη.

Ὁ *Μένανδρος καὶ ἡ ἀρχαία κωμωδία* τοῦ ἰδίου. Ἀθῆναι. Τυπογραφεῖον «Ἑστία» Μάισονερ καὶ Καργαδούρη.

Ἡ ἐν Ἑλλάδι *Περίθαλψις τῶν προσφύγων*. Ἀθῆναι. Τυπογραφεῖον «Ἑστία» Μάισονερ καὶ Καργαδούρη.

Τὰ *Πρόνμια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου* Ν. Π. Ἐλευθεριάδου, δ. ν. Σμύρνη. Τυπογραφ. Βιδόρη.

Au Tombeau de Laïus par Georges Sotiriadis, Athènes.

Μ. Μαλακάσης: Ἡ Κυρά τοῦ Πύργου, δράμα. Βυζαντ. τέχνη καὶ καλλιτέχναι. Ὁ Γυῖος τοῦ Ἰσκιου, δράμα. Γεωγραφία πολιτικὴ νέα καὶ ἀρχαία Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Ὅμοια Κεφαλληνίας.

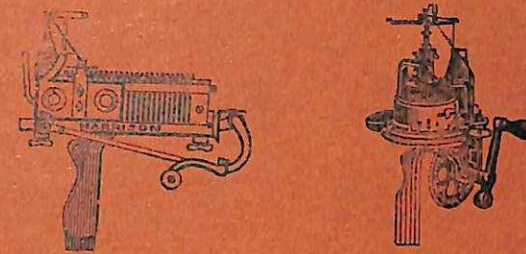
Κίμων Μιχαηλίδης: Σάν Ζωὴ καὶ σάν Παραμύθι. Παῦλος Νιρβάνας: Γλωσσικὴ αὐτοβιογραφία.

Ὁσκαρ Οὐάιλντ: Σπυρίδων Παγανέλης: Πάρεργα Φύλλα. Κωστής Παλαμᾶς: Ὕμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Ι. Πολυλάς: Ἡ Φιλολογικὴ μας Γλῶσσα. Γ. Στρατήγης: Τραγοῦδια τοῦ Σπιτιοῦ. Λεύκωμα «Παναθηναίων»: 20 καλλιτεχν. εἰκόνες εἰς τὸ σχῆμα τῶν «Παναθηναίων». Σπαρτιατικὸν Ἡμερολ.: Ἔτος 1906. 1907.

Σειρὰ Β'. — Πρὸς Δρ. 3 ἕκαστον

Γρηγόριος Ξενόπουλος:	Μαργαρίτα Στέφα.
	Διηγήματα Σειρὰ Α'.
	Β'.
	Γ'.
Νίκου Ἀ. Βέη:	Δημιῶδη Ἀσματα Φιγαλίας μεθ' ὑπομνημάτων.
Τόμοι τῶν «Παναθηναίων»:	χαρτόδετοι 1ος, 2ος, 4ος, 6ος, 7ος, 8ος, 9ος, 11ος.
Μυθιστορήματα καὶ Διηγήματα—	Ἐκδ «Παναθηναίων».

HARRISSON PATENT KNITTING MACHINE C^o L^{td} WORKS 257 UPPER BROOK STREET, MANCHESTER ΠΛΕΚΤΟΜΗΧΑΝΑΙ

Ἐνσασχόλησις ἐπωφελὴς καὶ εὐχάριστος.

Ἡ μηχανὴ αὕτη πλέκει *Κάλτσες* ἀπλῆς καὶ ριγωτές, *χειρόντια* καὶ *ἐνδύματα* μάλλινα, μεταξωτὰ ἢ βαμβακερά. *Εἰδικῶς* πλέκει *ἐσφόρουχα* *χωρὶς ραφὴν* καὶ *σκομφάνια* ὀνομαζόμενα Tam—O—Shanters. Χειροκίνητοι ἢ ἀτμοκίνητοι. Στέλλονται τιμολόγια εἰς τὸν ζητοῦντα.

Ἀντιπρόσωποι ἐν Ἀθῇ ναις } Ἐμπορικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΦΩΤΙΣΜΟΣ

ΘΕΡΜΑΝΣΙΣ

ΚΙΝΗΤΗΡΙΟΣ ΔΥΝΑΜΙΣ

διὰ τοῦ οἶνοπνεύματος

Ὁ Φωτισμὸς διὰ τοῦ οἶνοπνεύματος στοιχίζει τέσσαρας φορὰς εὐθηνότερα ἀπὸ τὸν φωτισμὸν διὰ τοῦ πετρελαίου, δὲν ἀλλοιώνει τὸν ἀέρα, οὔτε παράγει καπνὸν ἢ ὀσμὴν.—Κίνδυνος κανεῖς.—Καθαριότης τελεία. *Μηχανήματα* μαγειρείου *Rechauds* καὶ λουτρῶν.—Σίδερα διὰ σιδέρωμα.

Θερμαστραὶ διὰ δωμάτια παντὸς μεγέθους. *Κινητῆρες* δυνάμειος 1/2 ἕως 30 ἵππων, τῶν καλυτέρων μηχανουργείων τοῦ ἐξωτερικοῦ Otto Deutz, Christoph etc.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ ΦΡ. ΧΡ. 15.000.000. — ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Καῖρῳ, Θεσσαλονίκῃ, Σμύρνῃ.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ καὶ ΥΠΟΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ: ἐν Μοναστηρίῳ, Μυτιλήνῃ, Περγάμῳ, Μαγνησίᾳ.

Προεξοφλήσεις, Ἐξοπραξίς γραμματίων, Τηλεγραφικαὶ πληρωμαί, Ἐπιταγαί, Πιστώσεις, Πιστωτικαὶ Ἐπιστολαί, Δάνεια ἐπὶ χρεωγράφων, Ἐμπορευμάτων καὶ γραμματίων, Φύλαξις τίτλων, Ἐνοικίσεις χρηματοκιβωτίων. Ἐντολαὶ χρηματιστηρίου κλπ.

Καταθέσεις Δραχμῶν. — 3 1/2 % ἐτησίως διὰ καταθέσεις ἐν ὄψει, καὶ Ἀνοικτοὺς Ἀ/σμούς μέχρι Δρχ. 25.000.—
» 3 % ἐτησίως διὰ καταθέσεις ἐν ὄψει καὶ Ἀνοικτοὺς Ἀ/σμούς, μέχρι τοῦ ποσοῦ Δρχ. 100.000.— διὰ τὰ πέραν τῶν 100.000 ποσὰ ὑπολογίζεται τόκος 2 % ἐτησίως.
» 4 1/2 % ἐτησίως διὰ καταθέσεις 6 μηνῶν.
» 5 % » » 1 ἔτους καὶ ἐπέκεινα.

Καταθέσεις Χρυσοῦ. — Τόκος κατὰ 1/2 % ἐπὶ ἑλαττον τῶν εἰς Δραχμὰς καταθέσεων. *Ταμειυτήριον*. — 4 % διὰ καταθέσεις μέχρι τοῦ ποσοῦ Δρχ. 2.000.—

Αἱ καταθέσεις ἀποδίδονται εἰς δ νόμισμα ἐγρόντο.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐντοκοὶ καταθέσεις

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια καὶ εἰς χρυσόν, ἤτοι εἰς φράγκα καὶ λίρας στεργλίας ἀποδοτέας εἰς ὀρισμένην προθεσμίαν ἢ διαρκεῖς. Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πληρώνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα εἰς δ ἐγένετο ἡ κατάθεσις, εἰς χρυσὸν ἢ δι' ἐπιταγῆς ὄψεως (chèque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐπιταγῆν τοῦ ὁμολογιούχου.

Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώνονται ἐν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς Ὑποκαταστήμασι τῆς Τραπεζῆς, ἐν Κερκύρᾳ δὲ Κεφαλληνίᾳ καὶ Ζακύνθῳ διὰ τῶν Ὑποκαταστημάτων τῆς Ἰονικῆς Τραπεζῆς.

Τόκοι τῶν καταθέσεων

1 1/2	τοῖς	0/0	κατ'	ἔτος	διὰ	κατάθ.	6	μηνῶν
2	»	0/0	»	»	»	»	1	ἔτους
2 1/2	»	0/0	»	»	»	»	2	ἔτων
3	»	0/0	»	»	»	»	4	ἔτων
4	»	0/0	»	»	»	»	5	ἔτων

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐντολὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικαὶ ἢ ἀνώνυμοι.

ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ ΔΙΑ ΚΥΡΙΟΥΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΑΣ

ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ

ΡΑΦΕΙΑ

ΑΝΔΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΦΟΡΕΜΑΤΩΝ

ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ ΚΤΛ. ΚΤΛ.

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΝ ΕΝΩΣΙΝ

79—ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ—79

ΠΩΛΗΣΙΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΠΟΛΙΤΑΣ—ΤΙΜΑΙ ΩΡΙΣΜΕΝΑΙ

ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ LIMITED

ΣΥΣΤΑΘΕΙΣΑ ΤΩΙ 1899

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ £ 315.510

ΕΔΡΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩΙ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ἐν Κερκύρα, Κεφαλληνία, Ζακύνθω, Πάτραις, Πειραιεῖ, Τριπόλει.

Καταθέσεις. Ἡ Ἰονικὴ Τράπεζα Limited ἀπὸ τῆς 1^{ης} Ἰουνίου 1907 καὶ μέχρι δευτέρας εἰδοποιήσεως, δέχεται καταθέσεις εἰς τραπεζογραμμάτια ἐπὶ τόκῳ ὑπὸ τοὺς κάτωθι ὅρους:

2 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν διὰ ποσὰ μέχρι 100,000 Δρ.—3 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν διὰ ποσὰ πέραν τῶν 100,000 Δρ.—3 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 3 μῆνας. 3 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 6 μῆνας μέχρι 2 ἐτῶν.—4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 2 ἔτη μέχρι 4 ἐτῶν.—4 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ ἐπέκεινα τῶν 4 ἐτῶν.

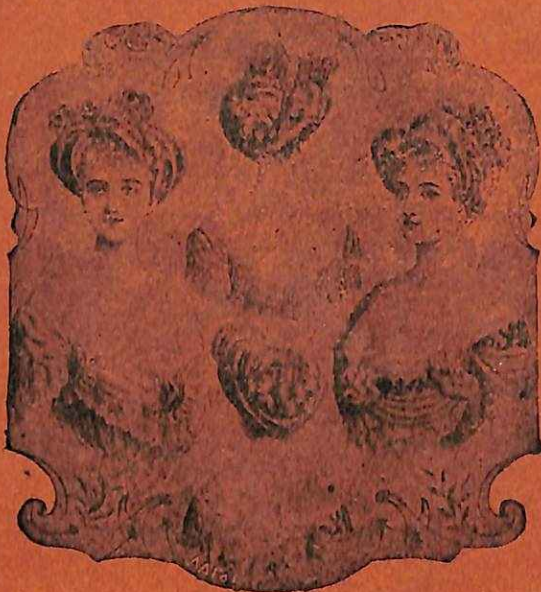
Ἡ Τράπεζα δέχεται ἐπίσης καταθέσεις εἰς chèques ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, ἐπὶ τόκῳ, ὡς ἑξῆς: 3 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν.—3 1/4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 6 μῆνας.—3 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 1 ἔτος.—4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 2 ἔτη καὶ ἐπέκεινα.

Αἱ εἰς ἐπιταγὰς (chèques) ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας καταθέσεις ἀποδίδονται εἰς ὃ εἶδος ἐγένετο ἢ κατάθεσις, παντὸς δικαιώματος χαρτοσήμου ἐπιβαρύνοντος τὸν καταθέτην.

ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ ΚΟΜΜΩΣΕΩΣ

Σ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 4

La vraie ondulation Marcel.

ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου 67. Κολώνια

Κοιμώθεις Κυριῶν

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου, 67.

Γαλακτοκομεῖα

Ι. Χρυσάκης, ὁδὸς Φιλελλήνων 4.

Βιβλιοδετεῖα

Σ. Ἀμπατζόπουλος, ὁδὸς Κολοκοτρώνη 7.

Φαρμακεῖα

Π. Βασιλείου, ὁδὸς Σταδίου καὶ Αἰόλου.

Ἐδωδιμποπωλεῖα

Β. Ἀπότσουν πρῶην **Γουλιέλμου**, ὁδὸς Σταδίου 9.

Π. Κ. Εξαρχόπουλος καὶ Ἀδελφός, Σταδίου 58.

Βιβλιοθηκοποιία

Πανελλήνιον, ὁδὸς Πανεπιστημίου-Προαστείου.

ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΕΙΟΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

Ἡ "ΝΕΑ ΑΦΘΟΝΙΑ,"

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Α. Γ. ΣΚΡΕΚΗ

ΟΔΟΣ ΣΟΛΩΝΟΣ 139 (ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΑΝΙΓΓΟΣ)

Γάλα ἀγνὸν ἀγελαδινὸν καὶ πρόβειον ἢ ὁκτὶ λεπτὰ 80.—Βούτυρον τῆς ὥρας.—Αὐτὰ φρέσκα ἐκ τοῦ κτηνοτροφείου τοῦ Καταστήματος.—Δουκουμάδες ἑκτακτοὶ καὶ ἀφράτοι.—Μέλι Ὑμητιοῦ γνήσιον καὶ ἀγνόν.

ΒΟΥΣΤΑΣΙΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΑΙ ΚΟΛΟΚΥΘΟΥ

